291
2

NOBEL ÖDÜLÜ

steinbeck

BÜTÜN ESERLERİ / 2

sardalye sokağı

BİLGİ YAYINEVİ

STEINBECK / sardalye sokağı

BİLGİ YAYINLARI : 291
JOHN STEINBECK BÜTÜN ESERLERİ : 2

ISBN 975 - 494 - 493 - 8
95 06 Y 0105 0766

Birinci Basım 1988

JOHN STEINBECK

Bütün Eserleri

2

SARDALYE SOKAĞI

Türkçesi Orhan Azizoğlu

BİLGİ YAYINEVİ

1. Yukarı Mahalle
2. Sardalye Sokağı
3. Tatlı Perşembe
4. Alev
5. Al Midilli
6. İnci
7. Fareler ve İnsanlar
8. Mutsuzluğumuzun Kışı
9. Cennet Çayırları
** 10. Ay Battı
11. Gazap Üzümleri
12. Bilinmeyen Bir Tanrıya
13. Bitmeyen Kavga
14. Altın Kupa
15. Kısa Süren Saltanat
16. Aşk Otobüsü

Milli Eğitim ve Gençlik Spor Bakanlığı'nın 4.3.1987 gün ve 1832 sayılı yazılarıyla okullara tavsiye edilmiş; karar 23.3.1987 gün ve 2230 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır.

GİRİŞ

California'da Monterey'in Sardalye Sokağı bir şiir, bir koku, gıcırtılı bir ses, bir ışık demeti, bir renk, bir alışkanlık, bir özlem, bir rüyadır. Sardalye Sokağı, bir toplanış, bir darmadağın oluş eylemidir. Teneke, demir, pas, kıymıklı tahta parçası, delik deşik kaldırım, ot bürümüş arsa, hurda yığını, oluklu sacdan yapılmış sardalye kutuları, korna sesleri, aşçı dükkânları, genelevler, küçücük yerlere tıkılmış bakkal dükkânları, laboratuvarlar ve serseri yataklarıyla doludur. Burada oturanlar, vaktiyle birinin dediği gibi "orospular, pezevenkler, kumarbazlar ve eşşolueşşekler"den oluşur ki; bununla bütün mahalle halkı anlatılmış olur. Fakat bunu söyleyen adam, bir başka delikten bakıverseydi mahalleye, onlar için "evliyalar, melekler, mazlumlar ve mübarek insanlar" diyebilirdi, o zaman da yine herkesi tanımlamış olacaktı.

Sabahları sardalye avından dönen kafileler, düdüklerini çala çala, salına salına koya gelirler. Batasıya yüklü gemiler, konserve yapımevlerinin kuyruklarını, denize saldığı yerde kıyıya çekilirler. Bu benzetiş özellikle yapılmıştır, çünkü bu işyerleri körfeze ağızlarını verecek olsalardı, kutulanmış sardalyelerin öteki ucundan çıkışı mecazen bile olsa pek korku verici bir şey olurdu. Ondan sonra fabrikaların düdükleri feryada başlayınca, bütün mahalle birden ayaklanır; kadın erkek herkes çar-

çabuk sırtlarına bir şey geçirerek yallah sokağa, işe koşarlar. Daha sonra gıcır gıcır arabalar yukarı sınıfları aşağı taşımaya başlar; muhasebeciler, müdürler, patronlar yazıhanelerine girip gözden kaybolurlar. Derken İtalyanlar, Çinliler, Polaklar; pantolon ve lastik çizme giyinmiş, muşamba önlüklerine bürünmüş kadınlı erkekli bir alay insandır sökün eder. Yakalanan balıkları temizleyip, pişirip kutulara yerleştirmek için koşarak gelirler; gümüşi balık nehirleri gemilerden fabrikaya aktığı sürece ve tekneler suyun üstünde biraz daha yükselerek bomboş kalıncaya dek bütün sokak bir bağırtı, bir çağırtı, bir feryat figan içinde çalkalanır durur. En son balık da temizlenip pişirilerek kutulanıncaya dek, yapımevleri gürültü, patırtı, bağrış, çağrışla inilder; sonra düdüklerin sesleri yeniden duyulur. Üstünden sular sızan, balık kokan yorgun İtalyanlar, Çinliler, Polaklar kadınlı erkekli sokağa dökülür, evlerine doğru yavaş yavaş tepeyi tırmanmaya başlayınca, Sardalye Sokağı yeniden kendini bulur, sessiz ve sihirli haline bürünür. Olağan hayat geri dönmüştür. Can sıkıntısıyla selvi ağaçlarının gölgesine sığınmış serseriler ortaya çıkar, boş arsalara bırakılmış paslı borular üzerinde toplanırlar. Dora'nın evindeki kızlar, eğer güneş varsa sırtlarını ısıtmak için dışarı fırlarlar. Doktor –herkes onu sadece Doc diye bilir–, Batı Biyoloji Laboratuvarı'ndan karşı tarafa geçerek Lee Chong'un dükkânından yarım galon bira almaya gider. Ressam Henri burnunu cins bir airdale gibi, bir arsaya yığılmış hurda yığınına daldırarak yapmakta olduğu kayık için işe yarar bir demir ya da tahta parçası arar. Derken akşam karanlığıdır çöker mahalleye. Dora'nın evinin önünde Sardalye Sokağına yapay bir mehtap getiren lamba yanar. Doc'u görmeye gelen dostları Batı Biyoloji Laboratuvarı'nın kapısını çalarlar, o da bira al-

mak için yeniden sokağı geçip Lee Chong'un dükkânını boylar.

Bu şiir, bu koku, gıcırtılı ses, ışık demeti, renk, alışkanlık, bu rüya, bir arada nasıl canlı tutulabilir? Deniz hayvanları topladığınız zaman bilirsiniz, birtakım narin, nazik sülükler vardır ki bir türlü tutamazsınız; elinizi değdirir değdirmez parçalanır, darmadağın olur. Bunları kendi hallerine bırakmak gerekir. Kendi kendilerine gelip bir bıçağın kenarına yapışmalarını beklemelisiniz, o zaman bıçakla birlikte alıp deniz suyu dolu bir şişeye boşaltırsınız. İşte bu kitabı yazmak da onun gibi bir şey olacak; sayfayı açalım, ol hikâyet kendiliğinden gelip doldursun.

1

Lee Chong'un bakkal dükkânı hiçbir zaman bir derli-topluluk örneği olmamakla beraber çeşit bakımından eşi menendi yoktu. Yeri küçük, eşyaları tıklım tıklımdı ama; o bir tek odanın içinde elbise, taze ve konserve yiyecek, içki, tütün, balıkçılık takımları, kazıklar, ipler, kasketler, domuz etleri, özetle yaşamak ve mutlu olabilmek için aranan her şey bulunurdu. Lee Chong'dan bir çift terlik, ipekli bir kimono, boy boy viski, puro alabilirdiniz. En zor beğenenleri bile tatmin edebilecek eşyaları uydurur, türlü şeyleri bulabilirdiniz. Lee Chong'un satmadığı tek malı da sokağın üst başında, arsanın bitişiğindeki Dora'nın evinde bulmak mümkündü.

Dükkân, şafakla birlikte açılır ve son serseri metelik harcanana veya ortadan çekilene kadar da açık kalırdı. Bu Lee Chong'un açgözlülüğünden değildi; değildi ama birinin harcanacak parası varsa ona yardımcı olmak isterdi. Çevrede edindiği mevkie yaradılışının izin verdiği oranda kendi de şaşıyordu. Aradan geçen yıllar içinde Sardalye Sokağında herkes kendisine borçlanmıştı. Ama o müşterilerini hiç sıkıştırmazdı. Yalnız hesap belli bir sınırı aşarsa veresiyeyi birden keserdi. Borçlular da tepeyi tırmanıp alışveriş için kente gideceğine ya borcunu öder ya da hiç olmazsa ödemeye çalışırdı.

Lee yuvarlak yüzlü kibar bir adamdı. R. harfini kullanmadan, tumturaklı bir İngilizce konuşurdu.

California'da Çinlilere karşı bir savaşım açıldığı zaman onun başına da bir paha biçilmişti. O zaman Lee gizlice San Fransisco'ya kapağı attı, bir hastaneye sığınıp sorun unutuluncaya kadar ortalıktan kayboldu. Kazandığı parayı ne yaptığını bilen yoktur. Belki hiç kazanamıyordur da ondan. Belki de bütün serveti bir türlü ödenmeyen faturalarda kalmıştı. Fakat iyi yaşar, çevrede herkesten saygı görürdü. Daha fazlası gülünç duruma düşünceye kadar müşterilerine güvenirdi. Bazen, ufak tefek yanlışlar yaptığı da olurdu ama bunları da başka biçimde olmasa bile iyi niyetle kendi lehine çevirmesini bilirdi. Sefalet Palas ve Lokantası olayında da öyle olmuştu ya. Lee Chong'un yerinde kim olursa olsun bunu "yüzde yüz kayıp" olarak sineye çekmekten başka çare bulamazdı.

Dükkânda Lee Chong'un yeri, puroların bulunduğu tezgâhın arkasıydı. Hesap makinesi solunda, küçük hesap tahtası sağında dururdu. Tezgâhın camlı bölümünde esmer renkli purolar, sigaralar, Buli Durham'lar, Dük harmanı, Five Brotheilar durur; arkasında duvardaki rafta da boy boy Old Green River, Old Town House, Old Colonel ve mahallede pek tutulan, dört ay dinlendirildiği garantili Old Tennessee –mahalle buna **old tennis shoe** (eski tenis ayakkabısı) derdi– marka viskiler sıralanmıştı. Lee Chong'un viskilerle müşterileri arasında oturması sebepsiz değildi. Bazı açıkgözlerin bir zamanlar dikkatini dükkânın başka köşelerine çekmeye çalıştıkları olmuştu. Bu yüzden Lee, tezgâhın bu köşesinden hiç ayrılmaz, diğer taraflara yeğenleri, oğulları. gelinleri bakardı. Tombul narin elini camın üstüne kor, birer sosisi andıran parmakları durmadan oynardı. Tek süsü sol elinin orta parmağındaki enlice nişan yüzüğüydü. Bu yüzüklü parmağıyla hep önünde duran, dişleri çoktan aşınmış lastik tablaya

vurur dururdu. Derli toplu, iyiliksever bir ağzı vardı ve gülümsediği zamanlar altın dişleri cana yakın sıcak bir parıltıyla yanıp sönerdi. Yarım camlı bir gözlük takardı ve her şeyi ancak bu camların arkasında iyice görebildiği için, uzağa bakması gerektiğinde başını arkaya doğru eğmek zorunda kalırdı. Sosisleri andıran hareketli parmakları küçük hesap tahtasının üstünde faizleri, toplamaları, çıkarmaları hesaplarken, dost bakışlı, elâ gözleri dükkânın içinde dolaşan müşterilerinkiyle karşılaşacak olursa, dişleri bir an için yanıp sönerdi.

Bir akşamüstü, sıcak tutsun diye ayaklarının altına bir deste gazete almış otururken, o gün öğleden sonra yaptığı ve aynı gün biraz sonra bir daha yeni baştan yaptığı, yeni bir biçim verdiği bir işi bütün neşesi ve hüznü ile şöyle bir aklından geçiriverdi. Dükkândan çıkınca ot bürümüş arsayı sardalye fabrikalarının attığı paslı borular arasında bir yol bulup da çaprazlamasına geçecek olursanız, otlar arasında gelip geçmekle aşınmış bir yol görürsünüz. Bunu izleyin; bir selvi ağacını geçin, demiryolunun öte yanında eski traverslerle beslenmiş "tavuk gezintisini" aşınca epeydir balık yemi deposu olarak kullanılan uzun basık bir binaya varırsınız. Burası Horace Abbeville adında dertli birine ait kocaman bir odadan başka bir şey değildi. İki karısı, altı çocuğu olan Horace'ın yıllar boyunca kâh yalvararak, kâh kandırarak bakkala Monterey'de bir eşi daha görülmeyen dev bir veresiye hesabı birikmişti. O gün öğleden sonra Lee'nin dükkânına gelmiş, yorgun ve duyarlı bakışları bakkalın yüzünü gölgelendiren sertliğin karşısında bir tuhaf olmuştu. Lee'nin şişman parmağı lastik tablanın üstünde trampet çalıyordu. Horace, elini avucunu yukarı doğru açık olarak sigara tezgâhının üzerine koydu. Ve sadece, "Sana çok borçluyum, farkındayım," diye söylendi.

O zamana kadar duyduklarından bambaşka olan bu açık yanaşma tarzı karşısında Lee'nin dişleri bir an için yanıp söndü. Ciddi bir edayla başını sallayarak oyunun sonunu beklemeye koyuldu.

Horace dudaklarını bir uçtan öteki uca iyice bir yaladı. "Çocuklarımın üstüne böyle bir borcun kalmasını istemem, diye sürdürdü. "Artık onlara veresiye bir nane şekeri bile vermeyeceğinden eminim.

Lee Chong'un yüzündeki anlam bu son kararı onaylar gibiydi. "Çok birikti!" diye cevap verdi.

Horace, "Hattın öte yanındaki yerimi bilirsin, diye ekledi. "Şu balık yemlerinin depo edildiği yer."

Lee Chong başını salladı. O balık yemleri kendisinindi.

"O yeri sana verirsem hesabı temizler misin?"

Lee başını hafifçe yukarı kaldırmış, zihninden veresiye hesabını geçirirken yarım gözlüklerinin altından Horace'a bakıyordu. Sağ eli sabırsız hareketlerle lastik tablanın üzerinde oynuyordu. Derme çatma yapıyı düşündü, ama fabrikalardan biri büyümek isterse arsası epey para ederdi. "Tabii" diye cevap verdi.

"Öyleyse hesabı çıkar, ben de o yeri sana sattığıma dair bir senet yapayım. Acele eden bir hali vardı.

"Gereği yok. Ben ödenmiştir diye yazarım olur biter.

Alım satım ciddiyetle tamamlandıktan sonra Lee Chong cabadan çeyreklik bir "eski tenis ayakkabısı" vermişti. Bundan sonra Horace Abbeville dükkânından çıktı, selvi ağacının yanından, arsada yürüyerek demiryolunu geçti, "tavuk gezintisi"nin üstünden aşıp biraz öncesine kadar kendisinin olan basık binaya girdi ve balık yemlerinin üstünde kendini vurdu. Bu hikâyeyle pek ilgili olmamakla beraber, bu olaydan sonra anası kim olursa olsun, Ab-

beville'lerden hiçbir çocuk bir daha nane şekersiz kalmadı.

Ama biz gene o akşamüstüne dönelim. Horace tahnit edilmek üzere vücuduna şırınga yapılmış, kerevetin üstüne uzatılmıştı. İki karısı sarmaş dolaş kapının önündeki merdivenlerde oturuyorlardı. (Cenaze kaldırılıncaya değin pek iyi arkadaştılar, sonra herkes kendi çocuğunu ayırdı ve bir daha birbirleriyle konuşmadılar.) Lee Chong sigara tezgâhının arkasına oturmuş, elâ gözleri içine çekilmiş, Çinlilerin o sonu gelmez ve sakin bunaltısıyla dolmuştu.

Olan olmuştu, zaten elinden hiçbir şey gelmeyeceğini biliyordu, ama ne de olsa böyle bir şeyi önceden akıl etmiş olmayı isterdi, belki önleyebilirdi de o zaman: Bir insanın kendi kendini öldürme hakkının elinden alınmayacağı inancı Lee'nin iyiliksever ve halden anlar doğasının bir gereğiydi, ama bazen bir arkadaş hatırı için bu haktan vazgeçilebilirdi. Cenaze masraflarının çoğunu üzerine almış, felâkete uğrayan aileye çoktan bir çamaşır sepeti dolusu yiyecek göndermişti.

Abbeville'in binası artık Lee'nin olmuştu. İyi bir çatı, sağlam bir döşeme, iki pencere ve kapıdan oluşuyordu. Gerçekten içi tavana kadar balık yemiyle doluydu ve insanın içini gıcıklayan ince bir kokusu vardı ama Lee Chong orayı kendi malları için bir depo, bir tür antrepo olarak düşünüyordu. Biraz sonra bu fikirden vazgeçti, hem dükkâna çok uzak, hem de pencereler içeri girip çıkmaya pek elverişliydi. Kapı açılıp Mack içeri girdiği zaman nişan yüzüğüyle lastik tablaya düzenli vuruşlarla sorunu kendi kendine ölçüp biçmekle meşguldü. Mack, yiyip içmekten, yaşamın keyfini sürmekten başka ortak yanları olmayan yersiz yurtsuz, ailesiz, meteliksiz, amaçsız insanlardan oluşan küçük bir grubun en büyüğü, elebaşısı, akıl hocası ve bir ölçüde sömürücü-

süydü de. Yalnız ne var ki çokları eğlenmek, hayattan zevk almak uğruna kendi kendilerini bitirdikleri, hedefe varmadan yarı yolda bitkin kaldıkları halde; Mack, güçlü kuvvetli bir delikanlı olan Hazel, barmenin izinli olduğu zaman arasıra La İda'da çalışan Eddie, Hughie ve bazen Batı Biyoloji Laboratuvarı için kurbağa ve kedi toplayan Jones o sıralarda hep birlikte Lee Chong'un dükkânına bitişik arsada terk edilmiş eski kazanlardan birinde oturuyorlardı. Daha doğrusu hava yağışlı olduğu zaman kazanın içine giriyorlardı, iyi havalarda arsanın üst başındaki selvinin gölgesinde oturur, gece de orada uyurlardı. Ağacın dalları aşağı doğru sarkmış, insanın altına oturup Sardalye Sokağındaki o cıvıl cıvıl hayatı seyredecek kusursuz bir örtü meydar.a getirmişti.

Mack içeri girince Lee Chong'un vücudu belli belirsiz bir derlenip toparlandı, gözleriyle şöyle bir dükkânın içini tarayarak Eddie, Hazel, Hughie ya da Jones'dan birinin içeri girip eşyalar arasına sürünüp sürünmediğini denetledi.

Mack büyük bir dürüstlükle elindeki kâğıtları olduğu gibi yere açmıştı. "Lee" dedi. "Ben, Eddie, bizimkiler hep duyduk; Abbeville senin olmuş.

Lee Chong başını sallayıp lafın sonunu bekledi.

"Bizimkilerle beraber düşündük de oraya taşınmamıza razı olmanı istemeye geldim. İçerdeki eşyalara göz kulak oluruz hem. Kimsenin kapıyı pencereyi kırmasına, malına zarar getirmesine izin vermeyiz. Biliyorsun başında kimse olmazsa veletler camı çerçeveyi bırakmazlar. Hani ummadığın bir anda yangın mangın da çıkabilir.

Lee başını yukarı kaldırıp, yarım gözlüklerinin ardından Mack'ın gözlerini buldu, aklının derin bir düşünceye daldığı şu anda trampet çalan parmakları yavaşlamıştı. Mack'ın gözlerinden iyiniyet, sağlam

bir dostluk ve herkesi mutlu edebilmek kaygısı akıyordu. Buna rağmen Lee Chong, niye kendini kıskıvrak sarılmış hissetti? Niye öyle zihni korkular arasında kalmış bir kedi gibi bin bir temkinle yol alıyordu. Her şey büyük bir tatlılıkla, âdeta büyük bir insaniyetle olup bitmişti. Lee, aklından, ileride ortaya çıkabilecek olasılıkları, olanakları gözden geçirdi, trampet çalan parmağının temposu biraz daha yavaşlamıştı. Kendini bir an Mack'ın önerisini geri çevirmiş saydı; camları birer birer aşağı nmişti. Sonra Mack ikinci kez malına göz kulak olmayı önerecekti; yeni bir reddin arkasından da havada yanık kokusu duymak, duvarları saran oynak alevleri görmek işten bile değildi. Mack ve avenesi yangını söndürmek için cansiperane çabalıyor olacaklardı kuşkusuz. Lee'nin eli lastik tablanın üstünde hareketsizdi artık. Yenilgiyi kabul ediyordu. Kurtuluş olmadığının da farkındaydı. Yalnız görüntüyü kurtarma olanağı vardı ki, Mack da bu konuda hayli cömert davranacağa benziyordu. Lee, "Yani bana aydan aya para mı vereceksiniz?" diye söylendi, "Otelde oturur gibi.

Mack ağzını yaya yaya sırıttı. Hovardalığı tutmuştu yine. "Bak hele" diye mırıldandı, "bu da fena bir fikir değil, kaç para istersin?"

Lee şöyle bir hesapladı. Söyleyeceği rakamın bir önemi olmayacağını biliyordu. Nasıl olsa eline para geçecek değildi ya. Ama o ciddi tavrını hiç bozmadan, "Haftada beş kâğıt" diye yanıtladı.

Mack oyunu sonuna kadar sürdürmeye karar vermişti: "Bu işi bizim oğlanlarla konuşmam gerek, dedi. "Biraz ikram edip dört kâğıt yapamaz mısın?"

"Olmaz, beş kâğıt iyidir."

"Pekâlâ, bakalım oğlanlar ne diyecek.

Konu öylece kaldı. Sonuçtan herkes memnundu. Bu işte Lee Chong'un yüzde yüz zararlı çıktığı

söylenebilirse de, kendisi sorunu başka gözle görüyordu. Pencere camları kırılmadı. Herhangi bir yangın başlangıcı da olmadı. Kira olarak hiçbir şey ödenmediği halde, kiracılar arasıra ellerine geçen paranın meteliğini Lee Chong'un dükkânından başka yere harcamadılar. Böylece güçlü kuvvetli, eli her işe yatkın, cıva gibi bir avuç delikanlı Lee'nin eli altında kaldı. Hatta biraz daha ileri gidildi. Eğer sarhoşun biri dükkânda olay çıkarmaya kalkacak olsa, ya da kentin yeni mahallelerinden bir velet sürüsü yağma niyetiyle sokağa üşüşecek olsa Lee Chong'un bir haberiyle kiracıları her şeyi kökünden çözümleyiveriyorlardı. Arada bir başka sıkı bağ daha kuruldu; insan iyiliğini gördüğü, çıkarlarını kolladığı adamın mallarına el uzatmaz ya! Lee Chong'un fasulye, domates konservesi, süt, kavun, karpuzdan yana ettiği kâr, alacağı kirayı kat kat aşıyordu. O sıralarda kentin başka mahallelerindeki mağazalarda ufak tefek hırsızlık olayları birdenbire arttıysa bununla Lee Chong'un ne ilgisi vardı.

Mack avenesiyle eve taşınırken balık yemleri de dışarı çıkıyordu. Bu olaydan sonra buraya Sefalet Palas ve Lokantası adını kimin taktığı bilinmiyor. Boş arsada selvinin gölgesindeki borular, kazan içinde yaşarken ev eşyası, bugünkü uygarlığımızın yalnızca simgesini değil aynı zamanda sınırlarını da belirleyen ufak tefek süs eşyası için bile yer yoktu. Sefalet Palas'a yerleşince avene burayı dayayıp döşemeye koyuldu. Bir sandalye, bir somya, derken bir koltuk zuhur etti. Nalburlardan biri gelişmelerden haberi olmadığından pek nazlanmadan bir kutu kırmızı boya verdi; derken bir masa, tabure belirdi; bunlara kırmızı boya çektiler, böylece hem eşyalar yenilenmiş, hem de eski sahibiyle olan ilgisi kesilmiş oluyordu. Sefalet Palas ve Lokantası işlemeye başladı. Delikanlılar kapının önüne toplandıkları za-

man uzandıkları yerden demiryolunu, arsayı, onun üstündeki caddeyi ve karşı sıradaki Batı Laboratuvarını görebiliyorlardı.

Geceleri laboratuvarda çalınan müzik de onlara kadar geliyordu. Doc'un Lee Chong'a bira almak için gidip gelişini de seyrediyorlardı. O zaman Mack, "Dock iyi adamdır," diyordu. "Onun için bir şeyler yapmalıyız.

2

Kelime bir simge; insanlar, manzaralar, ağaçlar, bitkiler, fabrika ve Pekinua köpekleri içine alıp emen bir zevktir. Derken Eşya Kelime olur; sonra yine Eşyaya döner, ama fantastik bir biçimde birbiri içine geçmiş, örülmüştür. Kelime, Sardalye Sokağını içine alır yok eder, sindirdikten sonra kusup çıkarır. Sokak artık gökten yansıyan izlerin rengine, ışıl ışıl yanan bir yeşil dünyasına bürünmüştür. Lee Chong sıradan bir Çinli bakkaldan başka bir şeydir. Öyle olması da gerekir a. Belki iyilikle asılıp, dengelenmiş bir kötülük, şer; Lao Tze'nin çekimiyle ekseni çevresinde dönüp duran ve hesap tahtasıyla kasanın çekim kuvvetiyle Lao Tze'den uzağa çekilen bir gezegen; bakkaliye malzemesi ve hayaletler arasında asılıp kalmış, fırıl fırıl dönen, çevrilen bir Lee Chong. Bir kutu fasulye konservesi için taş kalpli; büyükbabasının kemikleri karşısında kuzulaşan bir insan... Evet, Lee Chong büyükbabasının Cinburnu'ndaki mezarını kazıp sarı kemiklerini, kır saçları hâlâ üzerine yapışık duran başını bulmuştu. Kemikleri, kafatası ortada, diğerleri etrafında olmak üzere çok düzgün bir paket yaptırmıştı. Ondan sonra dedesinin bu paket edilmiş, kutulanmış kemikle-

rini atalarının kutsal kıldığı topraklarda rahata kavuşması için batı denizlerinin arkasına yollamıştı.

Mack ile avenesi de kendi sınırları içinde döner dururlardı: Monterey'in zincire vurulmuş çılgınlığının erdemleri, güzelliği, efsunudurlar Ama yine de Monterey'in dünyacılığı içinde açlık ve korkunun çırpınışlarıyla bir lokma yiyecek uğruna midelerini, aşkla sevilecek ne var, ne yok mahvederler. Mack ile avenesi güzellik, erdem ve büyünün kendisidirler. Ülserli kaplanların idare ettiği, tıkanmış boğaların kızıştırdığı, kör çakalların çöplendiği bu dünyada Mack ile arkadaşları yemek yerler, çılgın boğaları okşar ve arta kalanları ayrı bir paket yaparak getirir, Sardalye Sokağının martılarını beslerler. İnsan ülserli mideyi, patlamış prostatı ve kör dünyayı elde etse kazancı ne olur? Tuzağa düşmüş, zehirlenmiş, kapana kısılmış insanlar, Mack ile avenesi için arkalarından hayırsız, yolunu sapıtmış, kentin yüzkarası, hırsız, serseri, alçak diye bağırırken; onlar tuzaktan kaçınır, zehirin berisinden dolanır, kösteğin üstünden aşarlar Bir çakala, adi bir fareye, İngiliz serçesine, ev sineğine, güveye yaşama kudreti ihsan eden doğadaki velinimetimizin; hayırsızlara, kentin yüzkaralarına, serserilere, Mack ile avenesine derin bir sevgisi olmalı. Erdem, nitelik, tembellik, şevk ve gayret. Velinimetimiz doğa her zaman hazır ve nâzır değil mi!

3

Lee Chong'un dükkânı boş arsanın sağına düşer (Eski paslı kazanlar, delik deşik olmuş borular, dört köşe fıçılar, tenekeler, kısaca ıvır zıvırla dolu olduğu halde bu arsaya niye boş derler, bilinmez.) Arsanın arkasında demiryolu hattı, hattın öte yanın-

da da Sefalet Palas vardır. Sol sınırı Dora Flood'un ciddi ve heybetli genelevine kadar uzanır. Burası insanın eşi dostu arasında bir bardak bira içebileceği temiz, dürüst, namuslu ve biraz eski usul bir eğlence yeridir. Burası yolu düşenin uğradığı ucuz cinsten derme çatma bir yer değil, tam tersine elli yıldır bu gibi yerlerde sermayelik, sonra "mamalık" etmiş olan Dora'nın kurduğu, işlettiği ve büyük dirayetle yönettiği namuslu bir kulüptür. Dora bütün bu süre içinde Allah vergisi inceliğinin yardımı, namusluluğu, iyilikseverliği ve gerçekçi görüşüyle kendisini aklı başında, kafası işler ve iyi kalpli insanlara sevdirmiş bir kadındı. O yüzden de kocaları aile hayatına saygı duyup fazla bağlılık göstermeyen şehvet düşkünü ama bütün istekleri içlerinde kapalı kalmış evli-kızların düşmanlığını kazanmıştı.

Dora, iriyarı, koskocaman, ışıl ışıl yanan portakal kırmızısı saçlı, ve nil yeşili elbiselere düşkün uzun boylu bir kadındı. Tek tarifeli, namuslu bir ev işletir; pek öyle sert içkiler satmaz; evde kaba saba gürültülü patırtılı konuşmalara da izin vermezdi. Kızlarının çoğu yaşları ve hastalıkları sonucu uyuşmuş kalmış, hareket ve canlılıklarını kaybetmişlerdir. Ne var ki "Ayda üç iş tutmazlar ama düzenli olarak her gün üç öğün yemek yerler" dediği halde Dora, hiçbir zaman onları bir köşeye atmaz. İçinde kanının kaynadığı bir sıra Dora evine Bear Flag Lokantası adını takmıştı. Bir lokma sandviç için buraya devam eden insanların hikâyesi hâlâ ortalıkta dolaşır durur Evde normal olarak her zaman –eskileri de sayarsanız– on iki kız bulunur; bunlardan başka bir Rum aşçı, aslında kapıcı olarak tutulmuş. fakat evin bütün nazik ve tehlikeli işlerini üzerine almış olan bir adam daha vardır. Kavga çıkacak olsa bu adam bastırır, sarhoşları dışarı atar, isteri nöbetlerini dindirir, baş ağrısını tedavi eder ve bir dereceye

kadar meyhanecibaşıdır. Kesikleri, sıyrıkları sarar, zamanının çoğunu polislerle geçirir ve kızların çoğu Christian Science Mezhebi'nden* olduğundan, Pazar sabahları onlara yüksek sesle **Science and Healt** mecmuası okur. Kendisinden evvel orada çalışan bekçi dengeli bir insan değildi; ileride anlatılacağı gibi sonu pek kötü bitti. Lakin Alfred çevreye hâkim olmayı bilmiş, çevresindekileri kendi düzeyine yükseltmiştir. Kimin eve alınması, kimin kapı dışarı edilmesi gerektiğini çok iyi bilir. Monterey halkının aile hayatını onun kadar iyi bilen yoktur.

Dora'ya gelince, oldukça nazik bir ömür sürer. Yasaya, hiç değilse lafzına aykırı bir yol tuttuğundan herkesten fazla yasaya boyun eğmesi, öyle görünmesi gerekir. Evinde sarhoşluk, kavga, adaba aykırı hareketler olmamalıdır, yoksa kapıya kırmızı mührü takıverirler. Ayrıca yasadışı eylemi bakımından Dora'nın yardımsever davranması da gerekiyordu. Herkes ona çullanır. Şayet Polis Derneği yararına bir balo veriliyorsa, herkes bir dolar verirken Dora elli vermek zorundadır. Ticaret odasının bahçesi yeni baştan düzenlenirken her tüccardan beş dolar istenir, ama Dora'ya gönderilen makbuz yüzlüktür Öteki her şeyde de durum aynıdır Kızıl Haç, Şehir Yardım Sandığı, İzciler Birliği için toplanan yardımlarda Dora'nın utanıp arlanmadan, günahlarının karşılığı kazandığı paralar listenin başında yer alır. Fakat en çok o bunalım yıllarında sıkışmıştı. Her zamanki yardımlarına ek olarak Dora, Sardalye Sokağını dolduran aç bilaç çocuklar, işsiz babalar, yüzlerinden dert akan anaları görünce sağını solunu kollamaya başladı: az kalsın bu yüzden

---

Hastalık, fenalık veya ölüm denilen şeylerin yalnız insan kafasında var olduğuna ve İsa'nın ilkeleri doğru anlaşıldığı takdirde, bu gibi şeylerin yok olacağına inanan bir meznhep. (çev.)

iflas bile ediyordu. Dora'nın kızları iyi yetiştirilmiş, insanı memnun etmesini bilen cinsten şeylerdir. Bir gece önce birlikte yatmış olsa bile sokakta erkeklerle kesinlikle konuşup ahbaplık etmezler.

Şimdiki bekçi Alfy işe başlamadandı, Bear Flag Lokantasında herkesi üzen bir facia olmuştu. Eski bekçi, William adında esmer, kimsesiz bakışlı bir adamdı. Gündüzleri işinin az olduğu zamanlar kadınlar arasında oturmaktan pek sıkılırdı. Pencereden bakınca boş arsadaki boruların üstüne sıralanmış, ayaklarını diz boyu otların arasına sallandırmış bir yandan güneşlenirken, bir yandan da en ilgisiz konuları büyük bir ciddiyet ve filozofça tartışan Mack ile avenesini görürdü. Ara sıra ceplerinden bir şişe "eski tenis ayakkabısı" çıkarıp şişenin ağzını yenlerine sile sile elden ele dolaştırışlarını seyrederdi. William da bunların arasına karışabilme isteği beslemeye başlamıştı. Bir gün arsaya giderek boruların üstüne çöktü. Konuşma birdenbire kesilmiş, herkesin üstüne düşmanca bir sessizlik çökmüştü. Baktı ki olacak gibi değil, William bir süre sonra Bear Flag'taki yerine döndü. Pencereden konuşmanın yine eski neşesiyle canlanışını görmek pek zoruna gitmişti. Kapkara çirkin bir suratı ve somurtkanlıkla çarpık bir ağzı vardı.

Ertesi gün yine arsanın yolunu tuttu, bu kez yanına küçük bir şişe viski de almıştı. Mack ile arkadaşları enayi olmadıklarından viskiyi çekmeye başladılar; bütün konuşmaları "şerefine" "haydi hayırlı olsun" gibi laflardan öteye gitmedi.

Yanlarından ayrıldıktan az sonra William yerine dönmüş, pencereden delikanlıları seyrediyordu. Bir ara Mack'ın yüksek sesle, "Allah kahretsin, diye söylendiğini duydu. "Huyum kurusun ama, şu pezevenklikten de hiç hazzetmiyorum!"

Bunun doğru olmadığı açıktı ama William'ın

haberi yoktu ki. Mack ile öteki oğlanlar heriften hoşlanmıyorlardı, işte o kadar.

Bu sözler William'ın kalbini kırmış, berbat etmişti adamı. Serseriler ona kendi aralarında bir yer vermiyor, onu çok aşağılık buluyorlardı. Zaten oldum olası kendi durumunu beğenmeyen, için için kendini yiyen bir adamdı. Şapkasını başına giyip dışarı çıktı, ta Fenere kadar yürüyüp, kıyıya vardı. Dalgaların kıyıyı döverken çıkardığı iniltili seslerin duyulduğu küçük şirin mezarlıkta durdu. Aklından kara kara düşünceler geçiyordu. Onu kimse sevmiyordu. Ona kimse aldırış etmiyor, önem vermiyordu. Adı ne kadar bekçi olursa olsun, herkes onu pezevenk, dünyanın en adi, en aşağılık adamı olarak tanıyordu ya! Sonra herkes gibi mutlu olmaya, rahat etmeye kendisinin de hakkı olduğunu düşündü; hem de öyle bir hakkı vardı ki. Hırsla geri döndü, ancak Bear Flag'a gelip merdivenleri çıkarken bütün hiddeti sönüp gitmişti. Akşam olmuş, pikap **Harvest Moon** şarkısını tutturmuştu. Eski anıları canlandı. Ömrü boyunca eline tek bir karı geçmiş, o da sonra başkasına kaçmış, evlenip ortadan kaybolmuştu. İşte o karı bu şarkıyı pek severdi. Pikaptaki şarkı ayarını bozmuş, içini bir kederdir doldurmuştu. İçeri girdiğinde Dora arka salonda çay içiyordu. "Nen var, hasta mısın?" diye sordu.

"Hayır, diye kesti attı William. "Hem senin nene gerek! Hiç keyfim yok. Şeytan, öldür kendini, gitsin diyor.

Dora bir zamanlar bu tip kaçıklarla bir hayli düşüp kalkmıştı. Onları idare etmenin en iyi yolu olarak matrak geçmeyi, işi alaya vurmayı bulmuştu. "Nasıl istersen, ama ortalığı velveleye verip, halıları kirleteyim deme, diye güldü.

William'ın içine kapkara, ıslak bir bulut çökmüştü. Odada bir aşağı bir yukarı dolaşarak sonun-

da gidip Eva Flanegan'ın kapısını vurdu. Bu kızıl saçlı, her hafta günah çıkartmaya giden bir kızdı. Kalabalık bir aileden maneviyata inanan bir insandı, ama müthiş de ayyaştı. William içeri girdiği zaman tırnaklarını boyamaya çalışıyor, elindeki fırça ile orayı burayı berbat ediyordu. Daha o saatte adamakıllı olmuştu. Dora böyle körkütük çalışmasına kesinlikle izin veremezdi. Parmaklarını ilk boğumuna kadar boyamış, sinirli sinirli söylenip duruyordu. William'a "Ne var be?" diye sordu.

"Ne olacak kendimi öldürmeye karar verdim.

Eva, "Günah be!" diye cıyak cıyak bağırmaya başladı. "En büyük, en kötü günah bu. Ben zaten East St. Louis'in yolunu tutturacak bir tekme yemişim... bir de senin zırvaların eksikti. Sen de ortalığı birbirine kat da tamam olsun. Eşşolueşşek, zaten kime hayrın dokunmuştu ki.. William kapıyı kapayıp mutfağın yolunu tuttuğu halde o hâlâ cıyaklayıp duruyordu. Bu kadınların elinden bıkıp usanmıştı. Rum'un yanında biraz kafasını dinleyebilirdi.

Rum aşçı, kollarını yukarı sıvamış, önünde kocaman bir önlük, buz demiriyle çevirerek iki büyük tavanın içinde domuz pirzolası kızartıyordu. Etler cızırdarken "Vay beyim, gel bakalım. İşler ne âlemde, diye karşıladı William'ı.

"Bilmem ki Louis... Bazen düşünüyorum da yapılacak en iyi işin kendimi temizlemek olduğuna varıyorum!" Eliyle keser gibi boğazını işaret etti.

Rum aşçı elindeki demiri bırakarak kollarını biraz daha yukarı sıvadı. "Sana bir şey diyeyim mi be?" dedi. "Bu işin lafını edenin hiçbir zaman böyle bir şey yapamayacağını söylerler

William elini uzatmış, aşçının bıraktığı sivri uçlu demiri kavramıştı. Gözlerini Rum'un kara gözlerinin içine dikmişti. Buradaki kuşku ve eğlence, bir süre öylece bakışırlarken yavaş yavaş karardı, yerini

endişe ve tasaya bıraktı. William da bu değişikliği fark etmişti. Rum onun dediğini yapabileceğini, canına kıyabileceğini anlamıştı. William da aşçının gözlerinde bu duyguyu görünce artık dönemeyeceğini, dediğini yapması gerektiğini biliyordu. Bu, şu anda aptalca bir hareket olarak görüldüğünden üzülmeye başlamıştı. Eli havaya kalktı, sivri demir hızla kalbine daldı. Hayret, ne kadar kolay girmişti. William, Alfred'den önceki bekçiydi. Yeni bekçiyi herkes seviyordu. Ne zaman istese arsada Mack ile öteki oğlanlarla ahbaplık etmeye gidebiliyordu. Üstelik Sefalet Palas'ı ziyarete bile gidiyordu.

4

Akşamüstü ortalık kararmak üzereyken Sardalye Sokağında garip bir şey olurdu. Olay tam güneşin batışıyla, sokak lambalarının yanışı arasında olup biterdi. Bu ikisi arasında puslu, hafif bulanık, kısa bir an gelir geçer. Yukarı tepeden aşağı, Sefalet Palas'ın yanından "tavuk gezintisi" ve demiryolunu geçip, arsayı aşarak sokağa inen bir Çinli peyda olurdu. Başında eski hasır bir şapka, sırtında mavi çadır bezinden bir ceket pantolon, ayağında birinin tabanı sökülmüş, her adım atışında kaldırımları döven ağır hantal kunduralar vardır. Elinde üstü örtülü hasır bir zembil taşıyordur. Yüzü zayıf ve esmer fitilli bir kumaş gibidir. Yaşlı gözleri beyazlarına varıncaya kadar kahverengi ve bir deliğin arkasından bakıyormuşçasına çukura gömülüdür. Alacakaranlıkta sokağı geçip, Batı Biyoloji ve Hediondo Yapımevi'nin arasındaki açıklığa varır, küçük kumsalı aşarak iskeleyi tutan demir kazıklarla tuğlalar arasında kaybolurdu. Şafak sökene kadar da ortaya çıkıp kimseye görünmezdi. Fakat şafak sökerken,

sokak lambaları söndürülüp de henüz ortalığın iyice ağarmadığı sırada o ihtiyar Çinli kazıkların arasından dışarı süzülür; sahili aşıp sokağa çıkardı. Kolundaki zembili iyice ağırlaşmış, hafiften sular sızmaya başlamıştır. Tabanı sökük ayakkabısı kaldırımları inletiyordur. Yukarı tepeyi tırmanarak ikinci sokağa ulaşır. Yüksek tahta parmaklıklarla çevrili büyük bir kapıdan içeri girerek akşama kadar bir daha göze görünmezdi. Uykuda olanlar ayakkabısının tabanının çıkardığı sesle bir an için uyanırlardı, aynı şey yıllardır devam ettiği halde kimse kendini alıştıramamıştı bu patırdıya. Bazıları bu geçeni Allah, ihtiyarlar ölüm sanırlardı; yalnız çocuklar, ihtiyar ve değişik olan her şeyi gülünç bulan duygularıyla onu garip bir Çinli olarak kabul ederlerdi. Fakat içlerinde kimse ona takılmaz, herkese yaptıkları gibi arkasından bağırmaz; yanısıra taşıdığı o küçücük korku havasından ürkerlerdi.

Yalnız on yaşlarında, güzel, sevimli ve canayakın bir oğlan, Salinas'lı Andy, ihtiyar Çinlinin karşısına çıkma cesaretini gösterdi. İhtiyarı görünce kendi nefsini tatmin etmiş olmak için arkasından bağırmak gerektiğini anlamıştı. Fakat ne kadar cesur olursa olsun Andy bile o küçücük korku havasını hissetmekten geri kalmamıştı. Birbiri ardından birkaç akşam onu seyredip göreviyle korkusunu içinde uzun süre güreştirdi. Bir akşamüstü kendini toparlayarak bozuk düzen bir hava ile ihtiyarın peşine takıldı.

"Ching-Cong Chineman sitting on a rail.

"Long came o white man o chopped off

his tail.

İhtiyar adam durup arkasına döndü. Andy de

Çinli, Çinli, çekik gözlü Çinli içerken çubuğunu/Derken, bir beyaz gelmiş kesivermiş kuyruğunu.

durmuştu. Çukura kaçmış kahverengi gözler oğlanın üstüne dikilmiş, ince kaytan dudakları kıpırdanmaya başlamıştı. Bundan sonra olup bitenleri Andy de doğru dürüst anımsayamadığı halde ömrü olduğu sürece unutamayacak. Gözler büyümüş, büyümüş, Çinli ortalıktan yok olmuştu. Sonra ikisi birleşip tek bir göz halini almıştı; bir kilise kapısı kadar kocaman, muazzam kahverengi bir göz. Andy bu kahverengi saydam kapıdan içeri bir göz attı; arkada kilometrelerce uzanıp ta geride fantastik şekilli, köpek kedi başlarına, çadır ve mantarlara benzeyen dağlarla kavuşuk tenha bir kır görünüyordu. Yer ince bir çayır tabakasıyla kaplı, şurada burada küçük toprak yığıntılarının üstünde küçük tarla farelerini andırır hayvanlar oturuyordu. Ve bu yalnızlık, buz gibi yakan tenhalığın görünüşü Andy'yi ürpertti; dünyada kendisinden başka kimse kalmamış gibi bir his çökmüştü içine. Bu manzaraya daha fazla bakmamak için gözlerini kapadı. Tekrar açtığı zaman kendini yeniden Sardalye Sokağında bulmuştu. İhtiyar Çinli sökük tabanıyla kaldırımları döve döve Batı Biyoloji ile Heionda fabrikasının arkasındaki boşlukta kaybolmak üzereydi. İşte, ihtiyarın ardına takılan tek çocuk Andy oldu, o da bunu bir daha tekrarlamadı.

5

Batı Biyoloji Laboratuvarı, sokağın öte yanındaki boş arsanın tam karşısına düşerdi. Lee Chong'un bakkal dükkânı, laboratuvarın çaprazlama sağında, Dora'nın Bear Flag Lokantası da solundaydı. Batı Biyoloji birtakım garip ve özel şeylerle uğraşırdı. Çok hoş deniz hayvanları, sünger, de-

niz yıldızı, deniz lalesi, çift kapaklılar, istiridyeler, sülükler, deniz minareleri, çıplak galsamalılar, tektıbranşlar; dikenli, topuzlu, iğneli deniz kestaneleri, boy boy yengeçler, denizatları, karidesler, gölgesi bile olmayacak kadar saydam hayal misali karidesler, kısaca akla gelen bin türlü deniz hayvanları satardı; laboratuvar, böcekler, akrepler, sümüklüböcekler, çıngıraklı yılanlar, fareler, balarıları ve kertenkeleler tıklım tıklım doluydu. Bunların hepsi satılıktı. Ayrıca kimi tam, kimi ince ince dilinip camların arasına konmuş ceninler vardı. Okullar için damarlarındaki kanı akıtıp, yerine dolaşımı daha kolay izlemeyi mümkün kılacak şekilde sarı ve mavi renkli sular şırınga edilmiş köpekbalıkları da bulunurdu. Aynı şekilde hazırlanmış fareler, kurbağalar da vardı. Sözün kısası Batı Laboratuvarına bir şey ısmarlayacak olsanız eninde sonunda elinize teslim ederlerdi.

Yüzü sokağa bakan basıkça bir binaydı. Alt katı, tavana kadar kavanoz kavanoz hayvanlar dizili rafların doldurduğu depoydu. Bu katta bir de delikli taş ile enjeksiyon ve tahnit işi için gerekli ilaçlar dururdu. Arka avluya geçince denizin üstünde kazıklar üstüne kurulmuş sağlam bir baraka görülürdü. Burada köpekbalıkları, kedibalıkları, ahtapot gibi daha büyük boy hayvanlar için ayrı ayrı beton havuzcuklar vardı. Binanın ön tarafından yukarı çıkan merdivenin başındaki kapı; üzerinde yığınlarla açılmamış mektup zarflarının durduğu bir yazı masası, dosya dolapları ve kapısı ardına kadar dayalı bir kasanın bulunduğu yazıhaneye açılırdı. Kasa bir kere kazara kapanıvermişti; kimse de şifresini bilmiyordu. İçeride ağzı açılmış, bir kutu sardalye ve bir parça rokfor peyniri kalmıştı. Kasanın alındığı fabrikadan nasıl açılacağının tarifi gelene kadar içeride bir şeyler olup bitiyordu. İşte o zaman Doc, bir banka-

dan nasıl öç alınacağının yöntemini keşfetmişti. "Bir kasa kiralarsın, derdi, "içine bir alabalık koyup, altı ay bir daha semtine uğramazsın. Kasadaki bu dert çözümlendikten sonra bir daha içeri yiyecek koymak kesinlikle yasak edildi. Evrak dolabı da pekâlâ aynı vazifeyi görebilirdi. Yazıhanenin arkasında bir sürü canlı hayvanın durduğu akvaryumun, mikroskopların, ilaç ve laboratuvar sandıklarının, küçük motorların, kimsayal maddelerin ve iş masalarının bulunduğu kısım vardı. Buradan türlü kokular yükselir; formalin, kurumuş deniz yıldızları, deniz suyu, mentol, karbonik, asetik kokuları; sarı paket kâğıdının, saman, kınnap, kloroform, eter, motorlardan yükselen ozon kokusu; iyi cins çeliğin ve mikroskobun ince yağının kokuları; muz yağı, lastik boru, kuruyan yün çoraplar, ayakkabı kokusu, çıngıraklı yılanların insanın burnunun direğini kıran kokusu ve bir çeşit korku veren o küflü fare kokusu gelir. Arka kapıdan da sular çekildiği zaman bir istiridye ve deniz kokusu; yükselince de ufak su serpintileriyle tuz kokusu gelirdi.

Yazıhanenin sol yanı kütüphaneye açılırdı. Duvarlar tavana kadar kitap raflarıyla kaplıydı. Risale ve özel baskıların doldurduğu sandıklar, her tür kitaplar, sözlükler, ansiklopediler, şiir kitapları, piyesler vardı. Duvarın dibinde, yanında yüzlerce plak yığılı bir gramofon dururdu. Pencerenin önüne, kırmızı ağaçtan yapılmış bir karyola yerleştirilmişti. Duvarlarda, kitap dolaplarının üstünde, göz düzeyinde, isterseniz başınızı kaldırmadan seyredebileceğiniz bir yerde Daumiers, Graham, Titian, Leorno, Picasso, Dali ve George Grosz'dan yapılma reprodüksiyonlar asılmıştı. Bu küçük odanın diğer eşyaları bir iki sandalye ve kanepeden ibaretti. Bir seferinde burada tam kırk kişi bir arada toplanmıştı.

Kütüphane, müzik odası, yahut ne derseniz de-

yin, bu odanın arkasında, gaz sobası, su ısıtacağı ve lavabosuyla daracık bir mutfak vardır. Yiyeceklerin çoğu yazıhanedeki dosya dolabında korunduğu halde, tabak, çanak, tencere ve yaş sebze cinsinden şeyler buradaki camlı bir dolapta saklanırdı. Bunda öyle bir kapris, özel bir amaç yoktu, öyle gelmiş öyle oluvermişti. Tavandan birkaç kangal sucuk, salam sarkardı. Mutfağın bitişiğinde de tuvalet ve banyo vardı. Apteshane; akıllı, fiyakalı bir konuğun bir parça jikletle yapıştırıp tamir edişine kadar sızmış durmuştu.

Doc, Batı Biyoloji Laboratuvarının sahibi ve yöneticisiydi. Ufak tefek görünür, ama aslında, hele öfkesi kalkınca pek sert hareket edebilen, kasları demir gibi, güçlü kuvvetli bir adamdı. Sakalını da uzatmıştı; bu haliyle yarı İsa, yarı satir yüzlü, elinden yüzünden nur akan bir görünümü vardı. Başı dertteki kızlara yardım edip onları yeni dertlere soktuğu söylenirdi. Doc'un bir beyin cerrahı gibi becerikli elleri, gayet soğukkanlı olabilen bir kafası vardır Doc sokakta giderken bir köpek görecek olsa, şapkasını çıkarıp selam verir; köpek de başını kaldırıp gülümserdi. Gerektiği zaman her şeyi kılı kıpırdamadan öldürebilir, ama zevk için kimsenin kılına bile dokunmaktan çekinirdi. Yalnız büyük bir korkusu vardı; başını ıslatmaktan müthiş ürker, bu yüzden kış yaz, başından yağmur şapkası hiç eksik olmazdı. Göğsüne kadar göle girerken hiç tınmazdı da, kafasına bir damla yağmur düşse deli olurdu.

Aradan geçen yıllar boyunca Doc, kendi bile farkında olmadan Sardalye Sokağına öylesine kaynayıp karışmıştır ki, mahallenin bir felsefe ilim ve sanat kaynağı haline gelmişti. Dora'nın kızları yayla türküleri ve Gregorian müziğini ilk defa onun laboratuvarında duydular Li Po, İngilizce okurken, Lee Chong onu orada dinledi. Ressam Henri, Ölüler Ki-

tabı'nı ilk defa Doc'tan öğrendi ve malzemesini değiştirdi. Henri, eskiden, pas tozu, tutkal ve tavuk tüyleriyle resim yapardı. Bu olaydan sonra sadece fındık ve ceviz kabukları kullanarak dört yeni eser meydana getirmişti. Doc, her türlü deli saçmasını sabırla dinleyip, onu sizin hesabınıza dişe dokunur bir kalıba dökerdi. Düşüncesinin sınırları sonsuz, sempatisi alabildiğine dümdüzdü. Çocuklarla sohbet eder, onların anlayabileceği derecede derin konular üzerinde konuşurdu. Heyecan dolu bir harikalar âleminde yaşıyordu. Bir tavşan kadar şehvetli duygularla dolu, ama sapına kadar da uysaldı. Kendisini tanıyan herkes, şu veya bu şekilde ona borçluydu. Onu hatırlayan herkes, hemen ardından, "Ben de şu Doc için bir şeyler yapmalıyım"ı yapıştırırdı.

6

Doc Peninsula burnunda, Great Tide Pool'da deniz hayvanları toplardı. Burası, efsanevi bir yerdi: Sular yükselince ileriki kayalıklardan şamandıralardan yuvarlanıp gelen dalgaların çıkıntısıyla meydana gelen köpüklerle kaynaşan bir havuz gibidir Ama sular gitti mi, bu küçük su dünyası sessiz, sakin bir güzelliğe bürünür Su dupduru olmuştur; dibi oraya buraya koşan, çiftleşen hayvanlarla gıvıl gıvıl bir masal ülkesidir Yengeçler, pavuryalar, hafif hafif oynaşan yosunların birinden ötekine koşarlar Denizyıldızları midye benzeri hayvanların üstüne çöküp, küçük iğnelerinin milyonlarcasını birden daldırırlar, sonra yavaş yavaş kalkarak, inanılmaz bir güçle iyice yapışıp kaynadığı avını da tutunduğu kayanın üstünden koparıp götürürler Sonra Denizyıldızının midesi çıkar ortaya, avının üstüne dolanı-

verir Üstleri benek benek turunçlaşmış kırmalı çıplak galsamalılar, eteklerini yelpazelendiren İspanyol dansözleri gibi oynaşaraktan kayaların üstünden süzülür gibi kayı kayıverirler. Kara kara yılanbalıkları kaya yarıklarından başlarını çıkarmış, av bekleşir Karidesler, ıstakozlar kıskaçlarını çarparaktan tüfek tetiğinin düşüşünü andırır gürültülü sesler çıkarır. Bu şirin cana yakın dünya yukarıda billûrlaşmıştır Küçük deniz minareleri, dipteki kumda ürkek çocuklar gibi oynaşır Bazen biri, kendisininkinden daha iyi, içinde oturduğundan daha hoşuna giden başka bir kabuk bulur, süzülüp çıkar; yumuşak vücudu bir an düşmanlara karşı ortada kalır, sonra yeni kabuğunun içine dalıverir. Derken koyun ağzını örten kayalara bir dalga çarpar; billûr dünya bir an çalkalanır, köpük köpük olur suyun üstü. Sonra her şey yeniden düzelir, berrak, sakin, öldüresi olur. Şurada bir yengeç kardeşinin bacağını koparır. Deniz laleleri yumuşak ışıl ışıl bir çiçek gibi açılır, yorgun, yolunu şaşırmış hayvanların önünde çağırıp duran bir kırıtışla oynaşır; ama küçük, aymaz bir yengeç, ya da küçük bir met hayvancığı bu yeşil ve eflatun çağrıyı kabul edip de içeri girmeye görsün; yaprakları hemen içine kıvrılır, batıcı hücreler binlerce küçük uyuşturucu iğnesiyle kısmetinin gövdesine dalmıştır Zavallı hayvan, çok geçmeden yorgun düşer, tatlı bir uyuşukluk içindeyken sindirim organlarından çıkan asitler yavaş yavaş eritip yok ederler onu.

Derken sürüngen canavar ahtapotlar ininden dışarı süzülür: yavaş yavaş kara bir gölge, tam bir sinsilikle, bir tutam yeşil ot ya da bir kaya parçası misali, biraz sonra çürüyen bir topak et olup, o keçi gözleriyle soğuk soğuk etrafı süzer. Bir köşede yemlenmekte olan yengeci görünce siner, ona doğru uzanır. vantuz kolları, gövdesi yaklaştıkça hırsın-

dan sarı gözleri, alev alev olmuştur. Sonra kolu birden avına saldırır, bir kedi çevikliğiyle yapışıverir. Yengecin etrafına dolanmış, siyahımsı bir su koyvermeye başlamıştır. Canavar avını yok ederken, her şey o kara bulutun arkasında kaybolmuştur. Suyun dışında kalan kayalarda envai türlü kabuklular kapalı kabuklarının ardında kaynarlarken, yavaş yavaş kuruyup giderler. Kayaların üstü buldukları her şeyi didikleyen karasineklerle bulutlanmıştır. Yosunlardan yükselen keskin iyot kokusu, kalkerleşen gövdelerin kireç kokusu, üreyip çoğalan doğanın kokusuyla doludur hava. Kayaların üstünde deniz yıldızları yapraklarının arasında tohum ve yumurta saklamaktadırlar. Hava; yaşam, bereket, çürüme, sindirim, doğum, ölüm, perişanlık kokusuyla yüklüdür. Koyun dışında; içeri girebilmek için suların yükselmesinden medet uman okyanus, kayalardan bu yana tuzlu serpintiler fırlatır. Ve resiflerin üstündeki şamandıra, mahzun ve sabırlı bir boğa gibi inilder durur.

Doc ile Hazel, koyda birlikte çalışırdı. Hazel, Mack ve öteki oğlanlarla birlikte Sefalet Palas'ta otururdu. Bu delikanlıya Hazel adının konuşu da sonradan bütün ömrünün geçişi gibi rastgele olmuştu. Dertli anası sekiz yıl içinde tam yedi çocuk doğurup ortaya getirmişti. Hazel sekizinci oluyordu. Doğduğu zaman anası, çocuğun kız mı, oğlan mı olduğunu karıştırmış, şaşırmıştı. Yedi çocukla babalarına bakmak, onları yedirip içirmek kadıncağızı yormuş, bitirmişti. Kocası şezlonga uzanmış durumda, lafta, her yardımı esirgemez, onun hesabına düşünüp eleştirmeyi de ihmal etmezken, kadın; kâğıt çiçekler yapmaktan mantar yetiştirmeye, kürkü ve eti için tavşan beslemeye kadar, para getirecek her işe girip çıkmıştı. Hayat sigortası yaptırmış olmakla adı çıkmış bir büyük halası vardı. Sekizinci çocuğu-

na işte onun adını verdi. Sonradan çocuğun erkek olduğu aklına gelmedi değil, ne var ki o bunu fark edinceye kadar dili isme iyice alışmış olduğundan, değiştirmek zahmetine katlanmadı. Hazel büyüdü, dört yıl ilkokulda, dört yıl ıslahevinde okudu, ama ikisinde de bir şey öğrenemedi. Islahevlerinde kötülük ve suçtan başka bir şey öğretilmediği söylenirse de, Hazel bunlara dikkat etmedi. Islahevinden çıktığı zaman, bölme ve çarpma bilgisi nasıl sıfır ise, kötülük öğrenme yönünden de o derece masum ve bilgisizdi. Hazel, konuşmaları dinlemeye bayılırdı; fakat kelimelerden çok sohbetin genel uyumuna tutkundu. Arasıra sorular sorduğu da olur, ama amacı bir cevap almak değil, sırf konuşmanın devamını sağlamaktır. Yirmi altı yaşında, simsiyah saçlı, güçlü kuvvetli, sadık, hoş ve iyi niyetli bir oğlandır. Doc ile sık sık ava çıkar; kendinden istenileni iyi kavradıktan sonra çok iyi çalışır. Parmakları ahtapotunkiler kadar sağlam tutar. Ayağı bastığı yerde emin olduğu gibi bu işlere de bayılır.

Doc, başına yağmur şapkasını, ayaklarına da lastik çizmelerini giymişti. Hazel ise ayağında mavi cini ve bir çift eski tenis ayakkabısı olduğu halde çalışıyordu. Denizyıldızı topluyorlardı. Doc, üç yüzlük bir sipariş almıştı.

Hazel dipten morumsu renkte bir denizyıldızı söküp hemen, ağzına kadar dolu torbasına attı.

"Bununla ne yaparlar acaba?" diye sordu.

"Neyle?" diye sordu Doc.

"Bu denizyıldızlarıyla. Sen satmıyor musun bunları? Fıçı fıçı gönderiyorsun ya. Bunu alan adam ne yapar dersin? Mübarek yenmez de.

Doc büyük bir sabır ve ciddiyetle açıklamaya girişti. "Üstünde deney yapar, incelerler" dedi. Ha-

zel'in bu sorusuna hiç olmazsa on defa cevap vermişti. Ama Doc'un da vazgeçemediği bir huyu vardı. Biri soru soracak olsa onun cevabını öğrenmek istediğini sanırdı. Ne yapsın, öyle yaradılmıştı. Kendisi öyleydi, gerçekten bir şey öğrenmek istediği zaman soru sorardı, herkesi de kendi gibi sanırdı. Hiçbir şey öğrenmek niyetinde olmadan soru soran kafaların var olabileceğini aklı almazdı ki. Fakat sırf konuşan birini dinlemiş olmak için Hazel bir sorudan başka bir soru çıkarmakta kendine göre bir sistem kurmuştu. Karşısındakinin susmasına fırsat vermez, konuşma böylece uzar giderdi.

"Deney yapar, incelerler de ne bulurlar?" dedi. "Olup olacağı bir lokma denizyıldızı bunun. Şu denizin dibinde milyonlarca var. İstiyorlarsa binlercesini toplayabilirim ben.

"Bunlar çok ilginç, yaradılışları karışıkça hayvanlardır. Hem bu topladıklarımız Middle West'teki üniversiteye gidiyor.

"Orada hiç denizyıldızı yok mu?

"Orada deniz yoktur ki."

"Ha, desene," Hazel bunun içinden yeni bir soru çıkaracak bir ipucu aramaya başladı. Sözün böyle bir bıçakla kesilir gibi orta yerde kalmasından nefret ederdi. Bu iş kolay olmadı. O bir soru ararken, Doc ona bir soru sordu. Hazel bu işe fena tutulurdu; insanın aklını fikrini vereceği cevaba yorması gerekirdi. Hazel'in böyle bir şeyi yapması bir müzede tek başına dolaşmak gibi bir şeydi. Bir türlü tasnif edilmemiş mallarla doludur Hazel'in aklı. Hiçbir şeyi unutmazdı, ama hiçbir zaman da bunları bir sıraya koymak, derleyip toparlamak zahmetine katlanmazdı. Her şey orada bir balıkçı kayığının dibine yığılan balıkçı takımları gibi birbirine karışmış durumdadır. Kancalar, kurşunlar, olta ipleri, ağlar karman çorman haldedir.

Doc, "Sizin Palas'ta işler ne âlemde?" diye sordu.

Hazel aklını toparlamak için parmaklarını simsiyah saçlarının arasına daldırdı. "Hiç fena değil, diye söylendi. "Gay da yanımıza taşınacağa benziyor. Karısı fena halde hırpalıyormuş oğlanı. Uyanıkken pek taktığı yok ama, son zamanlarda uyumasını bekliyor, uykudayken bastırıyormuş. Bu fena dokunuyor oğlana. Uyanıp karıyı bir temiz yoluna koyuyormuş ama, uyanıncaya kadar da... Rahatı huzuru kaçtığı için bizim yanımıza geliyor.

"Bu da yeni çıktı desene. Eskiden yalan söyler, kocasını hapse attırırdı.

"Yaaa, ne demezsin. Fakat o Salinas'ta yeni cezaevini yapmazlardan evveldi. Otuz gün vermişlerdi de, oğlan tamamlayıncaya kadar akla karayı seçmişti. Şimdiki cezaevi de cezaevi yani. Radyosu, rahat yatağı var, oh keka! Şerif dersen iyi, babacan bir adam. Gay oraya girince canı dışarı çıkmak istemiyor. Karı da bunun hoşuna gittiğini bildiğinden, artık bu numaradan vazgeçti. Adama eza etmek için uykuda bastırmaya başlamış. Gay'ın söylediğine göre, bu adamın sinirlerini mahvediyormuş. Hem sen de bilirsin ki, oğlan dayak atmaktan zerre kadar hoşlanmaz. Ama kendi özüne olan saygısının hatırı için arasıra karısını okşamak zorunda kalıyordu. Bundan da bıkmış olacak ki, gelip bizimle oturacak."

Doc doğruldu. Dalgalar yavaştan koyun ağzını örten kayaları aşmaya başlamıştı. Sular yükseliyor, kayaların yarıklarından küçük seller akıyordu. Çanlı şamandıradan bu yana hafiften bir rüzgâr çıkmış, burnundan soluyan ayı balıkları belirmişti.

Doc, şapkasını arkaya itti: "Yeteri kadar topladık bugün," dedi. Sonra: "Bak Hazel, diye devam etti, "torbanın dibinde altı yedi tane küçük abalon

var. Yolda çevirirlerse onların bana ait olduğunu söyleyeceksin biliyorum. Benim ruhsatım var diye.

"Şey, bilmem ki. Hay Allah lâyığını versin!"

Doc iyilikle, "Bak," dedi. "Günün birinde gerçekten bir abalon siparişi alacak olsam, kolcular bu iznimi kötüye kullandığıma hükmedecek. Belki de onları yediğimi zannedecekler."

"Hay lanet olası!"

"Bu da alkolün kontrolü gibidir. Pek vesveselidirler. Benim aldığım alkolü içtiğimi zannederler, herkes de böyle düşünür a.

"İyi ama gerçekten içmiyor musun?"

"Hepsini değil a. İçine koydukları nesne zehir zemberek ediyor mübareği. Onu yeniden düzene koymak için imbiklemek de dünya kadar iş.

"Hadi canım sen de, hiç de öyle berbat bir şey değil. Nesi varmış sanki. Mack'la beraber geçen gün şöyle bir tadına bakıverdik. Ha, nedir Allah aşkına o içindeki?"

Doc cevap vermeye hazırlanıyordu ki, Hazel'in yeniden eski numarasına başladığını fark etti. "Haydi artık yola düzülelim, dedi. Denizyıldızı dolu torbasını omuzlamıştı. Hazel'in torbasının dibindeki abalonları çoktan unutmuş gitmişti.

Hazel de peşine düştü; yavaş yavaş kaygan yokuşu tırmanmaya başladılar. Önlerinden yengeçler, pavuryalar kaçışıyordu. Hazel şu abalon sorununun üstüne bir kapak örtmek gerektiğini hissediyordu.

"Şu ressam olacak herif, geçenlerde bizim Palas'a geldi," diye söze başladı.

"Eee, sonra?"

"Sonrası yok. Tavuk tüyüyle hepimizin birer resmini yaptı. Dediğine bakılırsa, bir dahaki gelişinde de ceviz kabuklarıyla yapacakmış. Artık yolunu mu dediydi ne, bir şeyini değiştirmiş."

"Hâlâ kayık yapıyor mu?"

"Yapıyor ya. Her şeyi yeni baştan değiştirecekmiş. Yepyeni bir tekne olacakmış. Yaptıklarını dağıtacak, yeni baştan kuracakmış. Doc be, o herifin aklıyla arası nasıl?"

Doc, omzundaki torbayı yere indirerek, biraz soluk almak için durdu: "Aklıyla arası mı, pek iyi değil galiba. Bizimki de pek iyi değildi ama, onunki başka yönden bozuk.

Hazel'in aklına böyle bir şey hiç gelmemişti. Kendini hep tertemiz, süzme bir kristal olarak görmüştü. Doc'un bu sözü biraz dokunmuştu. "İyi ama o kaçık, diye karşı çıktı. "Benim bildiğim yedi yıldır o tekneyi yapmakla uğraşır. Bitti derken her şeyi bozup dağıtır, yeni baştan başlar. Bu akıllı adamın işi değil ki be, basbayağı hıyarlık. Yedi yıl bir kayıkla uğraşılır mı!"

Doc yere oturdu; lastik çizmelerini çıkardı. Yavaşça, "Senin aklın almaz onu," dedi. "Henri kayığa bayılır ama denizdeyken de korkar.

"Denizden korkan adam kayığı ne yapacak öyleyse?"

"Herif kayık sevdalısı... Tut ki, kayığı yapıp bitirdi. Bu sefer halk ne diye denize indirmediğini soracak. Denize de indirdi diyelim, içine binip dolaşmak gerek. Ama sudan nefret ediyor. Anlıyorsun ya, denize indirmek zahmetinden kurtulmak için tekneyi bitirmeyecek.

Hazel bu yorumları bir noktaya kadar sürdürmüş, ancak gerisini getirmeden bırakmıştı. Hem bırakmakla kalmamış, konuyu değiştirecek bir çıkar yol aramıştı. Körü körüne, "Ben dediğimi bilirim, diye kesip attı. "Bu herif hıyarın ta kendisi.

Buz otlarının çiçek açtığı kara toprakta dokunınca pis pis kokan yüzlerce kara böcek kaynaşıyordu. Birçokları kuyruklarını havaya dikmişti. Hazel, "Şunlara bak, hepsi de kokar cinsten, diye

söylendi. Böceklerin orada bulunmasına gönül borcu duyan bir hali vardı.

"Evet, ilginç hayvanlar.

"Niye böyle kıçlarını havaya dikmişler hep?"

Doc, yün çoraplarını kıvırıp çizmelerinin içine yerleştirmişti. Sonra cebinden bir çift kuru çorapla, ince altlı mokasenlerini çıkardı. "Bilmem ki, diye söylendi. "Geçenlerde bir süre incelemiştim. Öteki böceklerden hiç farkları yok, sıradan şeyler. Bir huyları var; kuyruklarını yukarı dikiyorlar. Kitapların hiçbirinde kuyruklarını niye havaya kaldırdıklarına dair bir kayıt olmadığı gibi, bu konuya değinilmiyor bile.

Hazel ıslak keten ayakkabılarının ucuyla böceklerden birini sırtüstü çevirdi; pırıl pırıl yanan böcek, bacaklarını sallayıp debelenerek düzelmeye çalışıyordu.

"Peki sen bu işe ne diyorsun?"

"Belki dua ediyorlar," diye karşılık verdi Doc.

"Ne!" Hazel afallayıvermişti.

Doc, "İşin asıl şaşılacak tarafı, diye sürdürdü, "kuyruklarını havaya kaldırmaları değil, bizim bu işi garip bulmamızdır. Bir şeyde yalnız kendimizi ölçü olarak kullanıyoruz. Şayet biz de bunun kadar açıklanamaz ve garip bir hareket yapsaydık, ola ki, dua ediyor olurduk. Onun gibi belki onlar da dua ediyordur.

"Cehennem olup gidelim buradan beyim, haydi.

7

Sefalet Palas öyle birdenbire gelişmedi. Aslına bakarsanız Mack, Hazel, Eddie, Hughie ve Jones oraya taşındığı zaman buraya; kendilerini yağmur

ve rüzgârdan koruyacak, her yer kapandıktan sonra sığınacak bir dam altından, ya da başka yerde yüz bulamayıp, hoş karşılanmadıkları zaman gelinecek bir yerden başka gözle bakmıyorlardı. O zamanlar Palas zaten upuzun, tamtakır bir yerdi. İki küçük pencereden ışık alır; duvarları badanasız ve her yer buram buram balık kokardı. Pek gözleri tutmamış, sevmemişlerdi bu yeri. Ama Mack; özellikle böyle yağmacı bir güruha çekidüzen verecek bir girişime gerek olduğunu hissediyordu.

Ellerine gerçek tüfek, top, tank verilmeden önce acemi erat, eğitilip ustalaşıncaya kadar, yapma tüfekle, uydurma kamyonla iyice alıştırılır; top yerine, tekerlek üzerine konmuş ağaç kütüklerinde talim ederler.

Mack, bir tebeşir parçasıyla yere her biri yedi ayak boyunda, dört ayak genişliğinde beş dikdörtgen çizdi. Sonra her dikdörtgenin içine bir isim yazdı. Bunlar, her birinin yatak yeriydi. Herkes kendi mülkü üzerinde mutlak egemenliğe sahipti. Orada herhangi bir saldırıya karşı istediği gibi kavga edebilirdi. Odanın geri kalan bölümü herkesin ortak malıydı. Bütün bunlar Mack ile avenesinin yerde oturduğu, iki büklüm kâğıt oynadığı, sonra da sert tahtaların üstünde kıvrılıp yattığı ilk günleriydi. O gün hava birden bozuluvermeseydi hep böyle yaşayıp gideceklerdi belki. Bununla beraber şöyle bir ay kadar devam edip giden beklenilmeyen yağmurlar, her şeyi birden değiştiriverdi. Eve kapanıp kalınca, delikanlılar yerde uzanıp yatmaktan bıktılar. Gözleri de çıplak, biçimsiz tahta duvarlardan rahatsız olmaya başlamıştı. Gözlerinde kendilerini barındıran evin değeri artmıştı. Suratı asık bir ev sahibinin kapıdan içeri girişinin görünmeyişi de evin değerini bir kat daha artırıyordu. Çünkü, Lee Chong'un bir defacık olsun yanlarına geldiği görülmemişti. Derken bir

gün, öğleden sonra Hughie, koltuğunun altında, bezleri yırtılmış portatif bir asker karyolasıyla çıkageldi. Oturdu, bir iki saat uğraşarak olta ipleriyle yatağını onardı. O gece ötekiler kendilerine ayrılmış yerde, döşemenin üstünde kıvrılmış yatarken, Hughie'nin efendice karyolasına uzanışını seyrettiler; büyük bir rahatlıkla iç çekişlerini dinlediler; hem herkesten önce uyumuş, horlamaya başlamıştı.

Ertesi gün Mack yokuşu çıkarken, bir hurda yığını arasında bulduğu paslı bir somya altında soluyordu. İşte o zaman tembelliğin büyüsü bozuluverdi. Çocuklar Sefalet Palas'ı güzelleştirme yolunda birbirleriyle yarışa başladılar; aradan bir ay geçmeden deyim yerindeyse, her taraf tıklım tıklım eşya dolmuştu. Yere eski halılar serilmiş, oturacak yeri kimi sağlam, kimi patlak sandalyeler dizilmişti. Mack'ın kıpkırmızı boyanmış bir hasır şezlongu vardı. Masalar, kadranı, makinesi olmayan nuhunebiden kalma saatler gelmişti. Duvarlar, odayı daha aydınlatıp, ferahlatan beyaza badanalanmıştı. Yavaş yavaş resimler de belirmeye başladı. Kokakola şişelerini tutan sarışınların süslediği takvimler bulundu. Henri de tavuktüyü devrinden kalma bir iki tablo hediye etti. Bir köşeye bir tutam yaldıza batırılmış kamış püsküller konmuş, nuhunebiden kalma o hurda saatin iki yanına, tavus kuşu tüyleri mıhlanmıştı.

Bir soba edinmeleri epey sürdü. Sonunda, aradıkları gibisini buldukları zaman; ön tarafı nikel kaplanmış, lale motifleriyle süslü, sıcacık fırınları olan gümüşi nakışlı bir koca alameti elde etmek pek kolay olmadı. Aşırıp götürmek için biraz fazla büyüktü; sahibi de Mack'ın hemen oracıkta uydurup gözetimine aldığı sekiz çocuklu hasta dula yardıma niyetli görünmüyordu. Herif bir buçuk dolar diye dayatmış, üç gün içinde güç bela seksen sente razı olmuştu. Delikanlılar seksen sente razı olunca ada-

ma bir borç senedi verdiler. Belki adam hâlâ saklıyordu onu ya, o da ayrı mesele. Bu alım satım Sea Side'de oluyordu. Soba da en aşağı 150 kilo çekiyordu. Mack ile Hughie on gün taşıma olanakları aradılar; sonunda bu işi kendileri yapmaktan başka bir çare bulamadılar. Sardalye Sokağına kadar aradaki beş millik mesafeyi aşmak üç gün sürdü. Bu arada geceleri sobanın yanında geçiriyorlardı. Fakat sonunda Sefalet Palas'tan içeri sokulup bir köşeye yerleştirilince orası evin şerefi, aile ocağı ve merkezi oluverdi. Nikel kaplaması, kabartma çiçekleri ışıl ışıl yanıyordu. Palasın altın dişi gibi bir şey olmuştu. Bir yandı mı koca odayı sıcacık ediveriyordu. Fırını kusursuzdu ve siyah kapakları üzerinde yumurta bile pişirebiliyorlardı.

Büyük mutfak sobasının gelişi gururlarını ayaklandırdı; gururun verdiği duygularla evlerine kadar daha çok bağlanıp, benimsediler. Eddie, kapının önüne kahkaha çiçekleri dikti; Hazel beş galonluk tenekelere dikilmiş, oldukça nadir cinsten küpe çiçekleri edindi; kapının iki yanına dizince, giriş biraz daralmış olmakla beraber daha resmi, ağırbaşlı bir görünüm aldı. Mack ile avenesi pek hoşlandıkları evlerini arasıra temizliyorlardı. Yersiz yurtsuzları, gidecek evleri olmayanları içlerinden küçümsüyor ve gururlarını okşamak için zaman zaman bir iki günlüğüne konuk getirdikleri de oluyordu.

Eddie, La İda'da barmen yamağı olarak çalışıyordu. Asıl barmen Whittey, elinden geldiği kadar sık sık hastalandığı zaman, onun yerini alıyordu. Eddie işe başlayınca her seferinde ortadan bir şişe kaybolduğu için sık sık çağırmıyorlardı onu. Fakat Whittey kendi yerine Eddie'nin çalışmasını isterdi, çünkü işini elinden almaya kalkmayacak tek insanın o olduğundan emindi, bu fikrinde haklıydı da. Böyle durumlarda herkes Eddie'ye son derece güvene-

bilirdi. Eddie'nin fazla içki yürütmesine gerek yoktu. Tezgâhın altına ağzına bir huni yerleştirdiği büyük bir şişe koyardı. Kadehleri yıkamadan önce içinde kalanı da huniden aşağı boşaltırdı. La İda'da ne zaman bir tartışma ya da millet coşup şarkıya başlayacak olsa ya da vakit ilerleyip dostluklar mantıksal ölçüyü aşıp beklenen sonuçlara ulaşınca, Eddie yarısı boşalmış, hepsi içilmemiş kadehleri bile huniden aşağı boca ediverirdi. Sefalet Palas'a getirdiği şişe her zaman ilginç, bazen de pek şaşırtıcı olurdu. Hemen her zaman bira, burbon, scotch, şarap, rom ve cin bulunurdu; ama arasıra zevki eskimiş bir müşteri şöyle keskin bir içki, anasonlu rakı, ya da kuroço ısmarlayıverirdi. Şişedeki karışıma asıl tadı, kokuyu veren işte bu sonuncular di. İşini bitirip evin yolunu tutmadan önce şişeye bir iki kadeh angustro katmak da Eddie'nin âdetiydi. İşlerin iyi gittiği bir gece, bir galonluk şişenin dörtte üçünü doldurmak işten bile değildi. Bu şekilde kimsenin zarara uğramadığını görmek Eddie'ye manevi bir huzur veriyordu. Eğer insan sarhoş olmaya niyet etmişse bütün bir kadehle olduğu kadar, yarım kadehle de pekâlâ oluverirdi.

Sefalet Palas'ın sakinleri arasında en saygın adam Eddie idi. Ötekiler evin temizlenmesinde falan onu yardıma bile zorlamazlardı, hatta bir seferinde Hazel, Eddie'nin dört çift çorabını birden yıkamıştı.

Hazel'in Doc ile Great Tide Pool'da deniz hayvanları toplamaya gittiği gün öğleden sonra, oğlanlar Palas'ta uzanmış, Eddie'nin son getirdiği şişe ile ağızlarını ıslatıyorlardı. Aralarına sonradan katılan Gay da oradaydı. Eddie şişeden payına düşen yudumu aldıktan sonra, "İnsanın şansı bir açılmaya görsün" diye söylendi. "Örneğin dün geceyi ele alalım. En az on kişi birer kadeh manhattan ısmarladı. Ba-

zen ayda iki tane bu kokteylden içmeye hevesli bulunmaz. İçkiye o güzelim kokuyu içine katılan karanfil verir."

Mack kadehindekini büyük bir yudumla boşaltarak, yeniden doldurdu. "Öyledir, dedi, "Bu ufacık şeyler öyle değiştirir ki bir şeyi." Sonra savurduğu bu hikmetin ötekiler üzerinde bıraktığı etkiyi ölçmek için çevresine bakındı.

Yalnız Gay bu lafın önemine biraz varabilmişti. "Tabii, dedi. "Öyledir."

'Mack, "Hazel nereye cehennem oldu bugün?" diye sordu.

Jones, "Doc ile birlikte denizyıldızı toplamaya gitti" diye cevap verdi.

Mack ağırbaşlı bir tavırla başını salladı: "Şu Doc bulunmaz adamdır be, diye söylendi. "Ne zaman borç istesen adamı boş çevirmez, birkaç çeyreklik sıkıştırıverir eline. Geçenlerde elimi kestiğimde her gün pansuman edip, sargı sarmıştı. Sapına kadar erkek, bulunmaz adamdır."

Ötekiler de derin bir düşünceyle başlarını salladılar.

Mack, "Epeydir aklımda" diye devam etti. "Şu adam için bir iyilik yapalım diyorum. Şöyle hoşuna gidecek, makbule geçecek bir şey.

"Karı, kızı pek sever, diye atıldı Hughie.

"Zaten, üç dört tane var elinde, dedi Jones. "Perdeleri çekip, gramofona o kilise havasını andırır şeyleri koyunca onlardan birini düşürdüğü hemen belli olur.

Mack, Hughie'yi terslercesine, "Sokakta gündüz gözüyle çırılçıplak, karı peşinde koşmuyor diye herifi manastırda zikreden keşiş mi sandın?" diye söylendi.

Eddie, "Keşiş olmakla ne olur adam?" diye sordu.

"Ne olacak, onların karıyla, kızla alışverişleri yoktur.

Jones, "Ben de zikri ziyafet vermek gibi bir şey sanırdım, diye ekledi.

Odaya bir sessizlik çökmüştü. Mack, şezlongunda uzun uzun gerindi. Hughie sandalyesinin ön ayaklarını yere indirdi. Hepsi gözlerini boşluğa dikmişti, sonra birden Mack'a çevirdiler.

Mack, "Hımm, diye söylendi.

Eddie, "Doc ne cins eğlenceden hoşlanır dersin?" diye mırıldandı.

"Eğlencenin cinsi mi olurmuş" diye karşılık verdi Jones.

Mack, "Bir defa şu nesneden hazzetmez, dedi.

Hughie, "Nereden bildin?" diye atıldı. "Bir defacık bile olsun tatmadı.

"Ben bilirim. O, okumuş adamdır. Bir sefer kürklü bir hanımın girdiğini görmüştüm evine. Karı bir türlü çıkmıyordu. Saat ikiye kadar bekledim, hâlâ kilise havasının sesi geliyordu... Olmaz beyim, olmaz. Ona öyle şeyler ikram edemeyiz." Bardağını yeniden doldurdu.

Hughie, "İki üç kadeh içtin mi, hiç de fena gelmez, diye söylendi.

Mack, "Olmaz, diye kestirip attı. "Doc'a gelmez böylesi. Adam gibi bir şey olmalı. Ne bileyim, viski miski gibi bir şey.

Jones, "Bira sever, dedi. "Her zaman Lee'ye gidip bira alır, gece yarısı bile gittiğini gördüm ben."

Mack, "Bira aldı mı insan, parasının yarısından çoğu havaya gider, dedi. "Yüzde sekizi biraysa, doksan ikisi su, boyalı şerbetçiotu falan filandır. Eddie, ne dersin; bir daha sefere Whittey hastalanınca La İda'dan dört şişe temiz viski yürütebilir misin?"

"Ondan kolay ne var. Yürütmesine yürütürüm,

ama altın yumurtlayan tavuğu kesmek gibi bir şey olur bu. Jonnie zaten şüpheleniyor. Geçen gün Eddie adında bir fare dolaşıyor ortalıkta diyordu. Bir süre işi ağırdan alıp, sadece şu şişeyi uydurayım diyorum.

"Doğru, diye atıldı Jones. "O işi elden kaçırmaya gelmez. Whittey'e bir şey olacak olursa, başka birini bulana kadar bir hafta geçer, yeri de sana kalır. Doc için bir ziyafet düzenleyeceksek viskiyi paramızla satın almalıyız. Bir galonu kaç paradır ki?"

Hughie, "Bilmem ki, diye cevap verdi. "Ben ondan bir defada iki kadehlik alırım. Daha fazlasını alırsan insanın etrafını çeviriyorlar. Onun için iyisi mi iki kadehlik alır, çekilirsin bir arsanın bir köşesine; ortak olacak kimse çıkmadan ziftlenirsin kendi kendine.

Mack, "Doc'un şerefine parti vermek epey tuzluya malolacak, dedi. "Ama, madem böyle bir iş yapacağız her şey tastamam olmalı. Kocaman da bir pasta ayarlarız. Doğum günü ne zaman acaba?"

Jones, "Eğlenmek için doğum günü beklemek şart değil a, diye araya girdi.

"Öyle. Bana kalırsa Doc için şöyle yüzümüzü kızartmayacak bir ziyafet vermek on iki, on üç kâğıda patlayacak.

Düşünceli düşünceli birbirlerine baktılar.

Hughie, "Hediondo'da çalışacak adam arıyorlarmış," diye bir fikir attı ortaya.

Mack, "Olmaz, diye karşı çıktı. "Şunun şurasında şanımız şerefimiz var, onu da elden çıkarmaya gelmez. Üstümüze bir iş aldık mı en azından birer ay çalışırız. Onun için ne zaman istesek, ikiletmeden bir şey bulabiliriz. Bir gün için işe girdin mi, bütün kredi mahvoldu gitti demektir. Maymun iştahlıya çıkacak adımız. Ondan sonra bir daha iş bu-

lana aşkolsun. Ötekiler onaylar yollu başlarını salladılar.

Jones, "Ben bir iki ay için işe girmeyi düşünüyorum. Kasım, aralık gibi" diye söylendi. "Noel'de insanın elinde birkaç kuruşu olursa fena olmuyor. Bu yıl yeni evimizde bir hindi pişiririz.

"Vallah billah yaparız be!" diye söylendi Mack. "Carmel Vadisinde en azından yüz tanesinin olduğu bir sürünün yerini biliyorum.

Hughie, "Vadi mi dedin?" diye atıldı. "Biz Doc'la kaplumbağa, tatlısu ıstakozu, kurbağa toplamak için oraya giderdik. Kurbağa başına bir beşliğimiz vardı.

"Ben de bilirim orayı, diye söze karıştı Gay. "Bir seferinde beş yüz kurbağa yakalamıştım.

Mack, "Doc şu günlerde kurbağa istiyorsa tamamdır," dedi. "Carmel suyu boyunca bir yayılırız, şöyle bir hava da almış oluruz. Doc'a niçin olduğunu da söylemeyiz. Ondan sonra gelsin dehşet bir ziyafet!"

Sefalet Palas'a bir heyecan havasıdır dolmuştu. Mack, "Gay be!" dedi. "Dışarı bak bakalım, Doc'un otomobili kapının önünde mi?"

Gay bardağını bırakıp dışarı baktı. "Daha gelmemiş" dedi.

"Neredeyse gelir. Bakın hey, bu işe şöyle başlayacağız...

8

1932 Nisanında, Hediondo Sardalye Fabrikasının kazanı iki hafta içinde üçüncü defa olarak borusunu patlatıyordu. Mr Randolph ve daktilosundan oluşan yönetim kurulu, böyle sık sık işten geri kalmaktansa, yeni bir kazan almanın daha kârlı

olacağına karar vermişti. Yeni kazan gelince, eskisi, Lee Chong'un dükkânıyla Bear Flag lokantası arasındaki arsaya bırakıldı. Mr. Randolph'un hesabına ne şekilde para edeceği konusunda bir ilhamın gelmesini bekliyordu. Zamanla fabrikanın mühendisi, sağlam boruları diğer kısımlarla değiştirdi. Kazan, tekerlekleri çıkmış eski model bir lokomotifi andırıyordu. Ortada büyükçe bir kapak, daha aşağıda ateş kapağı vardı. Zamanla paslanarak kırmızımsı bir renge büründü, çevresinde otlar bitti; pul pul kopan paslar, otları besledi, büyüttü; dört bir yanına çiçekli bir sarmaşık dolandı. Yabani anasonların kokusu etrafı sardı. Günün birinde birisi arsaya tatula kökleri attı; sık kalın yapraklı bir fidan büyüdü, kazanın kapısı üzerinde kocaman kocaman beyaz çiçekler sallanmaya başladı. Geceleri çiçekler tatlı ve baştan çıkarıcı kokularıyla aşk ve ihtiras saçıyordu sanki.

1935'te Mr. ve Mrs. Sam Malloy, bu kazana taşındı. Boruların, tüplerin hepsi çıkarılıp götürüldüğünde, kazanın içi genişlemiş, kusursuz bir apartman dairesi olmuştu. Gerçi ateş kapağından girilecek olursa birkaç gün sürünerek yürümek gerekiyordu ama bir kez ortaya vardınız mı, geniş bir odaya kavuşuluyordu. Bundan daha kuru, sıcak bir yer bulunamazdı doğrusu. Ateş kapısından içeri itekaka bir şilte sokup, kazana yerleştiler. Bay Malloy yerinden pek hoşnuttu. Bayan Malloy da uzun süre hoşnut kaldı ya.

Kazanın biraz aşağısında yine Hediondo fabrikasının kaldırıp attığı borular vardı. 1937'nin sonuna doğru, şiddetli bir balık akınıyla, fabrikalar geceli gündüzlü çalışmaya koyulunca Sardalye Sokağında bir ev darlığıdır başladı. İşte o zamanlar Bay Malloy, büyük boruları ucuz fiyatla bekâr işçilere kiralamaya başladı. Borunun bir yanını kâğıt, öteki yanı-

nı halı parçasıyla örterek birer rahat yatak odası haline sokmuştu. Yalnız kıvrılarak yatmaya alışanlar, ya bu huylarından vazgeçmek, ya da başka yere taşınmak zorunda kalıyordu. İçlerinde horultularını yansıtarak kendilerini uyandırdığından şikâyet edenler de vardı. Fakat genellikle Bay Malloy küçük ama sürekli bir iş sahibi oldu, yaşamından memnundu.

Bayan Malloy da, kocası malsahibi olana kadar durumundan şikayetçi değildi; sonra yavaş yavaş değişmeye başladı. Önce bir halı, sonra bir leğen, renkli ipek abajurlu bir lamba sağlandı. Sonunda bir gün, elleri üzerinde sürünerek içeri girip doğrulduktan sonra nefes nefese "Holman'lar perdelerini satıyorlarmış" diye tutturdu. "Mavi pembe kenarlı, sahici dantelden perdeler. İki kâğıttan aşağı. Hem de kornişleriyle birlikte veriyorlar."

Mr. Malloy yatağının üstünde doğruldu: "Perde mi? Perdeyi ne yapacaksın be karı?"

"Ben iyi şeyleri severim. Her zaman senin hatırın için güzel şeylerimiz olsun istedim. Alt dudağı titremeye başlamıştı.

Sam Malloy, "Sevgili karıcığım, diye bağırdı. "Perdeler için sözüm yok, ben de severim.

"Sadece 1.98 dolara" derken Bayan Malloy'un sesi titriyordu. "Bu kadarcık parayı benden esirgiyorsun." Burnunu çekti, göğüs geçirdi.

"Senden esirgeyen kim, ama şekerim, burada perdeyi ne yapacağız? Hangi pencereye asacaksın?"

Mrs. Malloy ağladı, ağladı. Sam karısını yatıştırmak için kolları arasına aldı.

Kadın, "Erkekler kadınları anlamıyorlar zaten, diye haykırıyordu. "Kendilerini onların yerine koyup düşünmüyorlar.

Sam, karısının yanına uzandı; uyuyuncaya kadar sırtını ovup okşadı.

9

Doc'un otomobili laboratuvara döndüğü zaman Mack ve avenesi gizlice, Hazel'in denizyıldızı torbalarını içeri taşıyışını seyrettiler. Biraz sonra Hazel tavuk gezintisini aşıp, Palas'tan içeri giriyordu. Pantolonu deniz suyuyla ıslanmış, kalçasına doğru kuruyan yerlerde dalga dalga beyaz tuz lekeleri belirmişti. Kendine ait olan salıncaklı koltuğa çöküp, ayağındaki ıslak ayakkabıları çıkardı.

Mack, "Doc nasıl?" diye sordu.

"İyi. Bu adamın ne dediğini anlayana aşkolsun be birader. Şu kokar böcekler için ne dediğini biliyor musunuz? Bırakın, daha iyisi hiç söylemeyeyim.

"Keyfi yerinde miydi bugün?"

"Tabii, iki yüz denizyıldızı topladık. Daha da olmasın mı?"

Mack, kendi kendine, "Hep birden mi gitsek acaba?" diye sordu. Ve yine cevabını kendisi verdi: "Hayır, birimiz giderse daha iyi olur. Hepimizi birlikte görürse bakarsın aklı karışıverir.

Hazel, "O da ne be?" diye sordu.

"Bir şeyler kurduk. Korkutmamak için ben yalnız gideceğim. Sizler burada kalıp, beni bekleyin. Çok geçmez dönerim.

Mack dışarı çıktı; tavuk gezintisinden aşağı inip, demiryolunu geçti. Mr. Malloy, kazanın önündeki tuğlaya oturmuştu.

"Nasılsın Sam?" diye sordu.

"Fena değil.

"Hanım nasıl?"

"O da iyi. Kumaşı demire yapıştıracak bir şey biliyor musun?"

Başka zaman olsaydı Mack baştan kara boru-

nun içine dalar, kendine dert edinirdi, ama bu kez aldırış bile etmedi. Sadece "Hayır"ı çaktı.

Boş arsayı geçti, caddeyi yürüyüp laboratuvarın alt katına girdi.

Bir boru patlamadıkça, başının ıslanması olasılığı kalmadığından Doc, başındaki şapkasını çıkarmıştı. Torbadaki yıldızları çıkarıp yere, çimentonun üstüne dizmekle meşguldü. Hayvanlar kıvrılıp büzüşmüşlerdi. Asılacak bir yer isteyen bu yıldızcıklar, bir süreden beri birbirlerinden başka bir şey bulamıyorlardı. Doc bunları uzun bir sıra halinde yere dizerken, onlar da yavaş yavaş yayılıp düzeliyor, döşemenin üstünde eski simetrik şekillerini alıyorlardı. Doc'un kumral sivri sakalı terden ıslanmıştı. Mack'ın içeri girişini biraz sinirli bir tavırla karşıladı. Gerçi Mack her zaman belayı da peşinden sürükleyip getirmezdi ama, bir yere yalnız başına girmezdi, yanında mutlaka bir şey bulunurdu.

Mack, "Merhaba Doc, ne var ne yok?" diye selamladı.

Doc'un içi pek rahat değildi. "İyilik sağlık" diye cevap verdi.

"Bear Flag'da, Phyllis Mae'nin işini duydun mu? Sarhoşun birine vurmuş, o sırada herifin dişi eline batmış. Şimdi karının eli dirseğine kadar iltihaplanmış, şişmiş. Dişi bana gösterdi. Yerinden kopuvermiş. Takma dişler zehirli mi olur Doc?"

Doktor hafif tertip gözdağı verircesine, "İnsan ağzından çıkan her şey zehirlidir, dedi. "Doktora göstermiş mi?"

"Evdeki bekçi işi tatlıya bağlamış.

"Ben bir parça sulfanil götüreyim, diyerek Doc fırtınanın kopmasını bekledi. Mack'ın babasının hayrına gelmeyeceğini bilirdi. Mack da bunu bildiğinin farkındaydı.

Mack, "Bugünlerde bunun gibi hayvanlara ihtiyacın var mı?" diye söze başladı.

Doc, rahat bir nefes aldı: "Ne var ki?" diye sordu.

Mack, açık, harbi konuşmaya karar vermişti. "Senin anlayacağın, bizim toptan biraz dünyalığa ihtiyacımız var da. Çalışmak gerek. İyi bir işe, senin deyiminle sonu hayırlı bir işe niyetlendik.

"Phyllis Mae'nin kolu için mi?"

Mack eline geçen fırsatı kaçırmak istemedi. "Şey!" diye söylendi. "Öyle bir niyetimiz yok. Ondan çok daha önemli. Orospu dediğin yedi canlıdır, ona bir şeycik olmaz. Hayır, bu başka. Çocuklarla beraber düşündük, size bir şey lazımsa biz yapalım, hem birkaç kuruş da kazanmış oluruz.

Çok kolay ve zararsız bir öneriydi bu. Doc, yerdeki diziye dört yıldız daha ilave ederek, "Üç dört yüz kurbağaya ihtiyacım var, dedi. "Kendim gidip toplayabilirim, ama bu akşam da La Jolla'ya gideceğim. Yarın sabah sular çekilmişken bir iki ahtapot tutmak istiyorum.

"Kurbağalara ne vereceksin? Tanesine beşlik var mı?"

"Her zamanki gibi, diye cevap verdi Doc.

Mack'ın keyfi yerine gelmişti. "Sen kurbağalardan yana hiç meraklanma, Doc" dedi. "İstediğin kurbağaların hepsini tutarız. Üzme canını. Carmel suyu boyunca bereketli yerler biliyorum.

"İyi ya, ne kadar tutarsanız alırım. Ama bana en az üç yüz tane lazım.

"Üzme tatlı canını, Doc. Bu yüzden uykun kaçmasın. İstediğin kadar kurbağa getireceğiz sana, hatta yedi sekiz yüz tane bile getiririz." Doktora kurbağa konusunda güvence verdikten sonra Mack'ın yüzü biraz bulandı. "Doc be, dedi. "Vadiye gitmek için senin arabayı alabilir miyiz ha?"

"Olmaz. Demin La Jolla'ya gideceğimi söyledim ya sana. Sabah sular çekilmişken biraz avlanmak istiyorum.

"Yaa. Neyse, sen meraklanma Doc. Belki de Lee Chong'un eski kamyonunu uyduruveririz. Sonra yüzünü biraz daha kızarttı. "Doc, be, dedi, "böyle bir işte benzin parası yapmak için bir iki kâğıt avans verilmez mi, ha? Lee Chong arabayı verse bile nasıl olsa benzin vermez.

"Olmaz," diye kesip attı Doc. Bu oyuna bir kez düşmüştü. Bir seferinde Gay'a kaplumbağa toplaması için peşin para vermişti. Tam iki hafta herifi beklemişti ama iki haftanın sonunda Gay, karısının şikâyeti üzerine hapse girmiş, kaplumbağa için gidememişti.

Mack üzgün bir tavırla, "Öyleyse gidemeyeceğiz demektir," diye söylendi.

Oysa Doc'un gerçekten kurbağaya ihtiyacı vardı. Yufka yüreklilik görünümü olmayacak bir iş formülü bulmaya çalıştı. "Sana bir şey söyleyeyim mi, dedi. "Benim alışveriş ettiğim benzinciye bir kâğıt yazayım, size on galonluk kredi açsın. Nasıl, işinize gelir mi?"

Mack güldü. "Hay, hay!" dedi. "Mükemmel olur, niye olmasın. Yarın sabah erkenden yola düzülürüz. Sen dönünceye kadar ömründe görmediğin kadar kurbağa getirmiş oluruz.

Doc, ekiket yapıştırdığı masaya gitti. Benzinci Red Williams'a, Mack'a on galon benzin vermesi için bir tezkere yazdı. "Al bakalım, dedi.

Mack'ın ağzı kulaklarına varıyordu. "Doc be, diye söylendi, "bu gece rahat bir uyku çek, kurbağayı düşünme hiç. Sen gelinceye kadar biz oturakları bile kurbağa ile doldururuz."

Doc içinde garip bir huzursuzlukla Mack'ın gidişini seyretti. Mack'ın avenesiyle olan ilişkisi her

zaman için ilginç olmakla beraber, kırk yılda bir Doc'un lehine sonuçlanırdı. Vaktiyle Mack'ın kendisine on beş erkek kedi sattığı günleri içi burkularak hatırladı. Gece olmadan sahipleri teker teker gelerek kedilerini geri almışlardı.

O zaman, "Mack, niye böyle hepsi erkek bunların?" diye sormuştu da, Mack, "Bu benim yeni icadım, diye cevap vermişti. "Ama sen yabancı değilsin, açabilirim. Telden büyükçe bir kapan kurarsın. Yem mem, hiçbir şeye lüzum yok. İçeri hanım hanımcık bir dişi yerleştirdin mi tamamdır. İstersen ülkenin bütün erkek kedilerini yakalarsın.

Mack, laboratuvardan çıkınca caddenin karşı sırasına geçip iki tarafa açılır kapanır kapıdan Lee Chong'un dükkânına daldı. Mrs. Lee, kütüğün üstünde pastırma doğruyordu. Yeğenlerden biri hafifçe solmaya yüz tutmuş salata yapraklarını, saçının bozulan dalgasını düzelten bir kız gibi parmaklarıyla yoluna koyuyordu. Portakal yığınları üstünde bir kedi uyukluyordu. Lee Chong her zamanki yerinde, sigara tezgâhıyla içki raflarının arasındaydı. Mack'ın içeri girdiğini görünce bozuk para tablasının üzerinde trampet çalan parmakları, temposunu biraz daha hızlandırdı.

Mack hemen çift daldı: "Lee, dedi, "şu bizim Doc'un başı sıkışmış yahu. New York'taki müzeden büyük çapta kurbağa siparişi gelmiş. Bu Doc için çok önemli hani. Parası bir yana, böyle bir sipariş almanın onurunu bir düşünsene. Bizim oğlanlarla kendisine yardıma karar verdik. Dost dediğin böyle günlerde belli olur. Birbirine yardım etmeli. Hele Doc gibi biri olursa. Bahse girerim ki ayda en azından elli altmış kâğıt bırakıyordur.

Lee Chong, sesini çıkartmadan dinliyor, tetikte bekliyordu. Tombul parmakları artık oynamaz olmuş, arasıra sinirli sinirli zıplıyordu.

Mack hemen asıl konuya geldi: "Carmel Vadisi'ne gitmek için senin eski kamyonu bize ödünç verir misin? Biz iyi kalpli Doc için kurbağa toplamaya gideceğiz.

Lee Chong zafer kazanmış bir edayla gülümsedi: "Kamyon bozuk, dedi. "İşlemiyor ki.

Mack bir an sendelediyse de kendini çabuk toparladı. Elindeki benzin tezkeresini tezgâhın üstüne yapıştırdı: "Bak" dedi. "Doc'a kurbağa çok lazım. Benzin almak için bana bu kâğıdı bile verdi. Hatırını kıramam. Gay iyi bir tamircidir. Bu işlerden anlar bilirsin. Kamyonu yoluna koyar, işletirse bize verir misin?"

Lee yarım gözlüklerinin arkasından Mack'ı daha iyi görebilmek için başını hafifçe arkaya doğru attı. Bu teklifte bir kurt yeniği yoktu. Kamyonun kendiliğinden işlemesi imkânsızdı. Gay dersen, Allah için bu işlerin kurduydu. Ellerindeki kâğıt da iyi niyetleri için yeter bir kanıttı.

"Kaç gün gideceksiniz?" diye sordu.

"Belki yarım gün, belki akşama kadar Kurbağaların toplanmasına bakar

Lee'nin canı sıkılıyordu, ama başka çıkar yolu da yoktu. Tehlikenin hemen oracıkta olduğunu kendi de biliyordu: "Pekâlâ" dedi.

"Yaşa be, diye karşılık verdi Mack. "Doc'un sana güvenebileceğini bilirdik zaten. Ben şimdi Gay'ı işbaşı ederim. Dışarı çıkmak için yürürken geri döndü: "Aklıma gelmişken, dedi. "Doc bize kurbağa başına bir çeyrek veriyor. Yedi sekiz yüz tane toplayabileceğimize göre, parasını sonra ödemek üzere küçük bir şişe eski tenis ayakkabısı versen nasıl olur?"

"Olmaz" dedi Lee Chong.

10

Frankie, Batı Biyoloji Laboratuvarına on bir yaşındayken gelip gitmeye başlamıştı. Önce birkaç hafta aşağı kapının dışında durup, içeriyi seyretmekle geçirdi. Sonra bir gün eşiği aştı. On gün sonra ilk kattan içeri girmişti. İri gözleri, bir tutam kirli sırım gibi saçları vardı. Elleri de kir, pas içindeydi. Yere düşen birkaç talaş döküntüsünü alıp çöp kutusuna bıraktıktan sonra, eflatun Vellela'ların durduğu şişeleri etiketleyen Doc'a baktı. Sonunda, Frankie, masaya kadar yaklaşmış, kirli ellerini masaya dayamıştı. Buraya kadar ilerlemesi üç hafta süren çocuk her an tetikte, fırlayıp kaçmaya alesta durumdaydı.

Sonunda bir gün Doc, onunla konuştu: "Senin adın ne, evlat?" diye sordu.

"Frankie.

"Nerede oturuyorsun?"

Yokuşu işaret etti: "Nah, orada.

"Niye okulda değilsin?"

"Okula gitmiyorum ki.

"Sebep?"

"Beni almıyorlar.

"Tabii almazlar, baksana ellerin kir içinde. Sen hiç ellerini yıkamaz mısın?"

Frankie ürkek ürkek bakındı. Sonra doğru musluğa giderek ellerini iyice ovalayıp yıkadı. O günden sonra da her gün ellerinin derisini yüzercesine yıkamayı ihmal etmedi.

Artık her gün laboratuvara geliyordu. Fazla konuşmaya dayanmayan bir dostluk başladı aralarında. Doc telefonla Frankie'nin söylediklerinin doğruluğunu araştırmıştı. Onu gerçekten okula almıyorlardı. Kendisine gösterilenleri öğrenemiyordu; hare-

ketlerinde bir eksiklik, bir dengesizlik vardı. Okulda ona yer yoktu. Pek aptal değildi; çevresi için tehlikesi de yoktu. Ailesinin durumu bir işyerine konulmasına, gerekli parayı ödemesine elverişli değildi. Frankie, geceleri laboratuvarda kalmıyor ama, gündüzleri hep orada geçiriyordu. Bazen talaşların durduğu büyük sandığın içine girer, bir kenara kıvrılarak uyurdu. Çoğu kez, evde hır gür çıktığı, gürültü patırtı olduğu zamanlar uyuyakalıyordu anlaşılan.

Bir gün Doc, "Niye buraya geliyorsun?" diye sormuştu.

"Sen beni dövmüyorsun, para da vermiyorsun da ondan.

"Seni evde dövüyorlar mı?"

"Evde her zaman bir alay amca olur. Bazıları beni döver, dışarı kovar Bazıları da elime para verip öyle sokağa atar.

"Baban nerde senin?"

"Ölmüş. Buruk sesinde bulanık bir anlam vardı.

"Annen nerede?"

"Amcalarla beraber.

Doc, Frankie'nin saçlarını dipten kestirip, bitlerin kökünü kuruttu. Lee Chong'dan bir yeni tulum ile bir de çizgili fanila aldı. Oğlan, Doktora kul köle olmuştu.

Bir öğle sonuydu, "Seni çok seviyorum" deyiverdi. "Seni öyle seviyorum ki."

Frankie, laboratuvarda çalışmak istiyordu. Her gün etrafı silip süpürüyordu, ama bir hal vardı oğlanda. Yeri bir türlü iyice temizleyemiyordu. Karidesleri boy boy ayırmayı denedi. Hayvanların hepsi karışık, bir kovanın içinde duruyordu. Biraz irice, sekiz on santimlikleri bir bir ayırıp küvete yerleştirecekti. Frankie, alnında boncuk boncuk ter taneleri

birikinceye kadar uğraştı, didindi ama bir türlü beceremedi. Boy, büyüklük küçüklük kavramları bir türlü kafasına girememişti.

Doc, "Olmadı Frankie, dedi. "Bak, şunları parmaklarının yanına koy, o zaman hangisinin büyük, hangisinin küçük olduğunu anlarsın. Gördün mü, bak bu işaretparmağından başparmağına kadar uzanıyor. Bir başkasını al, o da aynı yerden başparmağına kadar geliyorsa ikisi aynı boyda demektir. Frankie de aynı şeyi yapmayı denedi, ama yine beceremedi. Doc yukarı çıktığı zaman da talaş sandığına girip kıvrıldı; o gün akşama kadar da dışarı çıkmadı.

Fakat Frankie iyi kalpli, hoş, insan oğlandı. Doc'un purolarını yakmayı öğrendi, salt purosunu yakmış olmak için adamın bütün gün ağzından düşürmemesini istiyordu.

Bir de Frankie, o, laboratuvarda, yukarıda toplantıda olduğu zaman, zevkten biterdi. Kadın, erkek bir araya toplanmış konuşurlarken; gramofonda, içinde bir şeylerin gıvıl gıvıl edip, kafasında birtakım silik, fakat olağanüstü resimler çizdiren plaklar çalınırken kabına sığamazdı Frankie. O zaman bir sandalyenin ya da koltuğun arkasında, kimsenin göremeyeceği bir yerde kıvrılıp, orda olup bitenleri seyreder, konuşmaları dinlerdi. Saklandığı sandalyenin arkasında anlayamadığı bir şakanın neden olduğu kahkahalara o da katılırdı. Ya da konuşmalar soyut konuşmalara dönüşüp ciddileşirse; onun da kaşları çatılır, yüzü bulanır ve dikkat kesilirdi.

Frankie, bir gün boyundan büyük bir işe girişti. Laboratuvarda yine toplantı vardı. Frankie, yanıbaşında belirdiği zaman Doc, mutfakta bira bardaklarını dolduruyordu. Oğlan, bir bardak birayı kaparak içeri odaya fırladı. Kanepede oturan bir kıza götürüp verdi.

Genç kız bardağı alırken, "Çok teşekkür ederim, diyerek Frankie'ye gülümsedi.

O sırada Doc içeri giriyordu. "Frankie hep böyle bana yardım eder" diye oğlanı övdü.

Frankie bu olayı bir türlü unutamadı. Olup bitenleri defalarca aklından geçirdi. Bardağı nasıl kapıp dışarı fırlamış, kanepede oturan kıza nasıl vermiş, o da nasıl "Teşekkür ederim" demişti. Doc da Frankie'nin bana böyle faydası dokunur demişti. Tabii dokunuyordu ya, ona büyük yardımı oluyordu. Frankie işine yarıyordu. Frankie... Aman Allahım!

Doc bir sürü pirzola yaptırmış, bira almış, üst katı temizlerken kendisini de çağırmış olduğundan Frankie yakında büyük bir toplantı olacağını anlamıştı. Fakat bunlar bir şey miydi ya. Kafasında daha şimdiden görür gibi olduğu muazzam bir plan kurmuştu. Üzerinde defalarca düşünmüştü. Her şey güzel, her şey kusursuz olmuştu.

Millet teker teker sökün etmeye başladı. Kadın, erkek konuklar ön odada toplanıyorlardı.

Frankie mutfakta yalnız başınaydı. Orada kalıp kapının kapanmasını beklemesi gerekiyordu. Bu da epey vakit aldı. Sonunda içeride tek başına kalabildi. Gidip kapıyı kapadı. İçeriden konuşma sesleri, büyük gramofonda çalan plağın sesi geliyordu. Yavaş yavaş işe koyuldu. Önce tepsileri, sonra kırmadan bardakları çıkardı. Şimdi bunları teker teker doldurması gerekiyordu. Köpük inene kadar bekleyip sonra yeniden doldurdu.

Artık her şey hazırdı. Derince bir nefes alıp kapıyı açtı. Müzik ve konuşma sesleri birden çevresinde uğuldadı. Frankie bira tepsisini yakaladığı gibi kapıya yürüdü. Nasıl yapılacağını biliyordu. Önce doğruca kendisine teşekkür eden kıza gitti. İşte tam o sırada, onun önünde olup bitti her şey. Hareketlerindeki tutarlılık kaybolmuş, elleri titremeye başla-

mıştı. Bozguna uğrayan kasları sinir merkezlerine boşuna tel çektiler; merkezler ölmüştü; bir türlü cevap gelmiyordu. Tepsi üstündeki biralarla birlikte genç kadının kucağına yığıldı. Frankie bir an içinde dondu kaldı. Sonra döndü kaçtı.

Odada çıt çıkmıyordu. Frankie'nin merdivenlerden aşağı koşup, bodruma indiğini duydular. Boşlukta bir yere tırmanışının sesi geldi. Sonra yine sessizlik.

Doc usulca aşağı indi, bodruma girdi. Frankie talaş sandığının içinde ta dibe büzülmüş, üstüne bir tutam talaş çekmişti. Bir süre, sandıktan gelen iniltileri dinledi. Sonra tekrar geldiği gibi yavaşça yukarıya döndü.

Dünyada Frankie için yapabileceği hiçbir şey yoktu, kimse yardım edemezdi ona.

11

Lee Chong'un T modeli Ford'unun şerefli bir tarihi vardı. 1923'te Dr. W. T Waters'e ait bir binek arabasıydı. Doktor, beş yıl kadar kullandıktan sonra, Rattle adında bir sigortacıya satmıştı. Mr. Rattle pek öyle dikkatli bir insan değildi. Eline geçen temiz, bakımlı arabayı deli gibi sürerdi. Cumartesi akşamları kafayı çekmenin ceremesini otomobil çekiyordu. Çamurlukları eğilip koptu. Pedalları fazla kullanıldığından sık sık balataları değiştirmek gerekiyordu. Mr Rattle müşterilerin paralarını iç edip yanında bir sarışınla San Jose'ye kaçtığı zaman on gün içinde yakalanıp içeri tıkılmıştı.

Arabanın karöseri öylesine perişan olmuştu ki, ondan sonraki sahibi ortadan ikiye bölüp arkaya küçük bir kamyonet şasisi oturttu.

Dördüncü sahibi arabanın ön kaplamalarıyla

camını söktü. Balık işinde çalıştığından, gidip gelirken rüzgârın yüzüne serin serin esmesinden hoşlanırdı. Francis Almones adındaki bu adamın hazin bir yaşamı vardı. Çünkü, geçinmesine yetecek parayı tam çıkaramaz, biraz eksik kazanırdı. Babasından biraz bir şeyler kalmamış değildi ama, yıldan yıla, aydan aya Francis ne kadar çalıştı, çabaladı, tasarruf ettiyse boşuna, paralar yavaş yavaş suyunu çekti, kurudu, onu da kurutup beraberinde götürdü.

Borca karşılık kamyon Lee Chong'a kalmıştı.

Bu süre içinde kamyon dört kuru tekerlekle bir makineden başka bir şey değildi. Makine de o derece aksi, sert ve somurtkandı ki, hep anlayışlı, ustaca bir özen istiyordu. Lee Chong bütün bunları vermedi; veremezdi de. Kamyon çoğu zaman dükkânın arkasındaki otlukta kaldı. Arka tekerleklerine dolma lastik, ön tekerlerinin yerine de destekler konmuştu.

Sefalet Palas'taki oğlanlardan herhangi biri bu kamyonu onarıp çalıştırabilirdi; hepsi becerikli makinistlerdi, ama içlerinde Gay Allah vergisi, bambaşka bir ustaydı. Çünkü, öyle adamlar vardır ki; şöyle bir bakar, kulak verir, bir iki vurur, şurasını burasını kurcalar, motor çalışıvermiştir. Gerçekten yanında otomobilin bile daha iyi işlediği, hızlı gittiği insanlar vardır. İşte Gay da böylelerinden biriydi. Bir kronometrenin ya da bir karbüratörün vidasını elleyen parmakları sevecenlik dolu, anlayışlı ve kendinden emindir Laboratuvardaki en duyarlı motorları, aletleri bile onarırdı. Canının istediği bir sardalye fabrikasında, her zaman iş bulabilirdi. Yatırılan sermaye bir yılda kâr olarak çıkarılamazsa acı acı dert yanılan bu işte patronlar, makineden çok mala önem verir. Hatta sardalyeleri salt "defteri kebir" tutmakla kutulayabilselerdi çok daha hoşnut olacaklardı. Buna olanak bulunmayınca, Gay gibi bir

insanın sürekli bakımına muhtaç, modası geçmiş makineler kullanırlardı.

Mack, oğlanları erkenden kaldırdı. Kahvelerini içtikten sonra hemen yola çıkmak için otların arasında bekleyen kamyonun başına vardılar. Gay denetimi ele aldı. Ön tekerleklere yerleştirilmiş destekleri bir tekme ile kenara fırlattı. "Gidin bir pompa bulun, şunları şişirin!" dedi. Sonra oturak tahtasının altındaki benzin deposuna bir sopa soktu. Mucize kabilinden içinde bir parmak kadar benzin vardı. Gay en belirgin güçlükleri tek tek gözden geçirdi. Bobin kutusunu çıkardı, uçlarını kazıyıp temizledi, boylarını ayarlayıp yerlerine taktı. Karbüratörü açıp, benzinin rahatça gelip gelmediğine baktı. Şaftın, silindirlerin içindeki pistonların paslanıp paslanmadığını anlamak için krankı çalıştırdı.

Bu arada pompa da bulunup getirilmişti; Eddie ile Jones işe girişti.

Gay, "Tralaa... diye bir şarkı tutturmuş, çalışıyordu. Bujileri çıkarıp, uçlarını kazıdı, karbonları dışarı döktü. Sonra bir teneke kutuya biraz benzin akıttı. Bujileri yerleştirmeden bundan biraz da silindirlere döktü. Doğruldu. "Şimdi iki pil gerek bana. dedi. "Bakın bakalım Lee Chong'tan koparabilir misiniz?"

Mack'ın gitmesiyle gelmesi bir oldu. Lee Chong, ileride doğabilecek istekleri önlemek için "Hayır"ı çakmış, başından savmıştı.

Gay'ı bir düşüncedir aldı; "İyi bir çift pilin nerede olduğunu biliyorum ama, ben gidip alamam.

Mack, "Nerede?" diye sordu.

"Bizim evin bodrumunda. Sokak kapısının zillerini işletir. İçinizden biri bizim karıya görünmeden bodruma kayacak olursa, sol taraftaki potrelin üstündedir. Yalnız Allahaşkına, dikkatli olup bizim karıya enseleneyim demeyin.

Arada kısa bir görüşme oldu. Eddie'yi seçmişlerdi bu iş için. O da vakit geçirmeden yola koyuldu.

Gay, arkasından seslendi: "Şayet enselenecek olursan benden hiç söz etme. Bu arada Gay pedalları muayene etti; debriyaj pedalı dibe kadar düşmemişti, kol da boşa inip çıkmıyordu, demek ki balata idare ederdi. Fren pedalı ta dibe oturuyordu, balataları tamamen yenmişti ama buna karşılık geri vites balatası iyice dolu hissini veriyordu. T modeli Ford otomobilinde geri vites ayrı bir güvencedir. Fren tutmuyorsa, yerine geri vitesi kullanabilirsin. Birinci vitesin balatası yokuşu çıkamayacak kadar eskiyip incelmişse kolayı var Arabayı geri çevirir yokuşu geri geri çıkarsın. Gay tornistan vitesinin dolu olduğunu görünce her şeyin yolunda olduğunu anladı.

Eddie'nin herhangi bir güçlüğe uğramadan pili alıp dönmesi hayra alametti. Mrs. Gay, mutfaktaymış. Eddie onun ayak seslerini duyuyormuş ama, o Eddie'yi duymuyormuş. O, böyle işlerde pek becerikli, eli pek yatkındı.

Gay pilleri bağladı, motora benzin verdi; marş kolunu gösterip, "Basın bakalım şunun kuyruğuna" dedi.

Gay, işte böyle dehşet bir adamdır. Allahın yeryüzüne bağışladığı bu küçük makinist; dönen, bükülen, patlayan şeylerin, bobinlerin, armatürlerin, çarkların Hızır Aleyhisselâmıdır. Eğer bir zaman gelir de bütün bu parçalanmış, eski püskü otomobiller Dusenberg'ler, Buick'ler, De Soto'lar, Plymouth'lar, Amerikan Austin'leri, İssotto Franchini'ler büyük bir koro halinde Tanrı'ya övgüler düzerse, bu Gay ve kardeşliğinin çabaları sonucu olacaktır.

Gay motorun bir tarafını büktü. Şöyle hafif bir büküş; derken motor deprendi, zorlukla bir iki sar-

sılıp durdu, sonra yine işledi. Gay avans verdi, gazı kısıp manyeto düğmesini çevirdi. Lee Chong'un eski Ford'u, sanki kendisini seven ve anlayan bir insan için çalıştığını sezip anlamış gibi neşeli neşeli fıkırdadı, bir iki sıçrayıştan sonra tıkırdayarak ilerlemeye başladı.

Kamyonun yasal ve teknik bakımdan bir iki küçük eksiği kalmıştı artık. Plakası eskiydi, fenerleri yoktu. Oğlanlar arka fenerin üzerine kazara takılmış gibi bir çuval sallandırdılar, ön fener de iyice çamura belendi. Yolculuğun donanımı pek sudandı; uzun saplı bir iki kurbağa kepçesi, birkaç da telis çuval. Spor olsun diye ava çıkan şehirliler bir sürü yiyeceği, boşuna yük edinir. Ama Mack öyle bir şey yapar mı? Çok haklı olarak, yiyeceğin zaten köyden geldiğini düşündü. İki somun ekmekle Eddie'nin getirdiğinden arta kalanı yüklendiler sadece. Millet kamyona doldu. Arabayı Gay kullanıyor, Mack yanında oturuyordu. Lee Chong'un köşesini dönüp, boruların arasında süzüle süzüle arsayı geçtiler. Kazanın önünde oturan Mr. Malloy onlara el salladı. Gay, ön lastikler iyice aşınmış, altındaki bezi görüldüğünden, kaldırımı yavaşça aştı, yola indiler. Bütün tezcanlılıklarına karşın, hazırlanıp yola çıkmaları ikindiyi bulmuştu.

Kamyon yavaşça Red Williams'ın benzin istasyonuna geldi. Mack aşağı atlayarak elindeki kâğıdı Red'e uzattı. "Doc'un bozuk parası yoktu da, dedi. "Sen bize beş galon çek, geri kalan beşinin de parasını ver. Doc da öyle söyledi zaten. Güneye gidecekti asıl biliyorsun. Önemli bir işi varmış.

Red tatlı tatlı güldü: "Mack, sen de bilirsin ki, diye söylendi. "Doc akıllı adamdır Bu işte senin bir dalavere yapabileceğini düşünmüş ki bana dün gece telefon etti. Senin şimdi söylediğini söyledi.

"Pekala yahu. Onunu da çek bakalım ne ola-

caksa. Yok, yok, dur. Yine sen beşini çek, beşini de senin ağzı mühürlü tenekelerinden birine koyalım, ha?"

Red hâlâ gülüyordu: "Doc onu da söyledi, dedi.

"Peki canım onunu da çek bakalım. Bir damlasını bile ziyan etmek yok, ha!"

Küçük kafile Monterey'in ortasından geçmedi. Plaka ve ışık sorunu nazik bir işti. Gay, arka sokaktan dolaşmayı yeğledi. Nasıl olsa Carmel tepesini aşıp vadiye inmek için, dört mil ana yoldan gitmeleri gerekecekti. Yani, vadiye inen oldukça tenha yola sapıncaya kadar gelen geçen aynasızların gözü önünde bulunacaklar demekti. Gay yan sokaklardan birine daldı. Bu yol onları tam Carmel tepesi yokuşunun başladığı noktada Peter's Gate'te, anayola çıkardı. Gürültülü bir atılımla yokuşa saldırıp şöyle bir çıktılar, ellinci metrede Gay kolu birinci vitese taktı ama bu işin boşuna olduğunu biliyordu. Balatalarda hayır yoktu ki, nasıl olsa tutmayacaktı. Düzlükte neyseydi ama, yokuşta sökmüyordu. Kamyonu durdurup ters döndü; sonra yokuş aşağı bırakttı. Aşağı düzlüğe inince, tornistan koluna taktı kolu, gazı kökledi. Araba ağır ağır fakat, hep bir kararda ve gayretle tepeyi tırmanmaya başladı.

Yokuşun başına varmışlardı ki, radyatör kaynamaya başladı. T modeli uzmanlarının çoğuna göre radyatör kaynamazsa motor iyi çalışmıyor demekti.

Birisi muhakkak T modeli Ford'larının Amerikan ulusu üzerindeki ahlâki, fiziki ve estetik tesirlerine dair bilgiç bir yazı yazmalı. Amerikalıların iki kuşağı Ford arabalarının bobinleri, fren donanımı hakkında güneş sisteminden fazla bilgi sahibidir. T modeli ile özel mülkiyet mefhumunun bir parçası kayboldu. Kerpetenler şunun bunun özel malı olmaktan çıktı; lastik pompaları en son kimin elinde

kalmışsa onun oluyordu. O dönem çocuklarının çoğu, T modelinde ana karnına düşmüştür. Hatta onun içinde doğanlar da az değildir. Anglosakson aile ocağının geleneksel kuramı öylesine bozuldu ve dağıldı ki, bir daha da kendini toparlayamadı.

Kamyon tepeyi azimle tırmanıyordu; Jack's Peak yolunu geçti, artık yokuşun sonuna ve en dik yerine gelmişlerdi ki; motorun çalışması hafifledi, nefesi zorlaştı, bir iki öksürme, aksırma derken, hepten boğulup kaldı. Motor susunca ortalığı derin bir sessizlik kapladı. Gay yirmi metre kadar aşağı inip, Jack's Peak yoluna saptı.

Mack, "Ne oldu be?" diye sordu.

Gay, "Galiba karbüratörde, diye cevap verdi. Makine yüksek ısıdan cızırdayıp, gıcırdıyordu. Egzoz borusundan çıkan gaz, ihtiyar timsahın homurtusunu andırıyordu.

T modelinin karbüratörü pek karışık değildir, ama çalışması için bütün parçalarının yerli yerinde ve eksiksiz olması gerekir. İğneli supap yerinde olmalı, aksi halde çalışmayıverir

Gay iğneyi eline alıp baktı; ucu kırılmıştı. "Bu Allahın belası nasıl oldu da kırıldı be!" diye söylendi.

Mack, "Uğursuzluk, diye mırıldandı, "Bal gibi uğursuzluk. Yapabilir misin ha?"

Gay, "Allah kahretsin, pek olur şey değil. Bir yenisini bulmaktan başka çare yok, dedi.

"Kaç paradır bu?"

"Yenisi bir papel ama, biraz kullanılmışını yirmi beşe verirler."

Mack, "Sende para var mı?" diye sordu.

"Var ama ona gerek kalmayacak galiba.

"Neyse, çabuk dön e mi? Biz burada bekliyoruz.

"Zaten bu olmadıkça bir yere gidemezsiniz.

Gay yola çıktı. Başparmağıyla geçen otomobillere işarete başladı, kendini alacak biri önünde duruncaya kadar üç tanesi geçti. Çocuklar onun arabaya çıkıp yokuş aşağı inişini seyrettiler. Ve bir daha da tam yüz seksen gün birbirlerini görmediler.

Ah, bu olanaklar sonsuzluğu! Nasıl oldu da Gay'ı götüren araba Monterey'e varmadan bozuldu? Eğer Gay makinist olmasaydı motoru tamir edemeyecekti. Arabayı tamir etmeseydi, sahibi onu Jimmy Brucia'ya bir kadeh içmeye götürmeyecekti. Ya o gün Jimmy'nin doğum günü oluşuna ne demeli? O gün bu olanaklar dünyasında milyonlarcası arasında sadece insanı Salinas hapishanesine götürecek olaylar meydana geldi. Sparky Enea ile Tiny Colleti bir tartışmaya girişmiş, Jimmy'nin doğum gününü kutlamasına yardım ediyorlardı. Tam o sırada içeri bir sarışın girdi. Gramofonun başında tartışma birden alevlendi. Gay'ın jiu-jitsu bilen yeni arkadaşı bu bilgisini Sparky'nin üstünde denemeye kalktı; bileğini yakaladı, ama işler birden tersine dönmüştü. Gelen polisin midesinin bozuk oluşu, –birbiriyle ilgisi olmayan– birtakım ayrıntılarla karışmıştı... Ama hepsi de tek yönde gelişiyordu. Kader Gay'a o gün kurbağa avına gitmeyi kısmet etmemişti. Bunu gerçekeştirmek için de dünya kadar aksiliği, belayı hep onun başına verdi. Bütün bu olup bitenler son sınırına eriştiğinde, Holman kundura mağazasının camı aşağı indirilmişti. Doğum günü davetlileri, ayakkabıları kendi ayaklarında denemekteydiler. İçlerinde yangın düdüklerini işitmeyen bir Gay oldu. Düdükleri duymayınca da yangına bakmaya gitmedi ve polisler geldiği zaman bir ayağında kahverengi iskarpin, diğerinde rugan gri karışığı bir başka ayakkabı olduğu halde mağazada tek başına oturan bir onu buldular.

Yukarıda kamyonun başında bekleyen oğlanlar

ortalık kararıp da, Okyanustan bu yana sinsi bir serinlik başlayınca bir ateş yakmışlardı. Tepelerdeki çamlar Okyanus rüzgârlarıyla hışır hışır ötüyordu. Delikanlılar çam yaprakları üstüne uzanıp, dalların arasından ıssız gökyüzünü seyre koyuldular. Bir süre Gay'ın iğneli supapı bulmakta karşılaşmış olacağı güçlüklerden söz açtılar. Sonra yavaş yavaş vakit ilerledi. Onun da sözü edilmez olmuştu.

Mack, "Birimiz onunla beraber gitmeliydik" dedi.

Saat ona doğru Eddie ayağa kalktı. "Yukarıda bir şantiye var," diye söylendi. "Gidip bakayım orada T modeli bir kamyon var mı?"

12

Monterey şehrinin uzun ve parlak bir edebi geçmişi vardır. Bir zamanlar Robert Louis Stevenson'un orada yaşadığı, zevkle ve biraz da övünülerek hatırlanır. Define Adası'nın topoğrafyası ve sahil planı tıpkı Pt. Lobos'unkine benzer. Daha yakın zamanlarda da Carmel yöresinde bir hayli kalem ustası ortaya çıktı; ama o eski tat, gerçek nehrin o eski şan ve ünü yok. Vaktiyle bir yazara hakaret olarak kabul edilen bir olay bütün kent halkını son derece kızdırmıştı. Bu, büyük mizahçı Josh Billings'in ölümüyle ilgilidir.

Bugün postanenin olduğu yerde, bir zamanlar ortasından su akan bir hendekle, küçük bir yaya köprüsü vardı. Hendeğin bir yakasında eski güzel bir bina; öte yanında da şehrin bütün doğum, ölüm ve hastalık olaylarının elinden geçtiği doktorun evi vardı. Bu doktor hayvanlar üzerinde de çalışır, hatta Fransa'da okumuş olduğundan, yeni yeni ortaya çıkan ölüleri tahnit yöntemleriyle de uğraşırdı. Ka-

sabanın yerlilerinden bazıları bu yeni âdeti gereksiz bir duyarlılık ifadesi, bazıları savurganlık, bazıları da buna dair kutsal kitaplarda bir bahis olmadığından, günah sayıyorlardı. Buna karşın ileri gelen ve zengince aileler bunu gittikçe benimsiyor; ilgi bir çeşit yeni moda, bir tutku halini alıyordu.

Bir sabah yaşlı Mr. Carriaga tepedeki evinden çıkmış, Alvarado Caddesine iniyordu. Tam hendeğin üstündeki yaya köprüsünden geçiyordu ki; gözü, hendeğin dibinde yukarı çıkmaya çalışan bir oğlanla yanındaki köpeğe takıldı. Oğlanın elinde bir ciğer vardı, köpek de bir ucunda işkembe sallanan upuzun bir bağırsak demetini sürüklüyordu.

Mr. Carriaga durdu, çocuğa içtenlikle "Günaydın evlat" diye seslendi.

O zamanlar küçük çocuklar terbiyeliydi de. "Günaydın efendim, diye cevap verdi.

"O ciğeri nereye götürüyorsun?"

"Balık tutmak için yem yapacağım.

Mr. Carriaga gülümsedi: "Köpeğin de mi balık tutacak?"

"Onu kendi buldu efendim. Ne yapacağını kendisi bilir Şurada hendeğin içinde bulduk.

Mr Carriaga gülümseyerek yoluna devam etti. Derken kafasına bir şey takıldı. O gördüğü bir sığır ciğeri olamaz, çünkü çok küçüktü. Dana ciğeri de değildi; rengi kırmızıydı. Hele koyun ciğeri hiç değildi. Birden kafasında bir şimşek çaktı. Köşede Mr. Ryan ile karşılaşınca,

"Dün gece Monterey'de ölen oldu mu?" diye sordu.

"Haberim yok.

"Öldürülen de olmadı ya.

"Bilmem.

Birlikte yürümeye başladılar. Mr.Carriaga rastladığı küçük çocukla köpekten söz etti.

Adoba Bar'da birkaç kişi sabah sohbeti için toplanmıştı. Mr.Carriaga hikâyeyi orada da tekrarladı; sözünü bitirirken içeri bir polis girdi. Ölüp kalan olursa onun bilmesi gerekirdi. "Monterey'de ölen olmadı, diye cevap verdi. "Yalnız Del Monte Oteli'nde Josh Billings ölmüş.

Ortalığı derin bir sessizlik kapladı. Herkesin içinde bu meraklı soru oynaşmıştı. Josh Billings büyük bir adam, büyük bir yazardı. Orada ölmekle Monterey'e büyük bir onur vermiş olan bu insan, küçük düşürülmüştü. Fazla tartışıp uzatmadan hemen orada bulunanlardan bir komite kuruldu. Asık suratlı adamlar, hendeğe doğru yürüyüp köprüyü geçtiler. Fransa'da okumuş doktorun kapısını çaldılar.

Doktor gece geç vakte kadar çalışmıştı. Kapının sesiyle uyandı, saç baş darmadağınık, pijamalarıyla inip kapıyı açtı. Mr.Carriaga ciddi, sert bir tavırla "Joseph Billings'i sen mi tahnit ettin?" diye sordu.

"Evet, ne olmuş?"

"İç takımlarını ne yaptın?"

"Her zaman yaptığım gibi hendeğe attım.

Bunu üzerine doktoru çarçabuk giydirip aşağı sahile indirdiler Küçük oğlan elini çabuk tutsaydı geç kalmış olacaklardı. Heyet ona yetiştiği zaman o da sandalına yeni binmiş, açılmak üzereydi. Bağırsaklar kumda, köpeğin bıraktığı yerde duruyordu.

Fransız doktoru tahnit sırasında attığı bu parçaları toplamaya zorladılar Sonra olabildiği kadar yıkatıp, üzerine yapışan kumları temizlettiler. Sonra götürülüp Josh Billings'in tabutunun içine kondu, kurşun masrafını da doktora ödettiler Monterey, bir edebiyatçının onuruyla oynanmasına göz yumacak kentlerden değildi.

13

Mack ile avenesi çam yapraklarının üstünde rahat bir uyku çekmişlerdi. Şafak sökeceğine yakın Eddie geri döndü. Bir T modeli buluncaya kadar epey dolaşmak zorunda kalmıştı. Arabayı bulunca da yalnız iğneyi alıp almama konusunda epey düşünmüş, sonra belki uymayıverir diye bütün karbüratörü söküp getirmişti. Geri döndüğü zaman millet daha uyanmamıştı. O da çamların altında bir kenara kıvrılıp derin bir uykuya daldı. Model T'lerin iyi bir tarafı da parçalar birinden diğerine değiştirildiği gibi, hangi parça hangi makinenindir, ayırt edilemez.

Carmel yokuşunun manzarası pek güzeldir. Bir yay gibi içeri yumulan körfez, kumların üstünde köpüren dalgalar, daha geride kum tepeleri ve hemen aşağıda şehrin sıcak dostluğu.

Mack şafakla beraber kalktı, belini sıkan pantolonunu şöyle bir gevşeterek körfezi seyre koyuldu. Uzaktan bir iki balıkçı teknesi dönüyordu. Sea Side'a doğru bir tekne yanaşmış, petrol yüklüyordu. Arkadaki çalılıklarda tavşanlar oynaşıyordu. Sonra güneş çıkıp halı silkeler gibi havanın ayazını silkip attı. Güneşin ılıklığını teninde duyan Mack'ın bütün vücudu ürperip tüyleri diken diken oldu.

Eddie yeni karbüratörü takarken delikanlılar birer lokma ekmek atıştırdı. Her şey hazır olunca öndeki kolu çevirmek zahmetine katlanmadan ite kaka yola çıktılar ve makine harekete geçinceye kadar vitese takıp yürüttüler. Sonra Eddie direksiyona geçti, arka arkaya tepeyi tırmandılar, yukarı varınca arabayı çevirdiler; başı gidecekleri yönde yokuş aşağı Hatton Fields'i geçtiler. Carmel Vadisi'nde enginarlar griye çalan bir yeşillikte, su boyundaki söğüt-

ler sık ve gürbüzdü. Vadide sola saptılar. Daha ilk adımda talih yüzlerine gülmüştü. Toza bulanmış kırmızı bir Rhode Island horozu çiftliğinden uzağa düşmüş, yolun bir ucundan bu yana geçiyordu. Eddie arabayı pek tehlikeye sokmaksızın horozcuğu altına alıverdi. Arkaya yerleşmiş olan Hazel yollarına devam ederken hayvanı yolup tüyleri teker teker havaya uçuruyordu. Jamesburg'dan bu yana hafif bir sabah rüzgârı esmekte olduğundan tüylerin bir kısmı St. Labos'a yığılmış, bir kısmı denize kadar uçmuştu. Bir olayın aydınlanmasına yarayacak ipuçlarının bu derece geniş bir alana yayılması âdeta bir rekordu.

Carmel suyu küçük, hoş bir çaydır. Pek uzun olmamakla beraber, yatağı boyunca bir nehirde bulunması gereken her şey onda bulunur. Tâ yukarıda dağ başlarından doğar; bir süre aşağı yuvarlanır, kumluklardan akar; bir bendin önüne gelince birikir bir göl olur. Sonra setin üstünden aşıp, büyük yuvarlak kayaların arasında çağıldar; çınarların altından tembel tembel süzülerek alabalıkların yaşadığı çukurlara, ıstakozların sığındığı kıyılara sokulur. Kış gelince azgın, yaman bir nehircik kesilir. Yazın da çocukların diz boyu suyun içinde oynaştığı, balıkçıların cirit attığı bir yer olur çıkar. Kıyılarında kurbağalar göz kırpar, kenarlarında sık eğreti otları biter. Sabah akşam geyikler, tilkiler gizlice su içmek için buraya gelir; arasıra bir dağ kaplanının vücudu boylu boyunca toprağın bağrına basıp, serin sulara uzanır. Vadideki çiftlikler hep bu küçük suyla beslenir; bostanları, sebzeleri sulayan suyu hep oradan çekerler. Bıldırcınlar onun yanında ötüşür, yabani güvercinler karanlık basarken onun kıyılarında dolaşır. Kısaca bir nehirde bulunması gereken her şey onda da vardır.

Vadinin birkaç mil yukarısında nehir, aşağı

doğru sarmaşıkların, otların sarktığı yüksek sarp bir kayalığı altından oyup geçer Bu yarın dibinde su derin, kuytu, yeşil bir havuzcuk yapar; havuzun öteki başında oturup yemek pişirilecek güzel bir kumluk vardır.

Mack ile arkadaşları neşe içinde buraya geldiler. Her şey yolundaydı. Kurbağa varsa en bereketli yer burasıydı. İnsanın oturup tembel tembel dinleneceği, keyifleneceği bir yerdi. Yolda, kısmetleri ayaklarına kadar gelmişti. Büyük kırmızı horozdan başka sebze götüren bir kamyondan düşen bir çuval havuç ile kamyondan düşmemiş altı baş soğanları vardı. Mack'ın cebinde de bir kesekâğıdı kahve duruyordu. Kamyonda da ağzı açık, beş galonluk boş bir teneke vardı. İçki testisi de yanlarındaydı. Tuz biber gibi şeyleri de unutmamışlardı. Tuzunu, biberini, kahvesini yanına almadan yola çıkanlara enayi gözüyle bakardı bunlar.

Fazla çabaya ve düşünmeye gerek kalmadan dört yumruk taş bulunup sahilde, kumların üstünde bir araya getirildi. Daha o sabah güneşin doğuşuna meydan okumuş olan kırmızı horoz; kolu kanadı kırılmış, etrafında soğanlar, altında kuru söğüt dallarının çatırdayarak yandığı küçük bir ateş üzerinde ve beş galonluk tenekenin içinde yatıyordu. Büyük ateş yakmak enayilikti. Horozun bu iriliğe erişmesi epey sürdüğünden, pişirilmesi de biraz uzunca sürmeliydi. Fakat çok geçmeden su kaynamaya başlayınca çevreye mis gibi bir koku yayılmakta gecikmedi.

Mack arkadaşlarına şöyle hafiften bir tav nutku çekti:

"Kurbağa avlamak için en verimli, en uygun zaman gecedir, dedi. "Burada hava kararıncaya kadar uzanıp bekleriz. Bunun üzerine bir gölge altına uzanıp uykuya daldılar

Mack doğru söylüyordu. Kurbağalar gündüz

pek görülmez; çıkıp oynaşmazlar; bir çalının, taşın altına saklanıp gizli gizli dışarıyı kollarlar. Onları yakalamanın en kolay yolu geceleri bir fener kullanmaktır. Delikanlılar çok hareketli bir gece geçirecekleri için uyuyorlardı. Yalnız horozun altındaki ateşi beslemek için Hazel uyanık kaldı.

Kayalık yarla dolayları ikindi saatlerinde pek öyle altın rengi değildir. Saat ikiye doğru güneş arkada kalınca sahile fısıltılı bir gölgedir çöktü. Çınarlar tatlı ikindi rüzgârıyla hışır hışırdı. Küçük su yılanları kayalardan aşağı süzülüp, yavaşça suya daldılar; başları birer periskop gibi dimdik, arkalarında oylum oylum iz bırakarak havuza doğru süzüldüler. Derken bir alabalık sıçrayıverdi. Güneşten ürken sinekler, kızböcekleri, eşekarıları da kendi köşelerine çekildi. Sonra gölgeler uzayıp bütün sahili bastı. Tek tük bıldırcın sesleri duyulmaya başlarken Mack ile avenesi uyandı. Haşlamanın kokusu insanın içine işliyordu. Hazel az ileriden kopardığı birkaç defne yaprağını tencereye attı. Havuçla soğanı doğradılar Kahve çabucak kaynamasın diye ateşten ayrı bir köşede kendi kabı içinde yavaş yavaş demleniyordu. Mack da uyanmıştı. Yerinde doğrulup şöyle bir gerindi; suya giderek elini yüzünü yıkadı. Genzini temizledi. Tükürdü, ağzını çalkaladı, bir iki sefer yellendi, pantolonunu toparladı, ayaklarını gerdi, ıslak parmaklarını saçlarında gezdirip düzeltti; testiden bir iki yudum içip geğirdikten sonra ateşin başına çöktü. "Allah bilir a, mübareğin kokusu cihanı tuttu, diye söylendi.

Her erkek uykudan uyanınca hemen hemen aynı şeyi yapar Mack'ın hareketlerini ötekiler de aynen tekrarladılar. Biraz sonra hepsi ateşin başında toplanmış. Hazel'i övmeye başlamışlardı. Hazel cebinden çakısını çıkarıp horozun buduna doğru daldırdı.

"Hani pek pamuk gibi denen cinsten değil, diye söylendi. "Öyle olması için en azından iki hafta kaynamalı. Mack, ne dersin, bu seninki kaç yaşındadır sence?"

"Ben kırk sekizime bastım ama onun kadar kart değilim.

"Kimse bir köşeye sıkıştırıp canına okumazsa normal bir tavuk kaç yıl yaşar be?"

Jones, "İşte bunu kimse bilmez, diye yanıtladı. "Bu gidişle öğrenilmeyecek de.

Keyifli bir saatti. Testi elden ele dolaşmaya, içlerini ısıtmaya başladı.

Jones, "Eddie be, diye söylendi. "Hani şikâyet ediyor, dırlanıyor gibi olmasın ama aklımdan ne geçiyor biliyor musun? Sen bara iki şişe götürsen... Viskileri birine, ötekileri de ötekine, yani her birini ayrı ayrı şişelere toplasan diyorum, ha?"

Bu önerinin ardından garip bir sessizlik çöktü ortaya. Jones sözü çevirmeye kalktı, "Boş verin dediklerime be, diye söylendi. "Böylesi daha tatlı oluyor." Baltayı taşa vurduğunu anlayınca, sürekli anlatıyor, durumu düzeltmeye çalışıyordu. "Bu şeklin bir faydası da içinden ne cins bir içki çıkacağını kestirememesidir adamın. Eninde sonunda ne biçim bir şey olacağını, içinden ne çıkacağını bilirsin. Sarhoşluğun kavgacı olursa dövüşürsün; sulu gözlüler zırlar falan filan... Ama bu, bu öyle mi ya! Biraz sonra sipsivri ağacın tepesine mi tırmanacağını, yahut Santa Cruz'da suya mı atlayacağını evvelden kestiremezsin. Böylesi daha fiyakalı, daha matrak oluyor.

Araya laf karıştırıp Jones'u susturmak için Mack "Denize girmekten açılmışken, diye söze karıştı, "Mc Kiley Moran denen herifin ne olduğunu merak ediyorum. Hani canım şu dalgacı, hatırlamıyor musunuz?"

"Hatırlamaz olur muyuz?" diye cevap verdi Hughie. "Çoğu zaman işe beraber giderdik. Bir ara işleri bozulunca kendini içkiye verdi. Hem denize dalacaksın, hem içeceksin, ikisi birden gitmiyor. Parasal sıkıntısı da vardı herifin. Sonunda tulumunu, başlığını, pompasını, nesi var nesi yok sattı, hepsini içkiye yatırdı. Sonra da ortalıktan kaybolup gitti. Nereye cehennem olduğunu ben bile bilmiyorum. Oniki Kardeşler demir atarken, demire takılıp batan Wop vardı ya, işte onu çıkarmak için daldıktan sonra Mc Kiley bir daha kendine gelemedi. Donanımsız öylece olduğu gibi dalmıştı. Kulak zarları patlamış. Sonra bir daha kendini toparlayamadı. Wop'a da bir şeycik olmadı, ne dersiniz.

Mack şişeyi bir daha tepesine dikti: "İçki yasağı sırasında epey dünyalık kıvırmıştı, dedi. "Hükümet denizin dibine bir şey saklamışlar mı diye dalıp bakması için ona her seferinde 25 kâğıt verirdi. Bir şey bulamadığı her dalış için de Louise'den kasa başına üç papel keserdi. Hükümetin elini boş çıkarmasın diye günde birkaç kasa yukarı almayı da ihmal etmezdi. Louise de bu kadarına ses çıkarmıyordu. İşi öylesine idare ediyordu ki, başka dalgıç tutmaya gerek görmüyorlardı. Mc Kiley bu arada epey para yaptı."

Hughie, "Evet" diye karşılık verdi. "O da herkes gibi, cebi para görünce evlenmek istedi. Paralar suyunu çekinceye kadar üç defa dünyaevine girdi. Ben hemen çakazlardım işi. Gidip bir beyaz tilki kürkü alır, sonra tamam! Bakmışsın herif evlenivermiş.

Eddie, "Gay'a ne oldu dersin be!" diye söylendi. İlk defa olarak aralarında Gay'dan söz ediyorlardı.

Mack, "Hep aynı şey, ne olacak, diye cevap verdi. "Evli adamlara oldum olası güven olmaz. Ka-

şık düşmanından ne kadar nefret ederse etsin, eninde sonunda yine onun yanına dönecektir. Pis pis düşünmeye, efkarlanmaya başladı mı, bir de bakarsın ki efendi kardeşimiz ortadan yok olmuştur. Doğal olarak geriye, karıya dönmüştür. Böylelerine güvenilmez. Mesela Gay'ı ele alalım. Karı herifi mis gibi pataklıyor. Ama Gay üç gün ondan uzak kaldı mı, yavaş yavaş suçu kendinde bulmaya, karıya hak vermeye başlayacaktır. Sonra barışmak için yaltaklanma faslı gelir ardından.

Horozu yavaş yavaş, içlerine sindire sindire büyük bir iştiha ile yemeye başladılar. Tavuğun parçalarını kemiğinden tutarak sudan çıkarıyor, bir süre havada tutup soğuttuktan sonra hiçbir parçasını ziyan etmeden iyice sıyırıyorlardı. Suyun içindeki havuçları da söğüt ağacından kestikleri çöplerle topladılar, onlar da bitince tenekeyi aralarında dolaştırıp suyunu içtiler. Bu arada akşam, tatlı bir müzik gibi çevrelerini sarmaktaydı. Bıldırcınlar suya doğru birbirlerine seslenmeye başlamışlardı. Kahve tenekesi elden ele dolaşırken içleri ısınmış, karınları doymuş olmanın sessizliği çökmüştü çevreye.

Neden sonra Mack, "Allah kahretsin" diye söylendi, "Şu yalancılardan da nefret ederim.

Eddie, "Yalan söyleyen kim?" diye sordu.

"Hiç. İnsanın laf açmak ya da onunla bununla hoş geçinmek için ufak tefek şeyler uydurmasına bir şey dediğim yok ama, kendi kendini aldatmasına pek bozulurum.

"Kimden bahsediyorsun be?"

"Kendimden ya da sizlerden birinden. Sonra heyecanlı heyecanlı ekledi. "Bakın" dedi. "Hepimiz buradayız. Güle eğlene, işin tadını çıkara çıkara buraya kadar geldik. Geri dönüp şehre varınca Doc paraları sulanacak. Şunun şurasında beş kişiyiz. Onun içeceğinin beş mislini çekebeliriz. Ne var ki,

bunu Doc adına yapıp yapmadığımızdan emin değilim. Kendimiz için yaptığımıza da inanmıyorum a. Doc böyle şeylerin adamı değildir. O, görüp tanıdığım insanların en iyisi. Onun bu halinden faydalanmaya kalkacak cins biri olmak istemem. Bilirsin bir seferinde bir papele bir arı yutturmak için neler uydurmuştum. Ben o mavalları okurken bir ara herifin her şeyi fark ettiğini anladım. Ve lafımı ortasında kesip 'Doc anlattıklarımın hepsi yalan' dedim. O da elini cebine sokup bir kâğıt çıkardı. 'Mack' dedi. 'İnsanın bir papel uğruna bu kadar çok yalan uydurması için gerçekten paraya ihtiyacı var demektir. Al, diye parayı elime tutuşturdu. Ben de ertesi günü gidip borcumu ödedim. Zaten hiç harcamamıştım. Sadece bir gece cebimde tutup geri vermiştim.

Hazel, "Doc gibi eğlenceye düşkün adam da yoktur bence, diye söylendi. "Biz de onun için bir ziyafet yapsak a. Bana bakın, biftek neye derler?"

"Bilmem ki, dedi Mack. "Çoğunu geri almak istemediğim bir şey yapmak istedim.

"Öyleyse bir hediye alalım, diye önerdi. Hughie: "Mesela bir şişe viski versek de gerisini kendimize bıraksak?"

Mack, "Bak işte bu fikri beğendim, dedi. "Öyle yapmak en uygunu olacak. Viski şişesini eline tutuşturup sıvışırız."

Eddie, "Sonunda ne olacağını biliyorsun, diye söze karıştı: "Henri olsun, ya da Carmel'deki öteki herifler olsun, içkinin kokusunu aldılar mı damlayı-verecekler tabii. O zaman, beşimizin yerine en azından yirmi kişi olacak. Doc bir seferinde bana, Sardalye Sokağında kızarttığı pirzolanın kokusunu ta Point Sur'dan alıp gelenleri anlatmıştı. Ben bu işte kârlı bir yan göremiyorum. Ziyafeti biz kendimiz hazırlasak daha iyi olacak.

Mack bu fikri de beğendi: "Belki haklısın, dedi. "Yahut viskiden başka bir şey verecek olsak mesela üzeri markalı bir çift kol düğmesi hediye etsek, ha?"

Hazel, "Hassittir!" diye tersledi. "Doc öyle şeylerden hazzetmez.

Gece iyiden iyiye çökmüş, gökte beyaz beyaz bulutlar parlamaya başlamıştı. Hazel birkaç dal atarak ateşi besledi, alevler sahili biraz aydınlatmıştı. Tepenin üstünde bir tilkinin tiz ulumaları duyuluyordu. Ada çayının kokusu gecenin kokusuna karışarak bulundukları yere kadar geliyordu. Derenin üzerinden atlarken çıkardığı ses de hafiften inliyordu.

Bir ayak sesine başlarını çevirip baktılar. Mack aklına takılan bir şey üzerinde geveleyip duruyordu. Kapkara iriyarı bir adam kendilerine doğru geliyordu. Koltuğunun altında çiftesi, ayaklarının dibinde bir köpek olduğu halde yumuşak adımlarla yaklaştı.

"Burada ne arıyorsunuz?" diye sordu.

Mack, "Hiç" diye cevap verdi.

"Burası yasak bir yerdir Balık tutup avlanmak, ateş mateş yakmak olmaz. Haydi bakalım her şeyinizi toplayıp kirişi kırın buradan.

Mack, süt dökmüş kedi gibi süklüm püklüm ayağa kalktı. "Kusura bakma abi, bilmiyorduk, dedi. "Gerçekten yolda levhaya mevhaya benzer bir şeye rastlamadık.

"Her yer levhayla dolu, nasıl oldu da görmediniz?"

"Bak abi, eğer bir kabahat işledikse affet. Kusura bakma." Mack bir süre sustu, karşısındaki adamı süzüyordu. "Siz asker misiniz efendim?" diye sordu. "Ben askerleri bir bakışta anlarım. Asker adam omuzlarını bizim gibi değil, dik, başka tutar. Ben epey askerlik ettim. Böyle şeyleri iyi bilirim.

Adam farkında olmayarak omuzlarını düzeltti, ama kendini toparlamakta güçlük çekmedi.

"Ben arazimde öyle ateş mateş yakılmasını istemem.

"Kusura bakma dedik a yüzbaşım. Şimdiden tezi yok, toparlanıp gidiyoruz. Yalnız buraya gelmemizdeki sebebi de açıklayayım. Bir ilim adamına yardım etmek için ta buralara kadar taşındık. Birkaç kurbağa toplayacaktık, o kadar. Kanser araştırmaları yapıyor da."

Adam bir an duralar gibi oldu. "Kurbağa mı? Kurbağayı ne yapacakmış?" diye sordu.

"Üzerinde deney yapıyorlar. Önce kurbağalara kanser aşılıyorlar, sonra üzerinde denemeler yapıp işin aslını bulmaya çalışıyorlar. Denemeyi tabii biz kurbağa götürürsek yapacaklardı. Mademki bizim gitmemizi istiyorsunuz, biz de gidiyoruz, Yüzbaşım. Bilseydik, zaten hiç gelmezdik." Mack birden köpeği ilk defa görüyormuş gibi bir tavır takındı. "Vay canına be!" diye söylendi. "Bu ne güzel köpek böyle. Geçen yıl Virginia yarışlarında kazanan Nola'ya ne kadar benziyor. Yüzbaşım, Virginia'dan mı bu?"

Yüzbaşı bir an duraksar gibi olduysa da yalanı yapıştırmakta gecikmedi. "Evet" dedi. "Yalnız ayağı topallıyor. Omuz başlarına kene yapışmış bir türlü kökünü kurutamadım."

Mack ilgilenmişti: "İzin verirseniz bir bakalım Yüzbaşım. Gel yavrum, gel. Gel kızım. Köpek başını kaldırıp sahibine baktıktan sonra, yavaş yavaş Mack'a doğru sokuldu.

Mack, arkadaşlarına, "Ateşe biraz gazel atın da şuna bakalım, diye seslendi.

"Her zaman ağzının ulaşamayacağı bir yerde, diye açıklayarak, Mack'la birlikte Yüzbaşı da eğildi.

Mack, köpeğin omzundaki yara yerine baktı, "Vaktiyle benim de vardı, dedi. "O da böyle hastalandıydı da göz göre göre ölüp gittiydi hayvan. Bu yeni yavrulamış galiba."

"Evet, altı tane. Tentürdiyot bastım ama fayda etmedi.

"Etmez. Bu cenabetlere hiç fayda etmez o. İngiliz tuzu bulunur mu sizde?"

"Evet, evde bir şişe var.

"İyi ya işte! Onu biraz suda ezerek bir macun gibi yaranın üstüne sürün. İyi hayvan, ölürse yazık olur "

Köpek Mack'ın yüzüne bakarak elini yalamaya başlamıştı. "Bırakın bu işi ben halledeyim Yüzbaşım" diye devam etti. "İngiliz tuzu ile hallederiz. Ondan daha iyi ilacı yoktur bu musibetin.

Yüzbaşı köpeğin başını okşuyordu. "Size bir şey söyleyeyim mi," dedi, "benim evin yanında bir havuz var. İçi kurbağa dolu. Geceleri gürültüden uyuyamıyorum. Bu işi bizim orada yapsanız nasıl olur? Hem bana da iyilik etmiş olursunuz.

"Eksik olmayın. Doktorlara bu iyiliğinizi anlatırım, bundan onlar da hoşnut olacaklardır muhakkak. Yalnız önce şu hayvanın derdine bakalım. Sonra öteki oğlanlara döndü. "Ateşi söndürün, dedi. "Dikkat edin hiç kıvılcım mıvılcım kalmasın. Etraftaki dökünütüleri de toplayın. Biz yüzbaşıyla önden gidip Nola'nın işine bakacağız. Siz de arkadan gelirsiniz.

Mack'la Yüzbaşı yan yana uzaklaştılar

Hazel ayağıyla ateşe doğru bir kum attı: "Bahse girerim ki bu oğlan isterse cumhurbaşkanı bile olur vallahi, diye söylendi.

"Cumhurbaşkanı olursa ne olur?" diye sordu Jones. "O işin ne zevki var?"

14

Sabahın erken saatleri Sardalye Sokağında bir sihir gibidir. Ortalığın ağarıp da güneşin doğmasına yakın sokağı saran grilik içinde her şey zamanın zincirinden kurtulmuşçasına gümüşsü bir ışığa asılıdır sanki. Sokak fenerleri bir bir söner; arsaları bürümüş otlar yemyeşildir. Balıkhanenin üstündeki oluklu saçlar platinleşmiş, ya da eski kalayların buğulu rengine bürünmüştür. Otomobiller daha çıkmamıştır. Sokak işten ve hareketten azade, sessizlik içindedir. Sardalye yapımevlerinin direkleri arasında çalkalanan dalgaların çırpınışları, iç çekişleri işitilir. Bu büyük bir sessizlik, ıssızlık ve dinlenme anıdır. Kediler tahta parmaklıklar üzerinden aşıp balık başlarının peşinden akıp giden bir şurup gibi sokağa yayılırlar. Erkenci köpekler soylu bir edayla ortalıkta dolaşarak, bacağını kaldırıp siğecek bir yer arar. Martılar kanatlarını çırpa çırpa gelir, fabrika damlarının üstüne yerleşerek günün artıklarını beklemeye koyulur. Damların üstünde sıra sıra birbirlerine sokulmuşlardır. Hopkins Deniz İstasyonu yakınlarındaki kayalardan ayıbalıklarının tazı seslerini andırır bağrışmaları gelir. Hava soğuk ve taptazedir. Arka bahçelerde köstebekler taze nemli toprağı atıp, bir yığın ederek, gizlice dışarı süzülür; yuvasına çiçekler taşır. Çevrede pek az insan vardır. Bu, ıssızlığı gerçektekinden biraz daha arttırır, Dora'nın kızlarından biri Bear Flag'ı ziyaret edemeyecek kadar zengin ve hasta bir patronun ziyaretinden dönüyordur. Yüzünün boyası biraz yayılmış, bacakları yorulmuştur. Lee Chong çöp tenekelerini dışarı çıkarır, kaldırım kenarına dizer. İhtiyar Çinli denizden bu yana görünüp, şak şak tabanıyla taşları döverek caddeyi geçer. Palas'ın yönünde gözden kaybolur. Fabrika bekçileri başlarını dışarı uzatarak sabah ışığına göz kır-

parlar. Bear Flag'ın bekçisi pijamasının ceketiyle dışarı çıkıp, şöyle bir gerinip esner; karnını kaşır. Mr. Malloy'un borudaki kiracılarının horultusu daha derin, daha içten gelen bir ton kazanmıştır. İnci saatleri, gece ile gündüzün arasında zamanın durup kendine çekidüzen verdiği vakte ulaşmıştır.

İşte böyle bir sabahtı, böyle bir ışıkta iki asker ve iki kız sokakta yavaş yavaş salınıyordu. Hep birlikte La İda'dan çıkmış, yorgun argın fakat mutluydular. Kızlar iriyarı, kocaman göğüslü, güçlü kuvvetliydiler, sarımsı saçları hafiften dağılmıştı. Giydikleri üzeri çiçekli rayon gece elbisesi buruşmuş, kullanışının amacına uymuştu. Kızlar başlarına askerlerin şapkalarını geçirmişlerdi. Birinde şapkanın siperi burnuna kadar inmiş, ötekinde arkaya yatmıştı. Kocaman dolgun ağızlı, büyük burunlu, geniş kalçalı kızlardı ve çok yorulmuşlardı.

Askerlerin ceket düğmeleri çözülmüş, kemerleri, apoletleri birbirine karışmıştı. Boyunlarındaki kravatı biraz aşağı çekerek gömlek yakalarını açmışlardı. Askerler de kızların şapkalarını giyiyorlardı. Bir tanesi ufacık, sarı hasırdan, kenarlarında çiçekler dizili bir bone; ötekisi mavi selofandan bir madalyon konulmuş el örmesi, beremsi bir şeydi. Elele tutuşmuşlar, aheste beste sallanarak yürüyorlardı. Dış taraftaki askerlerden biri elinde soğuk konserve, bira dolu bir kesekâğıdı taşıyordu. İnce aydınlıkta, yavaş yavaş ilerliyorlardı. Delicesine eğlenmiş olmanın hazzı içindeydiler. Tatlı bir partiyi anımsayarak gülümseyen çocukların masum neşesiyle gevşemişlerdi. Ellerini sallarken birbirlerine bakıp gülümsüyorlardı. Bear Flag'ın önünden geçerken kapının önünde karnını oğuşturan bekçiye bir merhaba çektiler. Borulardan gelen horultuları dinleyip kendi kendilerine güldüler. Lee Chong'un dükkânı önüne geldikleri zaman bir an durarak her

şeyin birbirine girmiş olduğu vitrine bir göz attılar. Sonra birbirine yapışmış ellerini sallaya sallaya yollarına devam edip Sardalye Sokağının sonunda demiryolu tarafına döndüler Kızlar rayların üstüne çıkmış, iki yanlarına yalpalaya yalpalaya bu ince demirlerin üstünde yürümeye çalışıyorlardı. Askerler de bellerine sarılarak düşmemeleri için onları tutuyordu. Kayıkhanenin önünden geçtikten sonra Hopkins Deniz İstasyonunun malı olan parka girdiler. İstasyonun önünde küçük mercan kayalarının arasında mini mini minyatürcesine nakışlı bir sahil parçası vardır. Yumuşak sabah dalgaları tatlı tatlı sahili okşuyor, yavaştan fısıldaşıyordu. Deniz yosunlarının güzelim kokusu sarmıştı doğayı. Dört kişi sahile geldikleri zaman güneş Tom Work'un toprağının üstünden boy göstermiş, çevreyi ışıl ışıl bir sarılıktır almıştı. Kızlar kumların üstüne oturarak, bacaklarını uzattı. Askerlerden biri bira tenekelerini delerek herkesin eline birer tane tutuşturdu. Erkekler de yere yatıp başlarını kızların dizine koymuş, aşağıdan yukarıya doğru yüzlerini seyrediyorlardı. Yorgun ve sakindiler. Olağanüstü bir doyumdan sonra o gizemli bakışla birbirlerine gülümsüyorlardı.

Yakındaki istasyondan bir köpek havlaması duyuldu; kara suratlı aksi bir adam olan bekçi de, kara kıvırcık tüylü spanieli de bu gelenleri görmüştü. Arkalarından bağırdığı halde kimse aldırış etmediği için peşlerinden gelmişti. Yanındaki köpeği durmadan havlıyordu.

"Burada yatmanın yasak olduğunu bilmiyor musunuz?" diye sordu. "Haydi çekin bakalım. Burası özel bir yerdir.

Askerler onun sözlerini duymuyordu sanki. Gülümsüyor, kızların alınlarından dökülen perçemleri seyrediyorlardı. Neden sonra içlerinden biri başını hafifçe çevirerek bekçiye baktı, "Şu aya gidecek

uçağa atlasana ha?" diye söylendi. Sonra yeniden kıza döndü.

Güneş kızın sarı saçlarında ışıldamaya başlamıştı. Elini uzatıp dizinde yatan oğlanın kulağını okşamaya koyuldu. Bekçinin geri dönüp gidişini bile fark etmediler.

15

Delikanlılar çiftlik evine vardıkları zaman Mack'ı mutfakta buldular. Köpek bir kenarda yere uzanmıştı. Mack da İngiliz tuzunu hamur yapıp buladığı bir bezi yaralarına sarıyordu. Köpeğin bacakları arasında iri, tombul yavrular kafalarıyla toslayıp, burunlarını sokarak meme emiyorlardı. Ana köpek gözlerini Mack'ın yüzüne dikmiş, her haliyle "Görüyorsun a, diyordu. "Bizimki bir türlü derdimizin ne olduğunu anlayamadı.

Yüzbaşı elinde tuttuğu lamba ile Mack'ın omzundan aşağı yaptıklarını seyrediyordu.

"Ne iyi oldu size rastladığım, bu sayede bunu da öğrenmiş oldum.

Mack, "İşinize karışmak gibi olmasın ama Yüzbaşım, diye söylendi. "Bu yavruları sütten kesmeli. Memelerinde bir şey kalmamış hayvancağızın. Neredeyse analarını yiyip bitirecekler."

"Farkındayım. Bir tanesini alıkoyup ötekilerin hepsini boğmak lazımdı ya. Bir türlü işten vakit alıp da yapamadım ki. İnsanlar eskisi gibi av köpeklerine rağbet etmez oldular artık. Şimdi herkeste bir bokser, fino, doberman merakı var.

"Haklısınız. Bence av köpeklerinin üstüne yoktur. Erkek dediğin av köpeği besler. Millete ne oldu aklım ermiyor. Ama buncağızları boğmaya kıyamadınız değil mi?"

"Karım aklını siyasete takalı neredeyse deli olup çıkacağım. Şehir Meclisine seçildikten sonra işi gücü toplantıların peşinde gezip nutuklar çekmek oldu. Evde olduğu zamanlar da okuyup hazırlanıyormuş hanım.

"Fena, yani pek yalnız kalmış olmalısınız demek istiyorum.. Benim böyle bir yavrum olsaydı. Yumuk yumuk yavrulardan birini eline almıştı. "İnan olsun, üç yıl geçmeden birinci sınıf bir av köpeği yapıp çıkarırdım. Bu işte dişilerin üstüne köpek çıkmaz."

"Bunlardan birini almak ister misiniz?"

Mack gözlerini yukarı kaldırdı. "Yani birini bana mı veriyorsunuz? Allahım, nasıl istemem!"

"Seç öyleyse birini, av köpeğinden anlayan insan pek az kaldı şu dünyada.

Delikanlılar mutfakta durmuş, etrafı süzüyorlardı. Kadının evde olmadığı besbelliydi. Açılmış konserve kutuları, kenarlarına yumurta bulaşıkları yapışmış tava, masanın üstünde ekmek kırıntıları, ekmek kutusunun üzerinde açık bir kutu tüfek kurşunları hep birlikte, evde bir kadının yokluğunu bağırıyorlardı. Öte yanda pencerenin beyaz perdeleri, tabak raflarına serili kâğıtlar, ipte asılı küçük havlu parçaları, tabak tutacak bezler bir zamanlar burada da bir kadının bulunduğunu gösteriyordu. Çocuklar onun şu anda orada bulunmadığına şükrettiler âdeta. Raflara kâğıt seren, bunun gibi küçük bezler kullanan kadınlar içgüdüsel olarak Mack ve avenesi tipinde insanlara güvenmedikleri gibi onları sevmezler de. Böyle kadınlar onların aile ocağının baş düşmanı olduklarını bilirler. Çünkü bu delikanlılar, aile hayatının istediği temizlik, düzen ve yakışık alırlık özelliğine karşı rahatı, düşünce ve arkadaşlığı temsil ederlerdi. Kadının evde olmayışına gerçekten memnundular

Yüzbaşı oğlanların kendisine bir lütufta bulunduklarını sanıyordu. Bırakıp gitmelerini hiç istemiyordu. Bir ara, "Kurbağa avına çıkmadan önce delikanlılar içlerini ısıtacak bir şey içerler herhalde?" diye söylendi.

Millet Mack'a baktı. Mack'ın bu öneriyi düşünüyormuş gibi bir hali vardı. "İlmi bir yanı olan bir görevle yola çıktığımız zaman içkiye dokunmamayı ilke edinmişizdir," diye cevap verdi. Fazla ileri gittiğini anlayarak, "Fakat, diye ekledi, "bize karşı o kadar iyi davrandınız ki, kendi hesabıma bu nazik teklifi reddedemeyeceğim. Bilmem çocuklar ne der?"

Onlar da bir kadehi reddetmeyeceklerini söylediler. Yüzbaşı bir elfeneri alarak aşağı bodruma indi. Aşağıda sandıkları, kutuları çektiğini duydular; Yüzbaşı biraz sonra koltuğunun altında beş galonluk bir meşe fıçısıyla döndü. Fıçıyı masanın üstüne bıraktı. "Yasak sırasında biraz mısır viskisi çekip bir kenara bırakmıştım, dedi. "Şimdi aklıma geldi, bakalım ne hale geldi diye düşündüm. Eh oldukça ihtiyarladım. Unutmuş gitmişim mübareği. Anlıyorsunuz ya, karım... Lafının sonunu getiremedi, oğlanların ne demek istediğini anladıklarını fark etmişti. Yüzbaşı fıçının tıpasını çıkardı; oymalı kâğıt serili raftan bardakları indirdi. Beş galonluk fıçıdan birazcık viski almak kolay olmuyordu. Her birinin hissesine boz renkli içkiden yarımşar su bardağı düşmüştü. Merasime uyarak yüzbaşıyı beklediler, sonra "Nehrin şerefine" diye tokuşturarak birer yudum aldılar; tadına baktılar, dudaklarını yaladılar, gözlerinde uzak bakışlar yanıyordu.

Mack, dibinde eski, kutsal bir söz yazılıymış gibi boş bardağın dibine bakıyordu. Sonra gözlerini yukarı kaldırdı. "Doğrusu diyecek yok" diye söylendi. "Şişeyle aldıklarımız arasında böylesine rastlanmıyor." Derin bir nefes alıp, nefesini verirken du-

daklarını emdi. "Böyle lezzetlisini daha önce tatmış olduğumu hatırlamıyorum, dedi.

Yüzbaşı pek memnun olmuştu. Gözlerini tahta fıçıya çevirdi. "Fena olmamış" dedi. "Ne dersiniz birer tane daha içer miyiz?"

Mack yine bardağına göz attı. "Eh birazcık daha içebiliriz," dedi. "Büyük bir kaba boşaltsak ne dersiniz. Bardaklara korken dökülüyor da."

İki saat sonra ne için geldiklerini hatırlayabildiler.

Kurbağalı havuz dört köşe; elli ayak eninde, yetmiş ayak boyunda, dört ayak derinliğindeydi. Kenarlarını sık, yumuşak otlar bürümüştü. Su buraya nehirden küçük bir arkla geliyor, öte baştan da bostanlara gidiyordu.

Havuzda kurbağa vardı, hem de binlerce. Şamataları geceyi inletiyor; gıcırdar, havlar, öter gibi sesler çın çın ötüyorlardı. Yıldızlara karşı türkü söylüyor, aya sesleniyor, dalganan otlara laf atıyorlardı. Aşk şarkılarıyla şakıyor, her şeye meydan okuyorlardı. Karanlıkta sessizce havuza sokuldular. Yüzbaşı yanları sıra elinde dolu bir sürahiyle geliyordu. Bir de işe yarar bir elfeneri bulmuştu. Hughie ile Jones'un elinde çuvallar vardı. Yavaş yavaş havuza yaklaşırlarken kurbağalar onların gelişini hissetti. Kurbağa sesleriyle inim inim inleyen gece bir anda derin bir sessizliğe bürünmüştü. Mack ile avenesi ve Yüzbaşı yere çöküp son gittilik birer yudum daha yuvarlamaya karar vermişlerdi. Planları pek yürekliceydi.

Kurbağalarla insanların birlikte yaşadığı bu yeryüzünde insanların kurbağa avlamış olduğu bir gerçektir. Ve bütün bu süre içinde bir avlama yöntemi ve savunması ortaya çıkmıştır. İnsanoğlu kendi düşüncesine göre ağ ile, okla, mızrakla, tüfekle yavaş

yavaş kurbağaya sokulur. Bu usulde kurbağanın sessiz ve hareketsiz durması gerekir; sessiz ve sâkin durup bekleyecektir. Bu oyunun kuralı kurbağanın; ağın kapandığı, okun havaya fırladığı, yahut tetiğin çekildiği son saniyeye kadar hareketsiz kalmasını gerektirir. O an gelince kurbağa suya atlar, dibe dalar ve o insan uzaklaşana kadar orada bekler. Bu hep böyle olmuş, böyle olagelmiştir. Kurbağaların da bu işin hep böyle olmasını beklemeye hakları vardır. Bazen ağ çabucak kapanır, ok daha tezcanlıdır, tüfek daha atik davranır; işte o zaman kurbağacık gidivermiştir. Ama bunların hepsi haklı, oyunun çerçevesi içinde kalan şeylerdir. Kurbağalar bu kadarına aldırış etmezler. Ne var ki, Mack'ın ortaya çıkardığı yeni yöntemi nereden bilebilirlerdi? Bunun arkasından gelecek dehşete nasıl akıl erdirebilirlerdi?

Işıkların bir anda parlayıverişi, adamların birbirine karışan bağrışı, çığlıkları, ayak sesleri. Kurbağaların hepsi fırlayıp havuza daldılar, telaşla dibe doğru yüzdüler. Arkalarından havuza bir sıra insan girdi, ayaklarını vurup, bacaklarını sağa sola sallayarak suları çalkalıyor, çılgın bir sıra halinde ilerliyorlardı. Sığındıkları yerde telaşlanan kurbağalar, heyecan ve korku içinde bu çılgın ayakların önünden kaçıyorlardı; ayaklar da peşlerinden geliyordu. Kurbağalar iyi yüzücü olmakla beraber dayanma güçleri eksiktir Havuzun boyunca aşağı kadar gidip, hep bir arada dibe dayandılar. Ayaklar ve hoyratça suya dalmış vücutlar da peşlerinden. Kurbağaların arasında birkaçı ayaklara doğru atıldılar, aralarında sıkışıp, örselenerek arkaya geçebildiler; işte bunlar kurtuldu. Ama çoğunluk böyle şeylerin olmadığı yeni bir yuva, yeni bir uygarlık kurmak için havuzdan ebediyen ayrılmaya karar vermişti. Çılgın, kırgın, büyük, küçük, kahverengi, yeşil, erkek, dişi,

yavru kurbağalardan oluşan bir kurbağa dalgası havuzun kenarını aşıp yere atladı. Otların arasına saldırıyor, birbirlerine giriyorlardı. Küçükler, büyüklerin üstüne çıkmıştı. Bundan sonrası korkunç, çok korkunçtu: Birden parlayan ışıklar onları bulmuştu. İki insan onları dut toplar gibi topluyordu. Sudaki dizi de dışarı çıkmış, arkalarını tutarak patates gibi toplamaya başlamıştı onları. Onu, ellisi telis çuvallara doldurulmuş; çuvallar yorgun, korkmuş, perişan olmuş, sırsıklam viyaklayıp duran kurbağalarla dolmuştu. İçlerinde kurtulanlar da oldu tabii, zaten bir kısmı havuzdayken kurtulmuştu. Ama kurbağa tarihinde böylesine bir soykırım daha olmamıştır Kurbağalar, ellişer kiloluk çuvallara konmuştu. Teker teker sayılmadılar ama en azından altı yedi yüz tane vardı. Sonra Mack sevinçle torbaların ağzını bağladı. Torbalar ıslanmış, sular sızıyordu; hava da öylesine soğuktu ki. Eve dönmeden önce soğuk almamak için çayırlıkta durup birer küçük yudum daha aldılar.

Yüzbaşının daha evvelce bu denli eğlenip eğlenmediği şüphelidir. Mack ile avenesine minnettardı. Daha sonra perdeler tutuşup da küçük havlularla söndürdükleri zaman onlara aldırış etmemelerini söylemişti. İsterlerse evlerini cayır cayır yaksınlar onu bile şeref sayabilirdi. Bir nutkun sonunu getirir gibi, "Karım harika bir kadındır" diye söylendi. "Kadınların en fevkaladesi. Yalnız erkek olmalıymış, erkek. Ah bir olsaydı onunla evlenmemiş olurdum. Bunun üstüne uzun süre güldü; birkaç defa kendi kendine tekrarlayarak, başkalarına da söylemek üzere ezberlemeye çalıştı. Bir testiyi viski doldurarak Mack'a vermişti. Onlarla birlikte Sefalet Palas'a gitmek istiyordu. Kendilerini tanımış olsaydı, karısının Mack ile öteki oğlanları seveceğinden söz ediyordu. Nihayet başı köpek yavrularının arasında,

yerde döşemenin üstüne sızıp uyuyakaldı. Mack ile öteki oğlanlar bardaklarına birer içimlik içki koyarak ciddi bir edayla onu süzdüler.

Mack, "Bu testi dolusu viskiyi bana verdi, değil mi? Duydunuz mu?" diye sordu.

Eddie, "Tabii!" diye cevap verdi. "Ben iki kulağımla duydum.

"Yavruyu da bana bağışladı.

"Evet onu da alabilirsin. Hepimiz duyduk. Niye soruyorsun ki bunları be?"

"Ömrümde sarhoş adamın malına el uzatmadım da... Buradan gitmenin zamanı geldi artık. Sabah kalktığı zaman hiç de keyfi yerinde olmayacak, hem bunların hepsi bizim suçumuz. Burada daha fazla durmak istemiyorum. Mack yanık perdelere, dökülen viski ile parlayan yere bir göz attı. Etraf, köpek yavrusu pisliğiyle kirlenmiş, köşedeki sobanın önüne sucuk yağı göllenmişti. Yavru köpeklerin yanına varıp teker teker muayeneye başladı. Yapısına, gözlerine, ağzına bakıyor, gözden geçiriyordu. Sonunda koyu renkli benekli, koyu sarı gözlü bir dişi yavruyu ayırdı. "Gel bakalım canikom," diye söylendi.

Yangın korkusundan lambayı üflediler Şafak sökmek üzereyken dışarı çıktılar.

"Ömrümde böyle zevkli bir gezme yaptığımı hatırlamıyorum, diye söylendi Mack. "Fakat karısının eve dönüşü aklıma gelmiyor mu, tüylerim diken diken oluyor." Elindeki yavru sızlanmaya başlamıştı, onu ceketinin altına soktu. "İyi bir adam, diye ekledi. "Yani bir defa içini rahat ettirip güvenini kazandıktan sonra... Ford'u bıraktıkları yere doğru ilerliyorlardı. "Bütün bunları Doc için yaptığımızı unutmayalım, dedi. "İşlerin gidişine bakılırsa Doc adamakıllı şanslı bir adam.

16

Bear Flag'daki kızlar için işlerin en sıkı olduğu zaman, mart içinde sardalye akınının başladığı günlerdir. Bu sıralarda yalnız gümüşi sardalyeler akmaz, para da su gibi akar gider. Predisio'ya yeni bir alay taşınmış, yerlerine yerleşene kadar çevrede asker grupları eksik olmamıştı. O zamanlar Dora'nın elinde fazla kız yoktu. Eva Flanegan tatilini geçirmek için Doğu St. Louis'e gitmiş, Phyllis Mae, Santa Cruz'da bindiği dönme dolaptan inerken düşüp bacağını kırmış; Elsie Doublebottom dokuz gün sürecek olan dualarına başladığından işe yaramaz olmuştu. Ev bütün gün sardalye avından cebi dolu dönen balıkçılarla dolup dolup boşalıyordu. Gece geç vakit balığa çıkıp bütün gün avlanıyorlardı; öğle sonlarını da eğlenmekle geçiriyorlardı. Akşamları yeni alayın askerleri de sık sık geliyor, pikabın başına toplanıp plak çalıyor, coca-cola içerek maaş alacaklarını düşünürken kızları gözlüyorlardı. Dora'nın başında bir de gelir vergisi derdi vardı. İşini yasalara aykırı sayan ve bu yüzden ağır vergiler koyan garip meselenin içinde bocalayıp duruyordu. Bütün bunlara ek olarak devamlı, yıllardır gidip gelen her zamanki müşteriler; maden ocaklarından gelen işçiler, çiftliklerdeki biniciler, ön kapıdan gelen demiryolu memurları ve arka kapıyı kullanan ve içeride kendilerine ayrılan küçük özel odalara kapanan büyük memur ve tanınmış işadamları da vardı.

Bütün bu kargaşa arasında bir de grip salgını başlayınca işler hepten karıştı. Bütün şehir hastalanmıştı. San Carlos Otelindeki Mrs. Talbot ile kızı hastalanmıştı. Tom Work, Benjamin Peadbody ve karısı da gribe yakalanmıştı. Excelentine Maria Anthonia Field, bütün Gros ailesi de elinden kurtulamamıştı gribin.

Sıradan hastalıkları, kazaları, sinir hastalarını tedavi için yeter sayıda olan Monterey doktorları neredeyse deli olacaklardı. Başka borçları ödemeseler bile kendilerine vizite parasını ödeyecek kadar parası olan müşterileri arasında altından kalkabileceklerinden çok iş vardı. Şehrin öteki semtlerinden çok daha fazla dayanıklı insanlar yetiştiren Sardalye Sokağı en sona kalmakla beraber, orası da yakasını kurtaramadı. Okullar tatil edilmişti. Ateşli bir çocuğun, hasta ana babanın bulunmadığı tek ev yoktu. 1917'de olduğu gibi öldürücü bir hastalık değildi ama çocuklarda kulak iltihabına yatkınlık gösteriyordu. Tıp mensuplarının işleri başlarından aşkındı, hem, Sardalye Sokağı parasal yönden pek de verimli değildi.

Batı Biyoloji Laboratuvarlarının sahibi Doc'un hekimlik izin belgesi yoktu. Sokakta herkes akıl danışmak için ona geliyorsa bunda onun ne suçu vardı. Olup bitenin farkına varıncaya kadar o, kendini, baraka baraka dolaşıp dereceleri ölçerken, müshil içirip, evden eve battaniye getirip götürürken ve hatta evden eve yiyecek taşırken buldu. Hasta analar yattıkları yerden kızarmış gözleriyle ona bakıyor, teşekkür ediyor ve çocuklarının iyileştirilmesi sorumluluğunu büsbütün ona bırakıyorlardı. Herhangi bir "vak'a" kapasitesinin üstüne çıkınca, civardaki bir doktora telefon ediyor ya da çok gerekiyorsa biri gelip hastaya bakıyordu. Fakat aileler için her hasta acil görünüyordu. Doc'un pek uyku yüzü gördüğü yoktu. Bira ve Sardalye balıkla yaşıyordu. Bira almak için gittiği Lee Chong'un dükkânında bir çift tırnak törpüsü almaya gelen Dora'ya rastladı.

Dora, "İyice bitmişsin, diye söylendi.

"Ya öyle oldum. Bir hafta var ki doğru dürüst uyuyamadım.

"Biliyorum, durum kötü diyorlar Ters bir zamana da rastladı."

"Neyse, şimdiye kadar hiç fire vermedik. Ama çocuklar arasında iki tane çok hasta var. Ronsel'in oğlanlarının kulakları akrnaya başladı.

Dora, "Benim yapabileceğim bir şey var mı?" diye sordu.

Doc, "Olabilir, dedi. "Millet çok korkuyor, öyle perişan ki... Mesela Ronsel'leri ele alalım. Korkudan bitiyorlar, yalnız kalacağız diye korkudan ölecekler neredeyse. Sen, yahut kızlardan biri yanlarında oturabilirsiniz.

Yüreği bir fare karnı kadar yumuşak olan Dora, sırasında çelik gibi sert olmasını da bilirdi. Bear Flag'a dönerek bir hizmet ekibi kurdu. Onun şimdi hiç sırası değildi ama, yaptı. Rum aşçı on galonluk bir tencere, gıdası kuvvetli bir çorba pişirdi; tencereyi her zaman dolu, gıdasını da tam tutuyordu. Kızlar, hem işlerini devam ettiriyor, hem de nöbetleşe gidip ailelerin yanında oturuyor, ihtiyacı olanlara tas tas çorba taşıyorlardı. Ama, her yerde, her zaman yine de Doc'a ihtiyaç vardı. Dora ona danışıyor, kızları onun öğütlerine göre sevk ve idare ediyordu. Ve bütün bu süre içinde Bear Flag'daki işler gittikçe artıyordu. Pikap hiç susmuyordu. Balıkçı kafilesinin adamları ve askerler dışarıya dizilmişlerdi. Kızlar da işlerini bitirdikten sonra, çorba taslarını alıp Ronsel'lerin, Mc. Carthy'lerin, Ferria'ların yanında oturmaya gidiyorlardı. Arka kapıdan çıkıyor ve uyuyan çocukların başını beklerken bazen oturdukları sandalyede uyuyakalıyorlardı. İş için makyaj bile yapmaz olmuşlardı. Buna gerek de yoktu ki. Dora, İhtiyar Kadınlar Yurdu'nun bütün üyelerine iş bulabilirim, diyordu. Bear Flag'dakilerin hatırladığına göre, işler en çok o ay içinde yoğunlaşmış, hareketli bir ay yaşanmıştı. Her şey bittiği zaman herkes rahat bir soluk aldı.

17

Bunca iyilikseverliğine, dostlarına karşın, Doc herkesten uzak duran yalnız bir insandı. Belki de Mack bunun farkına herkesten önce varmıştı. Bir topluluk içinde bile Doc hep yalnızmış gibi dururdu. Işıklar yanıp, perdeler çekilerek, gramofonda o kilise şarkıları çalınırken Mack, Sefalet Palas'tan laboratuvarı seyrederdi. Doc'un içeri bir karı aldığını bildiği halde, bundan kahredeci bir yalnızlık duygusu çıkarırdı. Kızla birbirlerine en yakın oldukları anda bile Mack, Doc'un yalnız olduğunu bilirdi. Doc, bir gece kuşu idi. Bütün gece laboratuvarda ışık yanardı. Buna rağmen, bütün gün de ayakta dolaşırdı. Gece ve gündüz, günün her saatinde o gürültülü müzik sesi eksik olmazdı. Bazen her şeyin kararıp, uykuya daldığı sanılan bir sıra laboratuvar penceresinden Sistine korosunun billûr gibi pırıl pırıl çocuk sesleri taşardı.

Doc, toplamalarına ara vermeden devam etmek zorundaydı. Sahil boyunca gelgitlerin en uygun anını yakalamaya çalışırdı. Onun deposu kayalar, kumsallardı. Aradığı bir şeyin nerede bulunduğunu çok iyi bilirdi. Ticaretini yaptığı şeylerin hepsi sahil boylarından toplanmıştı. Denizbeşikleri bir yerde, ahtapotlar öte yanda, solucanlar beride, denizhercaileri başka bir yerdeydi. Her şeyi nerede bulabileceğini biliyordu, ama ihtiyacı olduğu anda elde edemiyordu ki. Doğa, bazı şeyleri kilit altına alıyor, zaman zaman serbest bırakıyordu. Doc için salt denizin gidiş ve geliş zamanlarını bilmek, yetmiyordu; herhangi bir yerde suların ne zaman verimli bir şekilde çekildiğini bilmek gereği de vardı. İşte böyle bir çekilme zamanı geldi mi, araç gereçlerini, kavanozları, şişeleri, lamelleri, koruyucu ilaçları arabasına doldurur, sahilin ya da aradığı hayvanların toplandığı kayalığın yolunu tutardı.

O günlerde küçük yavru ahtapot siparişi almıştı; bunların bulunduğu en yakın yer de Los Angeles ile San Dieogo arasında La Jolla'daki kayalık sahildi. Beş yüz mil uzaktaki bu yere tam sular çekilirken varmak istiyordu.

Ahtapot yavruları kuma gömülü kayaların arasında yaşarlar. Genç ve çekingen olduklarından, bir sürü girinti çıkıntı ve çamur yataklarının bulunduğu dibe inerler. Böylelikle kendisini düşmandan korur ve dalgaların elinden de kurtarır. Aynı yerde milyonlarca denizbeşiği vardır. Ahtapot siparişini düzerken Doc, elindeki denizbeşiği stokunu da çoğaltabilirdi.

Sular, perşembe günü sabah 5.17'de çekilecekti. Şayet Doc, Monterey'den çarşamba sabahı ayrılacak olursa, perşembe sabahı sular çekilmeye başlamazdan önce rahat rahat orada olabilecekti. Yanına bir canyoldaşı olabilirdi ama, rastlantı sonucu o sırada herkes bir yanda ve bir işle meşguldü. Mack ile oğlanların hepsi kurbağalar için Carmel Vadisi'ne gitmişlerdi. Arkadaşlığından çok zevk duyacağı üç kadın da hafta ortasında iş alıp, bir süre için kentten uzaklaşmıştı. Ressam Henri meşguldü; Holman Bonmarşesi reklam için direğin tepesinde oturan bir adam değil, aynı yerde patinaj yapan birini tutmuştu. Mağazanın üstündeki uzun direğin tepesine yuvarlak bir platform yapılmıştı; adam burada durmaksızın döne döne patinaj yapıyordu. Ama üç gün, üç gecedir buradaydı. Direk tepesinde patinaj yapma dalında yeni bir rekor kırmaya karar vermişti. Önceki rekor 127 saat olduğundan, daha bir süre dönmeye devam etmesi gerekiyordu. Henri, mağazanın karşısında benzinci Red Williams'ın önündeki yerine yerleşmişti. Hayran olmuş, büyülenmişti sanki. "Direküstü Patinajcısının Dayanak Rüyası" adında abstre bir tablo yapmayı düşünüyor-

du. Henri, patinajcı orada olduğu sürece şehirden ayrılamazdı. Direk tepesinde patinaj yapmanın da birtakım felsefi sonuçları olabileceğini ileri sürüyor, kimsenin buna dikkat etmemesine karşı çıkıyordu. Henri bir sandalyeye oturmuş, Red Williams'ın dükkânındaki erkeklere mahsus tuvaletin önünü kapatan tahta perdeye dayanmıştı. Gözlerini fırıl fırıl dönen patinajcıdan ayırmadığından, Doc ile birlikte gidemezdi. Cezir bunları bekleyemeyeceği için Doc yalnız başına gitmek zorunda kaldı.

Sabah erkenden eşyalarını toparladı. Kişisel eşyalarını küçük bir çantaya koymuştu. Bir başka çantaya alet ve şıringalarını yerleştirdi. Bu işler bittikten sonra kumral sakalını tarayıp düzeltti, kalemlerinin gömlek cebinde olup olmadığını yokladı, kemerindeki büyütece el attı. Tepsileri, şişeleri, cam plakları, ilaçları, lastik çizmeyi ve battaniyeyi de arkaya yükledi. Günün ilk saatlerinde çalışıyordu; üç günlük bulaşığı yıkadı, artıkları çöp tenekesine boşalttı. Kapıları kapadı ama kilitlemedi; saat dokuz olmadan yola koyuldu.

Doc'un bir yere gitmesi başkalarından daha çok vakit alırdı. Hızlı gitmediği gibi, ikide bir bir şeyler yemek için dururdu. Fener caddesine çıkarken bir köpeğe el salladı, o da başını çevirip hafifçe gülümsedi. Daha Monterey'den çıkmadan acıkmıştı. Herman'ın dükkânına uğrayıp hamburger ile bira içti. Sandviçi yer birayı içerken çok eskiden gelip geçmiş bir konuşmayı hatırladı. Şair Blaisedell, "Birayı ne kadar çok seviyorsun, demişti. "Bahse girerim ki, günün birinde içeceğin her şeye bira karıştırmak isteyeceksin. Bu anlamsız, budalaca bir laftı ama, o günden beri Doc'a dert olmuştu. Bira karıştırılmış şeyler nasıl olur acaba diye düşünür durur. Bunu düşünmek bile midesini bulandırıyordu, ne var ki, bir türlü söküp atamıyordu aklından. Duble

birayı eline her alışta aklına gelir. Örneğin, süte karıştırınca kesilmez mi? Şeker eklemek ister mi? Karidesli dondurma gibi bir şeydi bu. İnsanın aklına bir şey takılmaya görsün, bir daha söküp atamaz. Yemeğini bitirip, parasını ödedi. Duvarın kenarına dizilmiş pırıl pırıl parlayan şerbet makinelerine bilhassa bakmıyordu. Adamın biri, biralı bir şerbet ısmarlayacak olursa diye düşündü; bunu kendisini tanıyıp bilenlerin bulunmadığı bir yerde yapmalı. Ama o zaman da biralı şerbet ısmarlayan sakallı bir adam, yabancı olduğu bir şehirde bile hemen tanınacak ve polise haber vereceklerdi. Sakallı bir adam her yerde kuşku ile karşılanır. Sakal sevdiğiniz için sakal bıraktığınızı söyleyemezsiniz. İnsanlar doğruyu konuşanlardan hoşlanmazlar. Ürktüğümüz için tıraş olmadığımızı söylemek zorundayızdır. Doc, daha önce Chicago Üniversitesindeyken hem sevdalanmış, hem de çok çalışmıştı. Uzun bir yürüyüşe çıkmanın iyi olacağını düşündü. Sırtına küçük bir çanta yüklenerek yola çıkmış; İndiana'ya, Kentuky'ye, North Carolina'ya, oradan Georgia ve Florida'ya kadar uzanmıştı. Çiftçilerin, dağ köylülerinin, bataklık halkının, balıkçıların arasından geçmişti. Ve hemen hepsi her yerde, ne diye böyle diyar diyar hem de yaya olarak dolaştığını sormuştu.

Doğruluktan yana olan Doc, hiçbir şeyi gizlemeden, durumu açıklamaya kalkıştı. Sinirlerinin bozuk olduğundan; hem memleketi görmek, toprağı koklamak, çayırlara ağaçlara bakmak, kuşların ötüşlerini dinlemek istediğinden söz etti; bu işi istediği gibi yapabilmek için, yürümekten başka çare bulunmadığını anlattı. Halk doğruyu söylediği için ondan hoşlanmadı. Ya yüzlerini buruşturdu, ya başlarını sallayıp alay etti. İçlerinde bu işlerin yalan olduğunu bile bile kabul eder görünüp, kahkahalarla gülenler de oldu. Bazıları kızları ve domuzları hesabına çeki-

nerekten, ona durmayıp yoluna devam etmesini söylediler; çıkarlarını biliyorsa oralarda oyalanmamasını öğütlediler.

Bunun üzerine doğruyu söylemekten vazgeçti. Bu işi giriştiği bir iddia yüzünden yaptığını, söyledi. Herkes onu alkışlayıp, söylediklerine inandı. Sofralarında yemeğe davet edip, yatak ikram ettiler; yolda yemesi için azık verenler, iyi talih dileyenler oldu; arkasından ne iyi çocukmuş diye düşündüler. Doc hâlâ gerçeği seviyordu, fakat bunun herkesin paylaşamadığı bir sevgi olduğunu da biliyordu.

Doc, ikinci hamburgeri yemek için Salinas'ta durmadı, ama Gonzoles'ta, King City'de ve Paso Robles'de yaptı bu işi. Santa Maria'da köfte, ondan sonraki durak Santa Barbara epey uzak olduğundan, hem de iki köfte yedi. Santa Barbara'da çorba içti, taze fasulye, salata güveç, patates püresi, elmalı pasta ve rokfor peynir yiyip üstüne de kahve içti. Arkasından otomobilin benzin deposunu doldurtarak apteshaneye gitti. Benzinci, lastiklere bakıp, yağ durumunu gözden geçirirken, Doc yüzünü yıkayıp, sakalını taradı; dışarı çıktığında, arabanın yanında her zaman olduğu gibi bir sıra beleşçi bekliyordu.

"Güneye mi, Mister?"

Doc epey yolculuk etmişti. Bu işlerde hayli deneyimi vardı. Yanına alacağı beleşçiyi dikkatle seçmek gerektiğini biliyordu. Buna alışık birisini seçmek en iyisidir; gevezeliğe kalkıp can sıkmaz. Ama acemiler ilgi çekici olmaya çalışarak, yol parasını bu şekilde ödemeye kalkarlar. Bazıları, gevezelikleriyle Doc'un canına okumuştur. Bunlardan hangisini alacağınıza karar verdikten sonra, ona, çok ileri gitmeyeceğini söyleyerek kendinizi korumaya çalışırsınız. Seçtiğiniz adamı, canınızı sıkmaya başlarsa, bir kenarda bırakıverirsiniz. Belli olmaz, bakarsınız

gerçekten tanımaya değer birini de seçmiş olabilirsiniz. Doc kenarda dizililere hızla bir göz gezdirerek yanına alacak adamı seçti. Bu, zayıf yüzlü, satıcı kılıklı, mavi elbiseli bir adamdı. Ağzının kenarında derin çizgiler koyu renkli, düşünceli bakışları vardı.

Doc'a kendisinden hoşlanmadığını belli eder bir tavırla bakarak, "Güney'e mi?" diye sordu.

"Evet, biraz gideceğim.

"Beni yanınıza alır mısınız?"

"Gel bakalım.

Ventura'ya vardıkları zaman, o derya yemeği yiyeli pek çok olmamıştı, onun için Doc sadece bir duble bira içmek için durdu. Yanındaki beleşçi, yolda tek kelime bile konuşmamıştı. Doc, yolun kenarındaki büfeye yanaştı.

"Bir bira da sen içer misin?"

"Hayır, dedi adam. "Hem izin verirseniz, alkollü araba kullanmak iyi bir şey değildir. Kendi hayatınıza olan kastınız beni ilgilendirmez ama şu anda altınızda bir otomobil var ve sarhoş bir şoförün elinde çok tehlikeli, korkunç bir silah olabilir bu.

Lafın bu başlayış tarzı bile Doc'u adamakıllı sinirlendirmişti. Yavaşça, "İn aşağı" diye söylendi.

"Efendim?"

"Şimdi suratına yumruğu yiyeceksin. Ona kadar sayıyorum, derhal dışarı çık. Bir... iki... üç....

Adam kapıyı açıp çarçabuk aşağı atladı. Sonra, "Polis çağıracağım, sizi tutuklattıracağım!" diye yaygaraya başladı.

Doc, alet kutusunu açarak bir İngiliz anahtarı çıkardı. Adam, onun bu davranışını fark ettiğinden hızla uzaklaştı.

Doc, hiddetle büfenin tezgâhına yanaştı.

Tezgâhtaki sarışın güzel, hafif bir tebessümle

"Ne emredersiniz?" diye sordu.

Doc, "Biralı şerbet, diye cevap verdi.

"Ne?"

İşte olan olmuştu sonunda. Ama ne vardı, sonra olacağına şimdi olmuşsa, ne çıkardı!

Sarışın, "Alay mı ediyorsunuz?" diye söylendi.

Doc, izah edemeyeceğini, gerçeği söyleyemeyeceğini biliyordu. "Hastayım," diye devam etti. "Bipalychaetorsonectomy diyor doktorlar. Biralı şurup içmem lazımmış. Öyle emrettiler.

Sarışın, "Ben de alay ediyorsunuz sanmıştım, diye karşılık verdi. "Yalnız nasıl yapılacağını tarif ederseniz. Hasta olduğunuzu bilmiyordum."

Doc, "Çok hastayım, diye söylendi. "Biraz şurup koyun, yarım şişe de bira. Biranın geri kalanını da başka bir bardakta bana verin. Hayır, şeker istemez."

Kız söylenilenleri yapıp da bardağı önüne sürdüğü zaman, yüzünü buruşturarak ağzına götürdü. Hiç de fena olmamıştı. Biraz bayat bira lezzetindeydi o kadar.

Sarışın, "Pek berbat galiba?" diye söylendi.

"İnsan alışınca pek fena gelmiyor. Ben on yedi yıldır alıştım buna.

18

Doc arabayı yavaş sürerdi. Ventura'ya vardığında vakit ikindiyi geçmek üzereydi. Burada peynirli sandviç yiyerek tuvalete gitti. Los Angeles'ta iyi bir yemek yemeyi düşündü. Oraya ulaştığında ortalık kararmıştı. Eskiden bildiği bir tavukçu dükkânının önünde durdu. Kızarmış piliç, patates, sıcak çörek, bal, elmalı pasta ve rokfor yedi. Termos şişesini sıcak kahve ile doldurttu, jambonlu altı sandviç yaptırıp kahvaltı için de çeyreklik iki kutu bira aldı.

Gece araba kullanmak pek eğlenceli olmazdı. Yolda köpek möpek görülmez, yalnız yol boyunca elektrikler ışıldar. Doc yolu bir an evvel bitirmek için hızını artırdı. La Jolla'ya vardığında saat iki olmuştu. Şehri geçerek aşağıda denizin göründüğü yarın başına kadar geldi. Burada arabayı durdurarak bir sandviç yedi; biralardan birini açtı, sonra farları söndürüp bir kenara kıvrıldı.

Doc'un hiç saate ihtiyacı yoktu. Suların alçalıp yükselişine bağlı olan bu işi uzun zamandan beri yaptığından, uykusunda bile suların durumunu hissedebilirdi. Şafağa doğru uyandı. Ön camdan aşağıda suların taşlıklı düzlükten öte yana çekilmeye başladığı belli oluyordu. Sıcak kahveden biraz içti, üç sandviç yiyerek, öteki kutudaki birayı da yuvarladı.

Sular hissettirmeden belli belirsiz çekilir. Sanki sular altından yükseliyormuş gibi kayalar ortaya çıkar; deniz, ardında küçük havuzcuklar, su birikintileri, ıslak yosun ve süngerler, kırmızı, mavi, esmer pırıltılar bırakarak çekilir. Dipte, denizin bıraktığı o akıl sır ermez artıkları, kırılmış, ezilmiş artıkları, kemik parçaları, hayvan tırnakları kalır. Denizin dibi baştan başa, serapta yaşayanların üzerinde koşup kaçıştıkları fantastik bir mezarlıktır.

Doc lastik çizmelerini ayağına çekerek, başına yağmur şapkasını geçirdi. Kovaları, kavanozları, uzun demir çubuğunu yüklendi; sandviçleri bir cebine, termos şişesini ötekine sokarak düzlüğe inen yokuştan aşağı indi. Kaçan denizin ardından gidercesine çalışıyordu. Büyük taşları demir çubuğuyla deviriyor, zaman zaman elini durgun suya daldırarak hiddetinden kıpkırmızı kesilen, eline mürekkep tüküren küçük ahtapotları çıkarıyordu. Sonra onu da deniz suyu dolu kovalardan birine, ötekilerin yanına atıyordu. Ve çoğu kez bu yeni gelen, o kadar

kızgın oluyordu ki, acısını içerideki arkadalaşrına saldırmakla çıkarıyordu.

O gün av bereketli oldu. Yirmi iki küçük ahtapot toplamıştı. Bu arada yüzlerce deniz salıncağı da bulmuş, tahta kovanın içine doldurmuştu. Sabah olup gün doğana kadar kaçan denizin peşini kovaladı. Düzlük iki yarda kadar uzanıyor, ondan sonra yosun bürümüş kayaların ardında birdenbire derinleşiyordu. Doc çalışa çalışa buraya kadar geldi. İstediğini elde etmiş, geri kalan zamanını taşların altına bakmak, su birikintilerini yoklamak. içlerindeki o parlak mozayikler ve öteye beriye seğirten, gıvıl gıvıl kaynaşan hayatı seyretmekle geçiriyordu. Sonunda kayış gibi esmer, kaygan deniz bitkilerinin dibe doğru sarktığı dış sınıra ulaştı. Kayaların üstüne kızıl denizyıldızları kümelenmişti; yine içeri yayılmayı bekleyen deniz, kayaların dışında alçalıp yükselerek bir nabız gibi atıyordu. Yosun bürümüş iki kaya arasında Doc, suyun içinde beyaz bir şeyin bir görünüp bir kaybolduğunu fark etti. Kaygan taşların üzerine tırmanıp iyice tutunarak eğildi; eliyle hafifçe yosunları araladı. Birden olduğu yerde donup kaldı. Genç bir kız kendisine bakıyordu. Güzel, soluk yüzü, koyu saçları vardı. Gözleri açık ve berraktı. yüzü bozulmamış, saçları hafif hafif başının etrafında dalgalanıyor, okşuyordu. Kayaların arasında bir yarığa saplanan vücudu görünmüyordu. Hafifçe, aralanmış dudaklarının arasından dişleri görünüyor; yüzünden mutlu bir dinginlik taşıyordu. Su yüzeyinin biraz altında, berrak su içinde olağanüstü güzeldi. Doc'a orada durmuş. dakikalardır bu yüzü seyrediyormuş gibi geldi; gördükleri alev alev, belleğine çakılıp kalmıştı. Yavaş yavaş ellerini çekti; bıraktığı esmer yosunlar gidip kızın yüzünü örtmüştü. Doc'un kalbi şiddetle çarpıyor, boğazına bir şeyler tıkanıyordu. Kovayı, kavanozları, uzun demiri topla-

dı; kaygan kayalar üstünden ağır ağır sahile doğru yürümeye başladı.

Kızın yüzü de önünden gidiyordu. Sahile varınca kumların üstüne çöküp lastik çizmeleri çıkardı. Kavanozdaki yavru ahtapotlar mümkün olduğu kadar birbirlerinden uzak olmaya çalışarak birer köşeye büzülmüştü. Doc'un kulaklarında müzik sesleri çınlıyordu; tiz perdeden, ince, insanın içine işleyen tatlı bir flüt sesi, hiç hatırlamadığı bir melodiyi sürüklüyor; buna karşı tahta nefesli sazlar dalgalı bir yüzeyin temposunu vuruyordu. Flüt sesi gittikçe yükselerek insan kulağının duyamayacağı perdelere çıktı. Orada bile inanılmaz, akıl almaz melodiyi sürdürüyordu, büyük bir güzelliğin büyüsüne kapılmışçasına gözleri yaşarıyordu. Kızın gözleri tertemiz, ela idi. Koyu saçları dalga dalga yüzüyor, yüzünün üstünde oynaşıyordu. Bu hayal sonsuza kadar sürecekti. Suların yükselişini haber veren ilk fiskeler kayalık seddi aşana kadar Doc orada, kumların üzerinde hareketsiz kaldı. Deniz, sinsi sinsi düzlüğe yayılırken o kulaklarında çınlayan seslere kulak vererek oturuyordu. Eliyle hafiften tempo tutuyordu. Korkunç flüt beyninin içinde çın çındı. Ela gözleri, dudakları belli belirsiz gülümsüyordu, ya da bir haz içinde nefesini tutuyor gibiydi.

Bir sesle kendine geldi. Yanıbaşında bir adam duruyordu. "Balığa mı çıktınız?" diye sordu.

"Hayır, bunları topluyorum.

"Bunlar da ne?"

"Yavru ahtapot.

"Yani şeytan balığı dedikleri mi? Burada onlardan bulunduğunu hiç bilmezdim. Bütün ömrümce burada otururum oysa.

Doc kayıtsızca, "Aramak gerek, diye söylendi.

Adam, "Ne o, hasta mısın?" diye sordu. "Hiç iyi görünmüyorsun.

Flüt yine yukarı çıkmış, aşağıda çellolar da işe karışmıştı. Deniz sinsi sinsi sahile sokulmakta devam ediyordu. Doc kulaklarındaki müziği, gözlerindeki yüzü, vücudundaki ürpertiyi silkip attı. "Civarda bir karakol var mı?" diye sordu.

"Şehirde var. Ne o, bir şey mi oldu?"

"İleride, kayaların arasında bir ceset gördüm de.

"Nerede?"

"Nah, orada. İki kayanın arasına sıkışmış. Genç bir kız.

"Baksana, ceset bulana ödül verirler Ama ne kadar verdiklerini unuttum.

Doc ayağa kalkarak aletlerini topladı. "Sen haber verir misin?" diye söylendi. "Ben pek iyi hissetmiyorum kendimi de.

"Sarsıldın galiba ha? Fena durumda mıydı? Kokmuş, parçalanmış mı?"

Doc yürümeye başlamıştı. "Ödülü de sen alırsın, dedi. "Ben istemem. Otomobile doğru ilerledi. Kafasında flütün son soluk sesleri işitiliyordu.

19

Holman Bonmarşesinin reklam konusunda yaptığı hiçbir çalışma, direk üstünde patinaj yapan adam kadar genel ilgi toplayamamıştı. Adam günlerdir tepedeki o küçük platformda dönüp duruyordu; geceleri de karanlık semaya karşı kapkara bir gölge olarak besbelli olduğundan, herkes onun hâlâ orada olduğunu anlayabiliyordu. Bununla beraber, geceleri platformun ortasına çelik bir çubuğun çakıldığı ve patinajcının buna bağlandığı inancı da yaygındı. Fakat adam yere çöküp oturmadığından,

bu kadarına aldırış eden yoktu. Ta Jamesburg'dan aşağı Grime Point'e kadar bütün sahil boyunca onu görmeye gelenler vardı. Hele Salinas'lı meraklılar sürüyleydi. Bu şehrin Çiftçi Ticaret Birliği, Holman'daki işini bitirdikten sonra patinajcıyı tutmak için şunu önerdi: Kendi rekorunu yine kendisini kırmaya çalışacak, böylelikle yeni dünya rekorunu Salinas'a mal edecekti. Bayrak direği patinajcılarının sayısı pek az ve bu içlerinde en iyisi olduğundan, geçen yıl içinde kendi rekorunu yine kendisi kırarak dolaşıp duruyordu.

Holman'lar, bütün bu olup bitenden pek hoşnut kalmıştı. Beyaz eşya satışı, parça kumaş, alüminyum satışı, çanak, çömlek, porselen satışı bir arada sürüp gidiyordu. Sokakta kalabalık bir halk kitlesi durmuş, tepedeki garip adamı seyrediyordu.

Adam, ikinci günü, aşağıya haber göndererek, birinin havaya tabancasıyla ateş ettiğini bildirdi. Mağazanın sergileme şubesi kafasını kullanarak, değişik açıları hesap edip, saldırganın yerini saptamayı başardı. Bu, muayenehanesinin penceresinde perdenin arkasına saklanarak Daisy modeli bir hava tabancasıyla ateş eden yaşlı bir doktordu. Adını açığa vurmayacaklarını söyleyince, o da bu işten vazgeçmeye söz verdi. Mason localarında önemli yeri olan bir kişiydi.

Ressam Henri, Red Williams'ın servis istasyonundaki sandalyesinden ayrılmamıştı. Durumu felsefi yönden yorumlayarak, evde bir platform kurup, bunu bizzat denemeye karar vermişti. Şehirde uzak yakın herkes patinajcının tesiri altında kalmıştı. Onun görülmediği yerlerde alışveriş durmuş, Holman'ın dükkânına yaklaştıkça işler artar olmuştu. Mack ile oğlanlar da gidip bir süre seyrettikten sonra Palas'a dönmüşlerdi. Bunda pek bir anlam, akıllı bir yan görememişlerdi.

Holman mağazası, vitrine iki kişilik bir karyola kurdu. Patinajcı yukarıda dünya rekorunu kırdıktan sonra, aşağı inip, ayağındaki patinajları çıkarmadan bu karyolaya yatacaktı. Ayak ucuna üstünde şiltenin markası yazılı küçük bir kart asılmıştı.

Artık bütün şehir bu spor olayıyla ilgileniyor, hep onu tartışıyordu. Fakat asıl ilginç olan, bir konuda kimsenin tek kelime etmemesiydi. Herkesin aklı orada olduğu halde, kimse ağzını bile açmıyordu. Mrs. Trolat, elinde bir kesekâğıdı çörekle İskoçya'lının pastanesinden çıkarken bunu düşünüyordu. Erkek giyim reyonundaki Mr Hall da o işe dalmıştı. Ne zaman akıllarına gelse Willioughby'nin kızları kıkır kıkır kıkırdıyorlardı. Fakat tutup ortaya dökmeye kimsenin cesareti yoktu.

Dikkafalı, ateşli bir delikanlı olan Richard Frost, bu soruna herkesten fazla üzülüyordu. İçini cinler basmıştı sanki. Çarşamba gecesi bu işin üzüntüsünü çekti. Perşembe gecesi yerinde duramaz olmuştu. Cuma gecesi iyice sarhoş olup, karısıyla dalaştı. Kadın bir süre ağladıktan sonra, uyur numarası yapmaya başladı. Derken, kocasının yataktan çıkıp, mutfağa gittiğini hissetti. Delikanlı yeniden içmeye başlamıştı. Sonra sessizce giyinip, dışarı çıktığını işitti. O zaman biraz daha ağladı. Vakit enikonu geç olmuştu. Mrs. Frost kocasının aşağı, Dora'nın Bear Flag'ına gittiğinden emindi.

Richard tepeden aşağı yürüyerek, çamların altından geçti. Fener Caddesine kadar vardı. Sonra sola dönerek Holman'ın dükkânına doğru ilerlemeye başladı. İçki şişesi cebinde olduğundan, mağazanın önüne gelmeden az önce, derin bir yudum daha aldı. Sokak fenerleri yer yer söndürülmüştü. Şehir boşaltılmış gibiydi. Ortalıkta tek bir ruh bile sezilmiyordu. Richard, yolun ortasında durup, yukarı baktı.

Yüksek direğin tepesinde patinajcının garip

gölgesi görünüyordu. Şişeden bir yudum daha aldı. Elini ağzına götürüp, "Hey!" diye seslendi. Buna kimse cevap vermemişti. Bu sefer daha yüksek sesle bir daha bağırdı. Sonra polislerin gelip gelmediğini anlamak için etrafına bakındı.

Yukarıdan aşağı, kendinden emin bir sesin, "Ne istiyorsun?" diye sorduğu duyuldu.

Richard ellerini yine ağzının iki yanına koyarak, "Aptesin geldiği zaman... O zaman ne yapıyorsun?" diye sordu.

"Yanımda bir teneke var, diye cevap verdi ses.

Richard geri döndü, geldiği yolları bir daha geçti. Fener boyunca yürüyüp çamlığın yanından evine geldi; içeri girdi. Soyunurken birazcık horladı. Yatağa girerken, karısı bir kenara çekilip ona yer açtı.

Richard, "Yukarda, yanında bir tenekesi varmış" dedi sadece.

20

Öğleye doğru T modeli araba, zafer kazanmış gibi bir çalımla Sardalye Sokağındaki yuvasına döndü ve hendeği atlayıp, otların arasından geçerek Lee Chong'un arsasındaki yerine geldi. Delikanlılar ön tekerleklerin önüne, ardına taşlar yerleştirdiler, kalan benzini beş galonluk tenekeye boşaltarak, kurbağalarını alıp doğru, Sefalet Palas'taki evlerine gittiler. Az sonra oğlanların bir kısmı sobayı yakmaya uğraşırken Mack, Lee Chong'un dükkânına resmi bir ziyaret yaptı. Önce arabayı kullanmalarına izin verdiğinden dolayı teşekkür etti. Gezintinin başarısından, yakalanan yüzlerce kurbağadan söz etti. Lee, utangaç bir tavırla gülümsüyor, sesini çıkarmadan delikanlıyı dinliyordu.

Mack ateşli ateşli, "İşler yolunda" diyordu. "Doc kurbağa başına bir çeyrek toka edecek, bizde de aşağı yukarı bine yakın kurbağa var."

Lee başını salladı. Bu fiyat hiç fena değildi. Zaten herkese bu kadar verilirdi.

Mack, "Doc burada değilmiş, dedi, "Getirdiğimiz kurbağaları görünce kim bilir ne sevinecek.

Lee gene başını salladı. Doc'un nereye gittiğini biliyordu, hem bu gidişle sözün nereye varacağını da kestirebiliyordu.

Mack sanki o dakika aklına gelmiş gibi söylendi: "Ha, şey, bugünlerde cebimiz biraz delik, yani şimdilik demek istiyorum. Hal ve tavrıyla bunun kendileri için alışılmamış bir durum olduğunu pek güzel ifade edebilmişti.

"Viski yok, dedi Lee Chong. Hâlâ gülümsüyordu.

Mack'ın birden ayranı kabarmıştı. "Senden viski isteyen kim be!" diye bağırdı. "Bizde ömrün boyunca senin dudağını bile değdirmediğin cinsten koca bir şişe viski var. Nah, koskocaman bir şişe... Az kalsın unutuyordum, biz arkadaşlarla seni yukarı, bizim Palas'a davet ediyoruz, biraz kafaları tütsüleyeceğiz de. Bizim oğlanlar sana da haber vermemi istediler.

Lee sevinçle gülümsemekten kendini alamadı. Gerçekten içkileri olmasaydı, herhalde onu boş yere çağırmazlardı.

"Bak açık konuşalım, dedi Mack. "Benim de, bizim oğlanların da cebi iyiden iyiye boş bu sıralar. Karnımız da zil çalıyor aksine. Biliyorsun, kurbağaların yirmisini bir papele okutacağız. Dediğim gibi Doc da burda değil. Bizim de aksi gibi karnımız aç. Onun için aramızda şöyle bir hesap yapalım. Seni de zarara sokacak değiliz a. Yirmi beş kurbağaya

bir papel, var mısın? Arada beş kurbağa da senin kârın olur. Kimsenin kesesine bir zarar gelmez.

"Metelik bile yok.

"Hay Allah belanı versin! Senden para mara isteyen yok. Bize biraz ufak tefek yiyecek lâzım. Bak sana işin içyüzünü anlatayım. Doc geldiği zaman onun şerefine küçük bir parti vermek istiyoruz. İçkimiz bolca, ama yiyecek şey yok. Doc öylesine iyi bir insandır ki... Allahın belası, karının dişi ağrıdığı zaman ona afyonlu ilacı kim vermişti?"

Mack, Lee'yi fena halde kıstırmıştı. Lee de Doc'a borçluydu, hem de pek çok. Fakat Lee'nin anlatmakta güçlük çektiği şey, Doc'a olan borcunun onu nasıl Mack'ı yardıma zorladığıydı.

"Sana kurbağaları ipotek etmiş gibi olmak istemeyiz. Alacağımız her bir papellik yiyecek için senin eline yirmi beş kurbağa vereceğiz, ayrıca istersen ziyafete de gelebilirsin."

Lee bu öneriyi, tıpkı bir farenin dolapta peynir gördüğü zaman yaptığı şekilde iyiden iyiye kokladı. Bunda fena bir şey yoktu. Öneri her yönüyle normal görünüyordu. İşin içine Doc girince kurbağalar para demekti, para da standart, her zamanki normal fiyattandı. Hem bu işte iki misli kâr ediyordu. Beş kurbağanın üstüne sattığı malın kârı da biniyordu. Bütün sorun delikanlılarda gerçekten kurbağa bulunup bulunmadığına kalıyordu.

Sonunda, "Gidip kurbağaları görelim, dedi.

Lee, Palas'ın önünde önce kendisine ikram edilen bir kadeh viskiyi içti, sonra ıslak kurbağa torbalarını gözden geçirip, kabul ettiğini bildirdi.. Bununla beraber ölü kurbağa alımamayı da kararlaştırmıştı. Mack, bir tenekenin içine elli tane kurbağa koyduktan sonra Lee ile beraber bakkal dükkânına döndü ve iki papellik domuz pastırması, yumurta ve ekmek aldı.

İyi bir iş yapmış olmanın sevinciyle Lee, büyük bir sepet alıp, sebzeleri koyduğu bölüme götürdü. Elli kurbağayı bu sepete boşalttı ve kârını rahat ettirmek için sepetin üstünü ıslak bir çuvalla sardı.

Bu, gerçekten pek parlak bir işti. Eddie, şöyle aşağı doğru bir uzanıp iki kurbağa değerinde Buli Durham getirdi. Coca Cola'nın fiyatı az sonra bir kurbağadan iki kurbağaya çıkınca Jones'un ayranı kabarmıştı. Gün günden ilerleyip pahalılık arttıkça, sıkıntı da arttı. Sözüngelişi pirzola, onun da en iyisinin yarım kilosu on kurbağadan pahalıya satılmaması gerektiği halde, şimdi Lee on iki buçuk kurbağa olduğunu söylüyordu. Konserve şeftaliler ise ateş pahasıydı. Küçük bir teneke konserve için sekiz kurbağa vermek gerekiyordu. Lee müşterilerin zayıf noktalarını bulmuştu. Çarşıda ve Hollman'ın dükkânında bu yeni para sisteminin kabul edilmeyeceği kesindi. Delikanlılar, canları pirzola istediğinde, Lee'nin istediği fiyatı ödemeye mecbur olduklarını biliyorlardı. Uzun zamandan beri sarı ipekliden bir çift pazubendi almayı arzulayan Hazel'e otuz beş kurbağa vermesi, ya da başka bir yere gitmesi söylendiği zaman, gerginlik son aşamasını buldu. Hırs, zehirlerini yavaş yavaş bu övgüye değer ticari anlaşmaya dökmeye başlamıştı. Sıkıntılar gittikçe artıyor, Lee'nin sepetindeki kurbağalar da durmadan çoğalıyordu.

Parasal sıkıntı Mack'la delikanlıları fazla etkilemiş olamazdı, zira onlar işadamı değildi. Eğlencelerini satılan mallarla, hırslarını banka hesaplarıyla ve aşklarını maliyetiyle ölçmüyorlar. Onlar, Lee'nin kendilerine ekonomik bir atlama, belki de sıçrama verdiğini düşünürek biraz telaşlanırken, iki dolarlık domuz pastırması ve yumurta, midelerinde viskinin üzerinde tembel tembel yatıyordu. Daha yukarıda, sabah kahvaltısının üzerinde de ikinci bir viski taba-

kası vardı. Kendi evlerinde, kendi iskemlelerine oturmuş, Darling'in sardalye kutusundan konserve süt içmeyi öğrenişini seyrediyorlardı. Darling, çok mutlu bir köpekti, alnına da oldum olası öyle kalmak yazılmıştı. Çünkü, beş kişiden oluşan gruptaki delikanlıların her birinin kendine göre ayrı bir terbiye sistemi ileri sürmesi yüzünden Darling hiç terbiye görmedi. Yaradılıştan kancık bir mahlûktu. Ona son rüşveti veren delikanlının yatağında uyuyordu. Hakikaten onlar da bazen salt onun için hırsızlık yapmıyor değillerdi. Köpeği birbirinden kaçırmaya çalışırlardı. Arada sırada da Darling'in disiplin altına alınmasını kararlaştırıyorlardı, fakat iş, yöntem tartışmasına gelince teşebbüs bir kenara bırakılıyordu. Bu hayvana âşıktılar. Yerde bıraktığı çamur izlerini bile pek hoş bulurlardı. Önlerine gelene köpeğin sevimliliğini anlatarak onların canını sıkarlardı ve köpek onlardan daha anlayışlı davranmasaydı, sonunda hayvanı çok yedirmekten çatlatacaklardı.

Jones, dededen kalma saatin altında, ona bir yatak hazırlamıştı ama, Darling bu yatağı hiç kullanmadı. Sevgisine göre, her gece bir delikanlının yatağında yatıyordu. Yorganları dider diderdi. Sözüm ona koketlik de yapar, sahiplerini birbirine katardı. Onlar hayvanı olağanüstü bir şey sanıyorlardı. Mack köpeğe hileler öğretip, sahneye çıkarmak istedi, ama birazcık olsun yola getirmeyi bile başaramadı.

Bir öğle sonu, evde sigara içerek, yediklerini sindirmeye çalışarak, önemli meseleleri düşünerek ve arada sırada testiden bir yudum alarak vakit geçirdiler Her seferinde de içkinin Doc'un şerefine alınmış olduğunu birbirlerine hatırlatarak daha fazla içmemeleri gerektiğini yineleyip duruyorlardı. Bunu bir dakika olsun akıllarından çıkarmamalıydılar.

Eddie, "Ne zaman döner dersiniz?" diye sordu.

Mack, "Genellikle sekiz, ya da dokuza doğru gelir, diye cevap verdi. "Şimdi onu ne vakit vereceğimizi hesaplamamız gerekiyor. Bence parti bu gece verilmeli."

Diğerleri de bunu doğru bulmuşlardı. "Tabii" dediler.

Hazel, "Belki de yorgundur" diye bir laf ortaya attı. "Yolu uzun.

"Hadi oradan be, iyi bir parti kadar insanı dinlendiren ne var? Öyle eşşek gibi yorulmuş, ayağımı sürükleyemeyecek bile olsam, bir partiye, bir eğlenceye gittim mi bir şeyciğim kalmaz, demir gibi olurum."

Mack, "Biraz iyi düşünmeye mecburuz, dedi. "Bu işi nerede yapacağız? Burada mı?"

"Şey, Doc müzik delisidir. Bir yere giderken gramofonunu yanından eksik etmez. Eğer kendi yerinde yaparsak belki daha çok hoşuna gider.

"Bak bu iyi. Yalnız bana kalırsa bu bir sürpriz partisi gibi bir şey olmalı. Peki, bunu sadece bir sürahi viski vermekle bırakmayıp, esaslı bir parti haline nasıl sokacağız?"

Hughie bir öneride bulundu: "Etrafı süslesek, Dört Temmuz* ya da Hallowen** günlerinde olduğu gibi.

Mack'ın gözleri bir boşluğa dikilmiş, dudakları aralanmıştı. Her şeyi iyice görebiliyordu. "Hughie" dedi, "Sende bir şeyler var muhakkak. Senden bunu hiç beklemezdim ama bu sefer tam üstüne bastın. Sesi yumuşamış, gözleri geleceğe dalmıştı. "Gözlerimle görür gibi oluyorum. Doc eve gelir. Yorulmuştur Ev baştan aşağı ışıklar içindedir. Birinin içeri girdiğini sanır. Merdivenlerden yukarı çıkar Her yerin süslenmiş olduğunu görür. Duvarlara

* Amerikan Ulusal Bayramı (çev.)

** 31 Ekimde kutlanan bir yortu günü (çev.)

krepon kâğıdı asılmıştır. Ortalıkta bol bol şeker, bir de koskocaman pasta vardır. Herifçioğlu o zaman her şeyi çakozlar. Hem de bu öyle fare sidiği gibi bir eğlence olmamalıdır. Biz de biraz saklanır gibi yapmalıyız ki, bir süre bu işleri kimin yaptığını anlayamasın. Sonra narayı basıp çıkarız ortaya. O zaman yüzünün ne hal aldığını tahmin edebiliyor musunuz? Hughie, bunu nasıl akıl ettiğini bir türlü 'havsalam' almıyor.

Hughie kızardı. La İda'nın evindeki o yılbaşı eğlencesinden beri düşüncelerini içinde saklamayı uygun görmüştü, ama mademki böyle olacaktı, o da payına düşeni yapmalıydı. "Ben sadece hoşunuza gider belki diye düşünmüştüm" diye söylendi.

"Gitmez olur mu?" diye karşılık verdi Mack: "Tabii her şey, yavaş yavaş soğumaya yüz tuttuğu sırada, ortalığı alevlendirmek için böyle bir eğlenceyi kimin akıl ettiğini Doc'a söyleyeceğiz. Köşelerine çekilip meseleyi düşünmeye başladılar. Süslenmiş laboratuvar onların gözünde Hotel de Monte'in salonlarından farksızdı. Planın tadını biraz daha çıkarmış olmak için birkaç yudum daha aldılar.

Lee Chong'un dükkânının bir eşi daha yoktur. Mesela, genellikle dükkâncılar ekim ayında siyah ve sarı krepon kâğıdı, siyah kâğıttan kediler, maskeler, kâğıt fenerler bulundururlar. Hallowen eğlenceleri için bu gibi mallar çok satılır. Ondan sonra bunları ortalıkta göremezsiniz. Hepsi satılıp biter mi, yoksa bir kenarı mı atılır? Orasını kimse bilmez. Ne olursa olsun, örneğin haziran gibi bir ayda bu tip malları ortalıkta bulamazsınız. Dört Temmuz için bayraklar, bandıralar, havai fişekler için de durum böyledir. Bunlar ocak ayında nereye gider? Bu da bilinmez. Ama Lee Chong'un dükkânı için durum hiç de böyle değildir. Orada, kasımda Valentine* ya-

* 14 Şubata rastlayan bir yortu (çev.)

digârları, ağustosta yapma yonca çiçekleri, oyuncak baltalar, kâğıttan kiraz ağaçları bulabilirsiniz. Ta 1920'lerden kalma maytaplar, çıtırpıtırlar vardır. Akıl ermeyen bir yanı da dükkân büyük olmadığı halde, bütün bu eşyayı nereye sığdırdığıdır. Siyah çorapların, uzun eteklerin ve başa eşarp bağlamanın moda olduğu zamandan kalma mayolar vardır. Bisiklet için pantolon kıskaçları, dantel mekikleri, Mah Jong oyunu takımları da bulunur. "Main'i Hatırlayınız" yazılı rozetler, "Dövüşken Bob"un anısına yapılmış fötr flamalar vardır; 1915 Panama Uluslararası Sergisi'nin yadigârları olan yapma mücevher küçük kuleler bile vardır. Lee'nin dükkân işletmesi bir başka noktadan da geçerli ticaret usullerinden ayrılır Hiçbir zaman indirimli satış yapmamış, hiçbir şeyin fiyatını bir kerecik olsun indirmemiştir. Satılmayıp kalan eşyayı asla ucuzlatmaz. 1912'de otuz sent olan bir şey, bazılarının fikrine göre, farelerle güveler yüzünden eski kıymetlerini hayli yitirmiş olmalarına karşın, bugün yine aynı fiyata satılır. Lee Chong için böyle bir sorun hiç olmamıştır. Mevsime uygun olsun diye düşünmez de, laboratuvarı süslemek isterseniz, gidebileceğiniz yer Lee'nin dükkânıdır.

Mack ile avenesi bunu biliyordu. Yalnız Mack, "Büyük pastayı nereden bulacağız?" diye sordu. "Lee'de o küçük kurabiyelerden başka bir şey yok."

Hughie, demin o kadar yerinde konuşmuştu ki, bir kez daha denedi: "Pastayı niye Eddie pişirmiyor? Bir zamanlar San Carlos'ta aşçı yamaklığı yapmıştı.

Bu fikrin yarattığı ani heyecan, Eddie'yi ömründe pasta pişirmediğini itiraf etmekten vazgeçirmişti.

Hem Mack, işin bir de duygusal yanına değindi. "Bu Doc'un nazarında daha değerli olur Boktan

bir herifin gidip pasta almasına benzemez. İçinde biraz da kalp bulunur.

İkinde vaktine dek içilmiş, viskinin sonuna yaklaştıkça, heyecan da artmıştı. Lee Chong'a gidip gelmeleri hiç bitmiyordu. Çuvalın birinde hiç kurbağa kalmamış; Lee'nin sepetiyse iyice dolmaya başlamıştı. Altı kadar viskiyi bitirmiş, on beş kurbağaya "Eski Tenis Ayakkabısı" marka yarım şişe viski almışlardı. Sefalet Palas süs eşyasıyla dolup taşmıştı. İyi geçirilmiş, ya da yarıda kalmış tatilleri hatırlatan metrelerce krepon kâğıdı yığılmıştı yere.

Eddie, bir ana tavuk gibi gözlüyordu fırını. Çamaşır leğeninde pasta pişiriyordu. İçinde tarifesi, maya yapan müessese tarafından garanti edilmişti. Daha baştan, pastada garip garip şeyler olmaya başladı. Hamur çırpılıp hazırlandığı zaman sanki içinde hayvanlar kıpırdanıyormuş, nefes alıp veriyormuş gibi kaynıyor, inip inip kalkıyordu. Fırında da birden topa benzeyen bir hava kabarcığı yaptı. Bu iyice kabardıktan sonra, gene birdenbire dönüvermişti. Geride bıraktığı enkaz öyle büyüktü ki, Eddie yeniden hamur açıp burayı yamamak gereğini duydu. Şimdi de pastada çok garip birtakım haller göze çapıyordu, dibi simsiyah gibi bir duman çıkararak yanıyor, üstü inip inip kalkıyordu.

Sonunda Eddie pastayı soğumaya bırakınca Bel Geddes'in lâv yatağı üzerine yaptığı savaş alanı minyatürlerden birine benzemişti.

Talihsiz bir pastaydı bu, delikanlılar laboratuvarı süslemekle uğraşırken, Darling, pastanın başına çöküp yiyebildiği kadarını yemiş, sonra da midesini bozup, hâlâ sıcak olan hamurun içine kıvrılmıştı.

Fakat Mack ile arkadaşları, krepon kâğıtlarını, maskeleri, süpürge saplarını, kâğıt kuklaları, kırmızı beyaz ve mavi bayrakları alıp, sokağın öbür tarafındaki laboratuvara gelmişlerdi bile. Son kurbağaları

da bir çeyreklik "Eski Tenis Ayakkabısı" ve iki şişe 49'luk şarap için sarfetmişlerdi.

"Doc şarabı çok sever, dedi Mack. "Bana kalırsa şarabı viskiden bile fazla seviyor.

Doc, laboratuvarı hiç kilitlemezdi. Kapıyı kırmak isteyenlerin bunu kolayca yapalibeceklerini, insanların namuslu oldukları ve nihayet bu laboratuvarda herhangi bir insan için çalmaya değer bir şey bulunmadığı varsayımına dayanarak hareket ediyordu. Değerli eşyaları kitaplar, plaklar, cerrah aletleri, gözlük camları ve bunun gibi adi bir soyguncunun başını çevirip bakmaya bile zahmet etmeyeceği türdendi. Doc'un teorisi ancak soyguncular, eline geçeni çarpan hırsızlar ve kloptomanyaklar için doğruydu. Fakat arkadaşlarına pek etkisi yoktu. Kitapları sık sık ödünç alırlardı. Evde yokken bir teneke konserve fasulyenin bile yerli yerinde kaldığı görülmediği gibi, eve geç döndüğü akşamlar kaç kez, yatağında yabancı konuklar bulmuştu.

Delikanlılar, süs kâğıtlarını antreye yığdılar, sonra Mack onları bir kenara çekti: "Doc'u en çok ne sevindirecek acaba?" diye sordu.

Hazel, "Eğlence" diye cevap verdi.

"Hayır, dedi Mack.

Hughie, "Yoksa süsler mi?" diye söylendi. Bütün bu süslerin hazırlanmasında kendine pay çıkarıyordu.

Mack, "O da değil, dedi. "Kurbağalar. Hepsinden çok onlara sevinecek. Ama belki de o buraya gelinceye dek Lee Chong'un dükkânı kapanmış olacak ve kurbağalarını yarın sabaha kadar göremeyecek bile. Yok beyim yok. Mack'ın sesi gittikçe yükseliyordu: "Onlar, kurbağalar, burada tam odanın ortasında, üzerlerinde de 'Hoş geldin Doc' yazılı bir yafta olduğu halde, nah şuracıkta durmalılar.

Lee'yi ziyarete giden 'komite', sert bir muhalefetle karşılaştı.

Onun kuşkucu aklına gelmeyen şey yoktu. Eğlencede bulunup, mallarını gözaltında tutabileceği kendisine anlatılmıştı; kurbağaların onun olduğuna kimsenin bir şey demediğini de açıkladılar. Mack herhangi bir anlaşmazlık halinde başları derde girmesin diye kurbağaları Lee'ye devrettiğini bildiren bir de kâğıt imzalamıştı.

Lee'nin karşı çıkışları biraz yumuşayınca sandığı laboratuvara taşıdılar ve kırmızı, beyaz, mavi bir bez sarıp üzerine tentürdiyotla ve büyük harflerle evvelce kararlaştırdıkları kelimeleri yazıp, süsleme işine başladılar. Viskiyi çoktan temizlemişler, kendilerini tam eğlenmeye hazır hissediyorlardı.

Krepon kâğıtları çapraz gerip, kâğıt fenerleri astılar. Sokaktan geçenler eğlenceye katılarak, daha fazla içki getirmek için Lee'nin dükkânına üşüşmüşlerdi. Lee Chong da partiye geldi, ama çok durmadı, çünkü midesine pek garip bir ağrı saplanmış, fena hastalanmıştı. Saat on birde pirzolalar kızartılıp yendi. İçlerinden plakları karıştıran biri, bir Count Basie albümü bulmuştu, koca gramofonun sesi gürledi. Ses kayık tezgâhlarından, ta La İda'ya kadar her tarafı inim inim inletiyordu. Bear Flag'ın müşterilerinden bir kısmı Batı Biyoloji'yi rakip bir yer sanıp, sevinçle merdivenleri tırmanmaya başladılar. Bunlar, öfkeden kanları beyinlerine fırlayan ev sahipleri tarafından uzun ve kanlı bir dövüşten sonra dışarı atılmışlardı. Sürahilerin şangırtısı kulakları tırmalıyordu. Mutfaktan tuvalete geçmekte olan Hazel, elindeki kızgın yağ dolu tavayı yere düşürdü, kızgın yağlar yarı üstüne, yarı yere aktı, fena halde yaktı.

Saat bir buçukta içeri dalan bir sarhoş, Doc'un hesabına son derece kaba bir söz etti. Mack'ın heri-

fe salladığı yumruğun hâlâ lafı edilir, tartışması yapılır. Herif yumruğu yiyince ayakları yerden kesilmiş, havada hafif bir yay çizerek, ambalaj sandığını parçalayıp kurbağaların ortasına yumulmuştu. Plağı değiştirmek isteyen biri de ses ayarını tümden battal etti.

Ölmekte olan bir partinin psikolojisini hiç kimse incelememiştir Kavga, gürültü, patırdı olabilir, sonra birkaç kişi kenara çekilir, bir süre sessizlik egemen olur, derken eğlence bitmiştir, konuklar ya evlerine giderler, ya oracıkta uyuyakalırlar, ya da başka bir işin başına koşarlar. Arkalarında bir ceset bırakıp gitmek âdetleridir.

Laboratuvarda ışıklar pırıl pırıldı. Ön kapı bir tek menteşe ile iki yana sallanıyordu. Yerler, kırık cam parçalarıyla doluydu. Bir kısmı iyice kırılmış, bir kısmı ise sadece kenarları ezilmiş, gramofon plakları oraya buraya atılmıştı. Pirzola kemikleri ve donmuş yağlarla dolu tabaklar yere, kitapların üzerine. yatakların altlarına dağıtılmıştı. Viski kadehleri de melul mahzun, birer kenara yatmıştı. Kitap raflarına tırmanmak isteyen birisi, bir sıra kitabı olduğu gibi üstüne yıkmış, ciltleri darmadağın etmişti. Her şey dağıtılmış, her şey kırılıp dökülmüştü.

Sandığın kırık yerinden dışarı fırlayan bir kurbağa, zıplayarak gelip bir kenara sindi. Bir tehlike olup olmadığını anlamak için bir süre durup çevreyi dinledi. Çok geçmeden yanına bir ikincisi geldi. Beraberce açık kapıdan, kırık pencerelerden gelen temiz, nemli, serin havayı kokladılar Kurbağalardan biri üstünde, "hoş geldin" yazılı yaftanın üstüne kondu. Sonra birlikte, çekine çekine açık kapıya doğru sıçrayarak uzaklaştılar.

Küçük bir kurbağa nehri, girdaplı, hareketli bir nehir, uzunca bir süre merdivenlerden aşağı aktı durdu. Sardalye Sokağı kurbağaların saldırısına uğ-

ramıştı. Bear Flag'a geç kalmış bir müşteriyi getiren bir taksi, bunlardan beşini ezdi. Fakat sabah olmadan çok evvel kurbağaların hepsi ortalıktan yok olmuşlardı. Bir kısmı lağımı bulmuş, bir kısmı tepeye tırmanmaya çalışmış, bir kısmı su yataklarına girmiş, bir kısmı da boş arsada otların arasına saklanıvermişti.

Bomboş laboratuvarda ışıklar ışıl ışıldı.

21

Laboratuvarın arka odasında beyaz tavşanlar, kafeslerinde oradan oraya koşuşup, çığlıklar atıyorlardı. Ayrı bir kafesin bir köşesinde ana tavşan, caslavlak yavrularını yanına almış emziriyordu. Yavrularını doyururken sinirli, kızgın bakışlarla çevreyi seyrediyordu.

Çıngıraklı yılanların kafesinde, yılanlar çenelerini kendi vücutlarının kangalımsı boğumuna dayamış, dinleniyor, tozlu siyah gözleriyle burunları doğrusuna bakıyorlardı. Başka bir kafeste derisinin üzeri pürtüklü bir çantayı andıran bir Gila canavarı yavaş yavaş geriye doğru uzanıp tembelce tele dayandı. Akvaryumdaki denizanaları yeşil ve mor kolları ve soluk yeşil mideleriyle açılıp büyüdüler Küçük deniz suyu tulumbası, yumuşak bir sesle işledi ve çekilen suyun iğneleri, suyun altında hava kabarcıkları oluşturarak tankları doldurdu.

Sabahın inci saati gelmişti. Lee Chong çöp tenekelerini dışarı çıkardı. Bear Flag'ın bekçisi, balkona çıkmış karnını kaşıyordu. Sam Malloy, kazanının içinden sürüklenerek çıktı, tahta yığınları üstüne çökerek gitgide aydınlanan doğuyu seyre daldı. Hopkins Marine istasyonunun yakınındaki kayaların üzerinde deniz aslanları tekdüze çığlıklarla bağırı-

yorlardı. İhtiyar Çinli, sepetinden sular damlaya damlaya denizden anayola çıktı ve tepeye doğru sallana sallana yürümeye başladı.

Bu sırada bir otomobil Sardalye Sokağına saptı ve gelip laboratuvarın önünde durdu. Doc'un gözleri yorgunluktan kızarmıştı. Bitkin bir halde yavaş yavaş hareket ediyordu. Otomobilden inmedi, yol sarsıntısının sinirleri üzerinde uyandırdığı etki geçsin diye bir süre olduğu yerde kaldı. Sonra kapıyı açıp dışarı çıktı. Merdivenlerde ayak sesleri duyulunca çıngıraklı yılanlar, çatallı dillerini dışarı uzatarak gelen sese kulak verdiler. Fareler kafeslerinin içinde çılgınca oradan oraya saldırıyorlardı. Doc merdivenleri çıktı. Sarkık kapıya ve kırık cama hayretle baktı. Yorgunluğu, bir anda kaybolmuşa benziyordu. Çabucak içeri daldı. Kırık cam parçalarına basarak kaygılı adımlarla odaları dolaştı. Hemen yere eğilip kırık bir plak etiketine baktı.

Mutfakta yere dökülen yağ donmuş, bembeyaz kesilmişti. Doc'un gözleri öfkeden alev alev yanıyordu. Kanepesine çöktü, başı omuzlarının arasında kaybolmuştu, vücudu sinirinden tir tir titriyordu. Birdenbire yerinden fırladı ve büyük gramofonu kurup bir plak koydu, kolu harekete getirdi. Hoparlörden sadece ıslık halinde bir ses geliyordu. İğneyi kaldırdı, plağı durdurttu, sonra tekrar koltuğuna çöktü.

Merdivenlerde oraya buraya çarpan, kararsız ayak sesleri vardı; nihayet Mack kapıdan içeri girdi. Yüzü kızarmıştı. Odanın ortasında şaşkın şaşkın durdu.

"Doc, dedi, "ben oğlanlarla...

Bir an için Doc onu fark etmemiş gibi durdu. Sonra birden ayağa fırladı. Mack geriye doğru bir adım attı.

"Bunları siz mi yaptınız?"

"Şey, bizim oğlanlarla... Doc'un küçük sert yumruğu ileri uzanıp Mack'ın ağzını buldu. Gözleri vahşi bir öfkeyle parlıyordu. Mack külçe gibi yere yığıldı. Doc'un yumruğu sert, keskin ve deviriciydi. Mack'ın dudakları ezilmiş ve ön dişlerden biri içeri doğru kıvrılmıştı. "Ayağa kalk!" dedi Doc.

Mack sendeleyerek ayağa kalktı. Elleri yanındaydı. Doc, Mack'ın ağzına ikinci bir ceza yumruğu indirdi. Mack'ın dudaklarından kan fışkırıp çenesinden aşağıya doğru akmaya başladı. Delikanlı dudaklarını yalamaya uğraştı.

Doc, "Ellerini yukarı kaldır da kendini koru, dövüş!" diye bağırdı ve bir yumruk daha savurdu; kırılan bir dişin çatırtısı duyuldu.

Mack'ın kafası sarsılmıştı, fakat bir yere dayandığından yere düşmedi. Elleri hâlâ iki yanındaydı. Mahzun dudaklarının arasından fısıldadı sanki: "Devam et, Doc. Oh, eline sağlık, bunu çoktan hak etmiştik."

Doc'un omuzları çaresizlik içinde düştü. "Ah, sen yok musun? Eşşolueşşek! Hayvan herif!" Kanepeye oturdu, kasılmış kaslarına bakıyordu.

Mack bir sandalyeye ilişip gözlerini ona çevirdi. Mack'ın gözleri faltaşı gibi açılmıştı, baştan başa ıstırap taşıyordu. Çenesinden akan kanı bile silmedi. Doc'un zihninde ise Montieverdi'nin "Horch'Ceil e la Terra"nın tekdüze başlangıç melodileri; bu kederli Petrach'ın Laura'nın arkasından yas tutuşunu anlatan melodiler kıpırdanmaya başlamıştı. Doc havada ve kendi zihninde dönüp dolaşan müziğin arasından Mack'ın yarık dudağını fark etmekte gecikmedi. Mack çıt çıkarmadan, sanki o da müziği duyuyormuş gibi oturuyordu. Doc, Montieverdi albümünün durduğu yere bir göz attı, o sırada aklına gramofonun da kırılmış olduğu geldi.

Doğrulup ayağa kalktı: "Git şu yüzünü yıka, dedi, sonra dışarı çıkıp merdivenlerden indi, karşıya geçip Lee Chong'un dükkânına doğru ilerledi. Lee, buzluktan bira çıkarırken Doc'un yüzüne bakmadı bile. Hiçbir şey söylemeden parayı aldı. Doc sonra karşıya geçip geriye döndü.

Mack, tuvalette kanlı yüzünü ıslak kâğıt havlularla temizlemeye çalışıyordu. Doc, şişelerden birini açtı, yavaşça bir bardağa doldurdu. Şişeyi öyle bir açıdan tutuyordu ki, yukarda pek hafif bir köpük tabakası meydana gelmişti. İkinci bir uzun kadehi de doldurduktan sonra, kadehleri alıp ön odaya götürdü. Mack elindeki ıslak havluyla dudağını tutarak içeri dönmüştü. Doc, başıyla birayı gösterdi. Mack, ağzına götürüp nefes almadan bardağın yarısını tepesine dikti. Sonra gürültüyle içini çekti, gözlerini bira bardağına dikmiş, öylece bakıyordu. Doc, kendi kadehini çoktan bitirmişti. Şişeyi getirip kadehleri tekrar doldurdu, koltuğuna yerleşti.

"Ne oldu?" diye sordu.

Mack sesini çıkarmadan yere bakıyordu. Dudağından akan bir damla kan, bira bardağına düştü. Elindeki kâğıtla dudağının yarığını bir daha sildi. "Bizim oğlanlarla senin şerefine bir parti vermek istedik. Dün gece eve döneceğini zannetmiştik.

Doc başını salladı. "Anlıyorum.

"Olan oldu bir kere, özür dilemenin, pişman olmanın faydası yok. Zaten hayatım boyunca her şey pişmanlıktı. Bu seferki yeni bir şey değildi ki, her zaman böyle olmuştur. Mack bardağından uzun bir yudum çekti, "Bir karım vardı, diye devam etti. "Aynı şey. Giriştiğim işlerin hepsi fos çıktı. Bu duruma fazla dayanamadı. Kazara iyi bir iş yapsam bile eninde sonunda bir bokluğu çıkardı. Bir hediye alacak olsam bir yerinde mutlaka bir kusur olurdu. Kötülükten, dertten başka bir şey bula-

madı bende. Daha fazla dayanamadı. Soytarılığa başlayıcaya kadar her yerde hep aynı dertlerle karşılaştım. Şimdi soytarılıktan başka ne işimiz kaldı ki. Oğlanları hoş tutmak, onları güldürüp eğlendirmek...

Doc yine başını salladı. Müzik, kulaklarında yeniden uğuldamaya başlamıştı, yakınma, terk ediş, her şey, hepsi bir aradaydı. "Anlıyorum," dedi.

Mack: "Bana vurduğun zaman ferahladım, diye devam etti. "Kendi kendime, belki bu bana ders olur diye düşündüm. Belki bunu bir daha unutmam. Fakat Allah belasını versin, ben uslanıp yola gelecek adam değilim. Ben bir şey öğrenemem, Doc. Benim kafama göre, hepimiz eğleniyor, iyi vakit geçiriyorduk. Sen de şerefine parti verdiğimiz için hoşnut olacaktın. Biz de seviniyorduk. Benim anladığım kadar iyi partiydi. Eliyle yerdeki döküntüleri işaret etti: "Evliyken de hep böyle olurdu. Her şeyi evvelden düşünüp hesaplardım, ama hiçbir şey benim düşündüğüm gibi çıkmazdı."

"Biliyorum, diyerek Doc, ikinci bira şişesini açıp bardakları ağzına kadar doldurdu.

Mack, "Doc," dedi. "Ben çocuklarla birlikte burasını temizlerim, kırılan öteberinin de parasını öderiz. Bunu yapmak beş senemizi de alsa razıyız.

Doc ağır ağır başını salladı ve bıyığının üzerindeki bira köpüğünü sildi: "Hayır" dedi. "Ortalığı ben temizlerim. Her şeyin yerini benden başka kimse bilmez.

"Kırdıklarımızı ödeyeceğiz Doc.

"Hayır, hiçbir şey yapmayacaksınız. Mack. Bu olay sık sık aklınıza gelecek, uzun zaman düşünüp üzüleceksiniz, ama hiçbir şeyin parasını ödemeyeceksiniz. Kırılan müze aynasında belki de üç yüz dolar var. Bunu ödeyeceğim deme. Bu seni endişelendirmekten başka bir işe yaramaz. Onu unutup

iyice rahatlayıncaya kadar aradan iki üç sene geçebilir. Zaten nasıl olsa ödeyemezsin.

"Galiba sen haklısın. Allah kahretsin, senin sapına kadar haklı olduğunu biliyordum. Ne yapacağız?"

"Ben boş veriyorum. İş işten geçti artık... İyisi mi unutalım gitsin."

Mack birasını bitirdikten sonra ayağa kalktı.

"Eyvallah, Doc, diye söylendi.

"Eyvallah. Hey, Mack, yahu senin şu karına ne oldu sonra?"

"Bilmem" dedi Mack. "Kaçtı gitti. Acemi adımlarla merdivenlerden aşağı indi, karşıya geçti, arsayı yürüdü "tavuk gezintisi"ni aşıp Sefalet Palas'a geldi. Doc onun ilerleyişini pencereden izliyordu. Sonra yorgun bir tavırla banyo sobasının arkasından bir süpürge aldı. Bütün günü, ortalığı temizlemekle, düzeltmekle geçirdi.

22

Ressam Henri Fransız değildi, asıl adı da Henri değildi zaten. Aslına bakarsanız, ressam da değildi. Kendini Paris'in Sol Yakası'nın söylencelerine öylesine kaptırmıştı ki; ömründe oraya ayak atmadığı halde sanki orada yaşıyor gibidir Dergilerden Dadaist'lerin ondan sonra meydana gelen küçük grupların çalışmalarını, garip kadınsı kıskançlıklarını, o bağnazca dine bağlılıkları, ekol kurup yıkmanın o anlaşılmazlığını ilgiyle izlerdi. Sürekli olarak modası geçmiş yöntem ve gereçlere karşı çıkardı. Bir mevsim perspektifi bir kenara bıraktı. Ertesi yıl kırmızıyı boşladı, hatta morun anası olarak bile kullanmazdı. Sonunda resim yapmayı büsbütün bıraktı. İyi ressam olup olmadığı bilinmez. Kendini sanat akımla-

rına o derece şiddetle kaptırmıştır ki; her ne türden olursa olsun resim yapmaya hiç vakit bulamaz.

Resimleri, üzerinde tartışılabilir türdendir Çeşitli renklerde tavuk tüyleri ve ceviz kabuklarıyla yaptığı tablolardan pek fazla bir şey çıkaramazsınız. Fakat gemi yapmakta birinciydi. Olağanüstü usta bir sanatçıydı. Yıllar önce gemi yapmaya başladığı zaman kamarasıyla gövdesi içine girilecek hale gelinceye kadar bir çadırda yaşamıştı. Fakat barınacak bir yer bulup ıslanmaktan kurtulunca işi gevşetti. Gemiyi yapmaktan çok, onu bir heykel gibi oynayıp işliyordu. Otuz beş ayak uzunluğundaki tekne hiç durmadan biçim değiştiriyordu. Bir zaman baş tarafı clipper denilen hızlı gemilerinki gibiydi. Kıçı da destroyerleri andırıyordu. Daha sonra biraz karavelayı andırır bir biçim aldı. Henri'de metelik bulunmadığı için bazen bir kaplama, bir demir parçası, ya da bir düzine bakır çivi elde edinceye kadar aylar geçiyordu. Bu da işine geliyordu; tam onun istediği şeydi. Çünkü Henri bu gemiyi bitirmek niyetinde değildi ki.

Gemi, Henri'nin yıllığını beş dolara kiraladığı bir arsada çamların arasında duruyordu. Bu para vergileri ödediği gibi mal sahibine de yetiyordu. Tekne beton temeller üzerinde bir beşiğe oturtulmuştu. Henri'nin evde olduğu zamanlar dışında, her vakit geminin bordasında bir ip merdiven sallanırdı. Kendisi evdeyken merdiveni çeker, konukları geldiği zaman sallandırırdı. Küçük kamarasında geniş minderli, odanın üç tarafını kaplayan bir sediri vardı. Kendisi bunun üzerinde uyuyor, konuklarını bunun üzerine oturtuyordu. Açılıp kapanabilen bir masası ve tavana asılı pirinç bir lambası vardı. Henri'nin kalyonu az yere çok şey sığdırmanın şaşılacak bir örneğiydi. İçindeki eşyaların her biri aylarca süren düşünce ve çalışmanın ürünüydü.

Henri esmer, asık suratlı bir adamdı. Başına modası çoktan geçmiş bere giyer, siyah saçları yüzüne dökülür dururdu. Sayısız dostlarını kabataslak, besleyeceği ve beslenebileceği olarak iki sınıfa ayırırdı. Gemisine bir ad vermemişti. Adını, her şey bittikten sonra koyacağını söylüyordu.

Henri on yıldan beri gemisinde oturuyor, onun yapımıyla uğraşıyordu. Bu süre içinde iki kez evlenmiş, ayrıca evlilik dışı bir sürü ilişkiler kurmuştu. Bu genç kadınların hepsi de onu aynı gerekçeyle terk etmişti. Yedi ayak büyüklüğündeki kamara iki kişi için pek ufaktı. Ayağa kalktıkları vakit başları tavana çarpmaktan şikâyetçiydiler ve mutlaka bir tuvalete ihtiyaçları vardı. Elbette denizcilere özgü bir apteshane kıyıda duran bir tekneye uymazdı. İşin kötüsü Henri de uydurma bir apteshaneye asla razı olmuyordu. Gerek kendisi, gerekse o sırada yanında bulunan arkadaşları ihtiyaç duyunca, çamların arasında kaybolmak zorundaydı. Sevgilileri birbiri ardından onu bırakıp kaçtılar.

Alice adını verdiği kız onu bırakıp gittikten hemen sonra, Henri'ye bir haller oldu. Her yalnız kalışında bir süre, âdet yerini bulsun diye, yas tutardı. Ama gerçekte bir ferahlık, bir rahatlık duyardı. Küçük kamarasında istediği gibi yayılır; istediğini yiyebilirdi. Dişilere özgü o bitmek tükenmek bilmeyen biyolojik işlevlerden kurtulduğuna şükrederdi.

Her terk edilişinden sonra bir galon şarap alıp rahat, sert şiltenin üstüne uzanarak sarhoş olmayı huy edinmişti. Bazen kendi kendine ağladığı da olurdu, ama bu hayli lüks bir durumdu ve böyle ağlayabildiği zamanlar bundan sağlıklı, gücü kuvveti yerinde olmanın hazzını duyardı. Yüksek sesle ve pek bozuk bir vurgu ile Rimbaud'yu okur; böyle su gibi okuyuşuna kendi de hayran kalırdı.

İşte o garip hal, kaçıp giden Alice için yas tut-

tuğu günlerde başına geldi. Vakit geceydi ve lamba yanıyordu. Daha yeni yeni sarhoş olmaya başlamıştı ki; birden, yalnız olmadığının farkına vardı. Gözlerini ihtiyatla kaldırıp odayı bir baştan bir başa süzdü. Orada, öteki köşede şeytan yüzlü, esmer, yakışıklı bir delikanlı oturuyordu. Gözleri zekâ, enerji ve canlılıkla parlıyor, dişleri ışıl ışıl yanıyordu. Yüzünde çok sevimli ama aynı zamanda korkunç bir anlam vardı. Yanında hemen hemen çocuk denecek yaşta, altın başlı bir oğlancağız oturuyordu. Delikanlı, çocuğa bakıyordu; oğlan da bakışlarını onun yüzüne dikip, sanki pek hoş bir şey olmak üzereymiş gibi neşeli neşeli gülüyordu. Derken gene adam gözlerini Henri'ye dikip gülümsedi; sonra dönüp çocuğa baktı. Yeleğinin sol üst cebinden düz ağızlı eski usul bir ustura çıkardı. Usturanın ağzını açarak kafasıyla çocuğu gösterdi. Bir elini altın buklelerin arasına soktu, çocuk kıkır kıkır gülüyordu. Sonra oğlanın çenesini kaldırıp güldü. Fakat Henri dehşetinden uludu. Delikanlıyla çocuğun orada olmadığını anlaması bir hayli sürdü.

Titremesi biraz yatışmaya yüz tutunca Henri, kamaradan dışarı fırladı, geminin bordasından atlayıp, çamların arasından geçerek tepeden aşağıya doğru koşmaya başladı. Saatlerce dolaştıktan sonra Sardalye Sokağına vardı.

Henri içeri daldığında, Doc bodrumda kedilerle uğraşıyordu. O, başına gelenleri anlatırken Doc işine devam ediyordu. Henri sözünü bitirince Doc başını kaldırdı; ne kadarının gerçek korku ne kadarının rol olduğunu anlamak istercesine Henri'nin yüzüne baktı. Bu yüzde gerçek korku vardı.

Henri, "Hayal miydi dersiniz?" diye sordu. "Evvelce olup biten bir şeyin etkisiyle mi, yoksa içimde Freudvari bir korku mu ayaklandı? Yoksa aklımı mı kaçırıyorum? İnan olsun şu iki gözümle gördüm on-

ları. Şimdi seni gördüğüm gibi gözlerimin içinde olup bitti bunlar.

Doc, "Bilmem ki, diye söylendi.

"Şey benimle beraber gelir misin? Geri dönüp dönmediklerine bir baksak."

"Olmaz," dedi Doc. "Şayet ben de görecek olursam bir hayalet demektir bu. Hayaletlere inanmadığımdan, o zaman fena halde kokarım. Hem bunu ben yokken bir kez daha görecek olursan, o zaman kuruntuya kapılıyor, saçmalıyorsun demek olur ki, ben yine korkarım.

"Peki ama ben ne yapacağım? Şayet bir daha aynı şeyi görecek olursam ne olacağını iyice biliyorum, ölüvereceğim. Yahu, adam pek katile benzemiyordu. Gayet sevimli bir yüzü vardı. Oğlan çocuğu da çok sevimliydi. İkisinin de zerre kadar taktığı yoktu bir şeyi. Fakat durup dururken oğlanın boğazını kesip attı. Gözlerimle gördüm.

"Bilmem, dedi Doc. "Ben ne ruh doktoruyum, ne hayalet avcısı. Böyle bir şeye başlamaya da hiç niyetim yok.

Aşağıdan bir kız sesi geldi: "Hey Doc. Gelebilir miyim?"

"Gel bakalım.

Bu oldukça güzel, canlı bir kızdı.

Doc onu Henri'yle tanıştırdı.

"Bir derdi varmış" dedi. "Ya bir hayalet görmüş, yahut da vicdanı onu rahatsız etmeye başlamış. Hangisinin olduğunun pek farkında değil. Henri, olanları bir daha anlatsana.

Henri her şeyi baştan bir daha anlattı. Kızın gözleri parladı.

Hikayesini bitirdiği zaman kız, "Bu çok korkunç bir şey, diye söze başladı. "Ben ömrümde bir hayalet görmek şöyle dursun, onun kokusunu bile duymadım. Gidip bakalım, biri gelmiş mi?"

Kız hayaleti hiç göremedi ama Henri'den pek hoşlandı. Kamaranın darlığından, apteshanenin yokluğundan usanana kadar beş ay geçti.

23

Sefalet Palas'a kara bir kasvet çökmüştü. Bütün neşesi uçmuş, dağılmıştı. Mack laboratuvardan dudakları yarılmış, dişleri kırılmış bir halde dönmüştü. Bir çeşit ceza olsun diye yüzünü yıkamadı. Yatağına girip yorganı başına çekti; akşama kadar bütün gün dışarı çıkmadı. Kalbi de dudakları da yaralanmıştı. Hayatta yaptığı kötülüklerin üstünden geçmeye çalıştı, doğru, yaptığı her şey fena geliyordu ona. Çok kederlenmişti.

Hughie ile Jones bir süre boşluğa bakarak oturduktan sonra kalkıp, gamlı Hediondo fabrikasına gittiler. Buradan iş istemişler ve hemen de bulmuşlardı.

Hazel'in öylesine içi sıkılıyordu ki yürüye yürüye Monterey'e kadar indi; askerlerden biriyle kavgaya tutuşarak şakadan yenildi. Bu onu biraz daha ferahlatmış, hiç uğraşmadan bir temiz dövebileceği bir insan tarafından pataklanmak ona iyi gelmişti.

Çetenin içinde hayatından hoşnut olan tek yaratık Darling'di. Bütün gününü Mack'ın yatağının altında, onun ayakkabısını kemirmekle geçirdi. Darling akıllı, keskin dişli bir hayvandı. Kara düşünceleri arasında Mack iki defa yatağın altına uzanıp köpeği yanına almak istedi, fakat hayvan her defasında süzülüp aşağı kaçarak sahibinin ayakkabısını kemirmeye devam etti.

Eddie, La İda'ya kadar uzanıp barmen arkadaşıyla lafa daldı. Birkaç kadeh içerek borç aldığı pa-

ralarla otomatik pikapta beş defa üst üste **Melancholy Boby**'yi çaldı.

Mack ile öteki oğlanlar bir bulutun altında kaldıklarını biliyorlardı; hem bunu hak ettiklerinin de farkındaydılar Toplum içinden dışarı atılmışlardı. Bütün iyi niyetleri unutulup gitmişti. İşin gerçeğine bakılırsa eğlenceyi Doc için düzenlemişlerdi, ama ne var ki, bu biliniyorsa bile hiç sözü edilmiyor, hesaba katılmıyordu. Olup bitenler Bear Flag'a kadar uzandı. Sardalye işleme evlerinde ağızdan ağıza dolaşıyordu. La İda'daki sarhoşlar bunun tartışmasını yapıyorlardı. Lee Chong bu konuda herhangi bir yorumda bulunmaktan kaçındı. Mali bakımdan ezildiğini hissediyordu. Gittikçe gelişip serpilen hikâye şu yolda ilerliyordu: Oğlanlar para ve içki aşırmışlardı bir yerden. Kapısını zorlayıp kancıkça laboratuvara girmişler, sırf kötülük olsun, zarar verelim diye, bile bile her şeyi kırıp bozmuşlardı. İşin aslını bilenler de bu görüş tarzını seçtiler La İda'daki sarhoşların bir kısmı, yukarı, Sefalet Palas'a kadar gidip serserileri bir temiz pataklayarak, onlara Doc'a böyle bir şey yapılamayacağını öğretmeye kalktılar.

Ancak, Mack ile arkadaşlarının birbirlerine olan bağlılığı ve dövüşme yeteneği onları böyle bir harekete geçmekten alıkoydu. Uzun zamandan beri bu özellikten yoksun olanlar bile bu meselede birtakım erdem görüşleri ileri sürmeye başlamıştı. Bunların en ateşlisi haberi olsaydı bu eğlenceye katılacağı kesin olan Tom Sheligan'dı.

Sosyal bakımdan Mack ile arkadaşları toplumun dışına atılmışlardı. Kazanın yanından geçerken Sam Malloy onlarla konuşmaz olmuştu. Hepsi de kendi içlerine çekilmişledi; içine düştükleri bulutun arasından nasıl kurtulacaklarını kimse bilmiyordu. Toplum dışı edilmeye karşı insanda iki türlü hareket tarzı belirir; ya adam yola gelir, daha iyi, daha te-

miz, daha dürüst olmaya karar verir, ya da ipini büsbütün koparıp bütün dünyaya, her şeye meydan okumaya kalkar. Böyle durumlarda bu ikinci hareket tarzı daha sık görülenidir

Mack ile avenesi iyilikle kötülük terazisinde tartılıyorlar, bu ikisi arasında bir denge kuruyorlardı. Darling'e karşı sevecen ve iyi kalpli davranıyorlardı. Birbirlerine karşı daima affetmeye hazır ve sabırlıydılar. İlk tepki geçtikten sonra Sefalet Palas'ı o güne kadar görülmemiş bir şekilde temizlediler. Sobanın nikelajlı yerlerini parlattılar; bütün çamaşırları, yatak, yorgan ne varsa bir güzel yıkadılar Mali bakımdan durum durgun fakat alım güçleri yerindeydi. Hughie ile Jones çalışıyor ve aldıkları parayı eve getiriyorlardı. Lee Chong'un azarlayan bakışlarına dayanamadıklarından yokuşun başındaki ucuz pazardan alışveriş ediyorlardı.

O sırada Doc doğru olabilecek bir fikir ileri sürdü; fakat durum değerlendirmesinde eksik bir halka bulunduğundan haklı olup olmadığı bilinemiyor. Temmuzun dördündeydiler. Doc, Richard Frost ile birlikte laboratuvarda oturuyordu. Bira içiyorlar, bir yandan da Scarletti'nin yeni bir albümünü dinliyorlar ve pencereden dışarıyı seyrediyorlardı. Sefalet Palas'ın önünde Mack ile arkadaşlarının güneşlenmek için oturdukları büyük bir odun yığını vardı. Tepeden aşağıları görebilecek biçimde, yüzleri laboratuvara dönük olarak oturuyorlardı.

Doc, "Şunlara bak, dedi. "İşte gerçek filozoflar bunlardır bana kalırsa. Mack ile etrafındakiler dünyada olmuş bitmiş ve olacak her şeyi bilirler. Bence bu dünyada başkalarından çok daha iyi yaşamayı beceriyorlardı. İnsanların tutku, hırs içinde kendilerini parçaladıkları anlarda bile onlar rahat ve huzur içindedirler. Sözümona başarılı dediğimiz adamların hepsinin mideleri hasta, ruhları bozul-

muştur Fakat Mack ile etrafındakiler sapasağlam ve şaşılacak derecede temiz kalmış insanlardır. İstedikleri her şeyi yapabilirler İştahlarını başka türlü göstermeye çalışmadan tatmin edebilirler." Bu konuşma boğazını kuruttuğundan bardağındaki birayı bir nefeste boşalttı. İki parmağını havada şöyle bir dalgalandırarak, "Şu biranın ilk yudumu kadar lezzetli bir şey yoktur, diye güldü.

Richard Frost, "Bence onlar herkesten farklı değiller" dedi. "Yalnız paraları yok, o kadar!"

"İsteseler kazanırlar. Hayatları pahasına da olsa para kazanabilirler isteseler. Mack bir dahidir. Bir şey isterlerse olağanüstü akıllı olmasını bilirler. İsteklerine ket vuracak her şeyi gereğinden fazla bilirler

Doc, Mack ile arkadaşlarının üstüne çöken hüznü bilseydi daha sonraki hükmü vermekten kaçınırdı ama Palas sakinlerine karşı yapılan sosyal baskıdan bahseden olmamıştı ona.

Yavaş yavaş bardağını bira ile doldururken, "İstersen bunu sana isbat edebilirim, diye söylendi. "Bu yana nasıl baktıklarını görüyorsun ya? Yarım saate varmaz Fener Caddesinden Dört Temmuz alayı geçecektir. Başlarını çevirseler alayı görebilirler, ayağa kalksalar, çok güzel izleyebilirler, hele bir blok yürüyecek olsalar, her şeyin yanıbaşında olacaklardı. Şimdi seninle çeyreklik bir birasına bahse girerim ki, hiçbiri başını bile çevirmeyecektir.

"Diyelim ki dediğini yaptılar. Bu neyi kanıtlar?"

"Neyi mi? Tabii bir geçit töreninde neler olduğunu, neler olabileceğini. Belediye Başkanının, en önde, otomobilinin bayrağını uçura uçura, saltanatla geçeceğini bilirler; Başkanın arkasından, elinde bayrakla beyaz atının üstünde Long Bob'un geleceğini; daha sonra, Şehir Meclisi üyelerinin, daha ge-

ride Presido'dan gelen iki bölük askerin, mor şemsiyeleriyle Elk'lerin, başlarında devekuşu tüyleri uçuşan Templar Şövalyelerinin geçeceğini de bilirler. Bir bandonun bulunacağını da tahmin ederler. Bütün bunları görmüşlerdir. Bir daha bakmak zahmetine katlanmayacaklardır.

"Bir tören alayına bakmayacak adam bu dünyada yaşamıyordur" diye karşılık verdi Richard.

"Öyleyse bahse giriyoruz.

"Kabul.

"Bana her zaman garip gelmiştir, diye ekledi Doc. "İnsanlarda beğendiğimiz erdemler, iyilik, cömertlik, açıkkalplilik, dürüst ve anlayışlı oluş, duyarlık hep bizim toplum düzenimizde başarısızlığın dostlarıdır. Şiddetle eleştirip, beğenmediğimiz sertlik, aşırı tutku, kazanç hırsı, aşağılık, bencillik ve çıkarcılık da başarıyı, ünü sağlayan etkenler oluyor. Biz, insanlar birincisinin hayranı olduğumuz halde, ikincisinin sonuçlarına bayılırız.

Richard Frost, "Karnı doymayacak olduktan sonra iyi olmayı kim ister?" diye söylendi.

"Sorun karın doyurmakta değil. Bu bambaşka bir şey. Dünyayı elde etmek için benliğimizi satmak tamamen içimizden gelen, hemen hemen istisnası olmayan bir durumdur ama bunun da istisnaları yok değil. Dünyanın her yanında bir Mack ve avenesi topluluğu vardır. Onun gibilerini Meksiko'da dondurmacı kılığında, Alaska'da bir Aleut'ta gördüm. Benim şerefime nasıl bir eğlence düzenlemeye çalıştıklarını ve işlerin nasıl ters gittiğini bilirsin. Ama gerçekten böyle bir eğlence istiyorlardı. Amaçları buydu, diye açıkladı Doc. "Dinle bak, bir bando sesi geliyor galiba. Oturdukları yerde doğruldular. İkisi de pencerenin önüne gitmişlerdi.

Mack ile arkadaşları kütüklerin üstünde, labo-

ratuvara dönük oturuyorlardı. Bando sesi Fener Caddesinden geliyordu. Birden önünde dalgalanan bayrağıyla Belediye Başkanı'nın otomobili geçti. Onun arkasından beyaz atının üstünde bayrağı taşıyan Long Bob, ardından bando, daha arkada askerler falan geçmeye başladı. Richard ile Doc pencereden dışarı sarkmıştı, fakat töreni değil, ileride oturan oğlanları seyrediyorlardı.

İçlerinden biri olsun başını çevirip bakmamış, yerinden bile kımıldamamıştı. Alay gözden kayboldu. Doc bardağındaki birayı bir yudumda bitirdikten sonra bir süre elini aşağıya indirmedi. "Oh, diye içini çekti. "Şu dünyada biranın tadı kadar iyi şey yoktur.

Richard kapıya doğru yönelmişti. "Ne cins bira istersin?" diye sordu.

"Bundan olsun. Doc bunları söylerken, odunların tepesinde oturan Mack ile öteki oğlanlara bakıp gülümsüyordu.

"Zaman her şeyi halleder, bu da ötekiler gibi gelip geçecek. Herkes her şeyi unutacak" demek çok kolay. Ne var ki bütün bunlar siz, işin içine karışmadığınız zaman böyledir. Fakat siz içinde oldunuz mu zaman, yol vermez, insanlar unutmaz ve bir türlü değişmeyen bir durumun orta yerinde bulursunuz kendinizi. Doc'un, Sefalet Palas'taki insanların kahredeci yerinmelerinden haberi yoktu, bilseydi, bir şeyler yapmaya çalışırdı. Mack ile avenesi de onun neler hissettiğini bilseydi başlarını çoktan yukarı kaldırıp bakmış olurlardı.

Zaman kötüleşmişti. Boş arsada kötülük depreşmeye başlamıştı. Sam Malloy karısıyla bir iki kez kapışmış; kadın bir ağlamadır tutturmuştu. Kazanın içindeki yankılar, hıçkırıkları ve iç çekişleri suyun altından geliyormuş gibi donuklaştırıyordu. Bütün kö-

tülüklerin başı Mack ile öteki oğlanlardı sanki. Bear Flag'ın kibar, iyi huylu bekçisi sarhoşun birini kapı dışarı fırlatırken biraz sert davranmış, adamın belkemiğini kırmıştı. Bu işi temizlemek için üç kez Salinas'a gitmek zorunda kalan Alfred ve Bear Flag için hiç de iyi olmamıştı. Oysa o, kimseyi incitmeyecek kadar çelebi, efendiden bir bekçiydi.

Bütün bunların üstünde şehrin yüksek düşünceli kibar hanımefendileri, genç Amerikan erkeklerini korumak için şer yuvalarının kapattırılmasını tutturmuştu. Bu hal her yıl 4 Temmuz ile Panayır arasındaki ölü mevsim içinde bir kez tekrarlanırdı. O zaman Dora da Bear Flag'ı bir haftalığına kapatırdı. Gerçi pek de fena olmuyordu. Herkes bir süre için tatil yapıyor; ufak tefek onarım işleri de bu arada çıkarılıyordu. Ama bu kez hanımefendiler ciddi bir seferberliğe girişmişlerdi. Mutlak birinin başını istiyorlardı. Yaz oldukça durgun ve ölü geçmiş, millet huzursuzluk duymaya başlamıştı. İşler o kadar kötüleşti ki; şer yuvalarını gerçekte kimlerin işlettiğinin, kiraların ne kadar olduğunun, bunların kapatılmasının ne gibi güçlüklerle karşılanacağının anlatılması, açıklanması gerekti. Kısaca Bear Flag'ın işleri her gün biraz daha sarpasarıyordu.

Dora iki hafta için kapıları kapadı. Bear Flag'ın kapalı kaldığı süre içinde Monterey'de üç toplantı yapıldı. Dedikodu dönüp dolaşıp öyle yayıldı ki, Monterey gelecek yıl içinde beş kongreyi elden kaçırdı. Her şey gittikçe karışıyordu. Doc, ziyafet sırasında kırılan camları tamir ettirebilmek için bankadan ödünç para almıştı. Elmer Rechati, Güney Pasifik demiryolu üzerinde uyuyakaldığından, iki bacağını birden kaybetmişti. Hiç beklenilmeyen ani bir fırtına balıkçı gemilerinden birini, üç sandalı, iplerinden koparıp parça parça ederek perişan bir halde Del Monte kıyılarına atmıştı.

Böylesi talihsizliklerin açıklaması pek yoktur. Herkes suçu kendine yükler. Kara cahiller, gizlice işlenmiş günahlarını hatırlayıp bu felaketlere kendilerinin sebep olup olmadıklarını düşünürler. Adamın biri her şeyi güneşte görülen lekelere yükler, öteki, olasılık yasalarını eşeleyip karşı çıkar Doktorlar bile bundan faydalanamamışlardı. İyi bir ilaç ya da kuvvetli bir müshil her derde iyi geliyordu oysa.

Hepsinin üstüne tüy dikercesine Darling de hastalanmaz mı? Hastalanmadan önce yumruk yumruk, cin gibi bir hayvandı; ama beş gün süren ateş sonunda, derisi kemiğine, karnı kasığına yapıştı, geriye bir iskeleti kaldı. Karaciğer rengi burnu soldu, diş etleri bembeyaz oldu. Gözleri çakmak çakmak parlıyor, bütün vücudu ateşler içinde yanıyordu. Bazen tir tir titriyordu. Yemekten, içmekten kesilmişti. Küçücük karnı gittikçe eriyip küçülerek kaburgalarına yapışmıştı. Kuyruğunun ek yerleri bile derisinin altında fark edilir olmuştu. Besbelli fena hastalanmıştı.

Sefalet Palas'ı gerçek bir bozgun havası bastı. Darling onlar için çok önemliydi. Yardıma gerek olursa yakınında hazır bulunabilmek için Hughie ile Jones işlerinden ayrıldılar. Başında sırayla nöbet bekliyorlardı. Köpeğin başından ıslak bezi eksik etmiyorlardı ama, hayvan gittikçe eriyip bitiyordu. Sonunda istemeye istemeye, Hazel ile Jones'u, Doc'u çağırmakla görevlendirdiler. Doc'u denizin alçalış ve yükselişlerini gösteren bir haritanın başında tavuk türlüsü yerken buldular; ama türlünün ana maddesi tavuk değil, deniz hıyarıydı. İki delikanlıya, Doc kendilerine biraz soğuk bakıyor gibi geldi.

"Darling" dediler, "hastalandı, çok hasta.

"Nesi varmış?"

"Mack, üşütmüş diyor.

"Ben baytar mıyım? Bu işlerden hiç anlamam.

Hazel, "Hiç olmazsa şöyle bir bakamaz mısınız? çok fena hasta zavallıcık," diye mırıldandı.

Doc, Darling'i muayene ederken etrafında halka olmuşlardı. Doc hayvanın gözlerine baktı, diş etlerini, kulaklarını yokladı. Elini parmak parmak dışarı fırlamış zavallı kaburgaların üzerinde gezdirdi.

"Bir şey yemiyor mu?" diye sordu.

Mack, "Hiçbir şey yemiyor," diye cevap verdi.

"Zorla yedirmeniz lazım. Şöyle kuvvetli bir çorba, yumurta, balık yağı içirmeye çalışın.

Doc'un davranışlarını soğuk ve resmi buluyorlardı. Yeniden haritasının, tavuk türlüsünün başına dönmüştü çünkü.

Mack ile çocuklara yapacak iş çıkmıştı şimdi. Eti, viski kadar kuvvetli bir su çıkıncaya kadar kaynattılar. Dilinin arkasına, mümkün olduğu kadar gırtlağına yakın bir noktaya balıkyağı akıttılar, böylelikle hiç olmazsa birazı, midesine kadar indi. Başını arkaya kaldırıp ağzını açtılar; boğaz boşluğuna ılık çorba döktüler. Darling ya yutkunup çorbayı içecek, ya da boğulacaktı. İki saatte bir yedirip su içiriyorlardı. Eskiden sırayla uyurken, şimdi hiçbiri uyumuyordu. Hepsi oturmuş, Darling'in tehlikeyi atlatmasını bekliyorlardı.

Bekledikleri sabaha karşı gerçekleşti. Millet yarı uyur halde sandalyesine çökmüştü. Gözleri köpeğe dikili olduğu halde Mack uyanıktı. Hayvan bir iki kulaklarını oynattı, göğsünü indirip kaldırdı. Darling sonsuz bir halsizlikle ayaklarının üzerinde doğruldu, kapıya doğru yavaş yavaş sürüklenmeye başladı. İleride duran tenekeden birkaç yudum alarak orada yığılıp kaldı.

Mack'ın bağırışıyla hepsi uyanmıştı. Koca adam sevincinden oynuyordu. Ötekiler de yerlerinden sıçrayıp birbirlerine bağırıp çağırmaya başladılar. Lee Chong çöp tenekelerini taşırken kulak ka-

bartıp kendi kendine homurdandı. Alfred de bağırtıyı duymuş, onların bir eğlence düzenlediklerini sanmıştı.

Saat dokuz olmadan Darling, bir çiğ yumurta ile küçük bir tas krema yemişti. Öğleye doğru biraz kilo aldığı gözle bile fark edilebiliyordu. Akşama doğru kendini biraz daha toparladı, haftanın son günü topaç gibi bir köpek olmuştu yine.

Sonunda kötülük duvarı birçok yerinden çatladı. Her yerde bunun izleri görülüyordu. Balıkçı gemisi yeniden suya indirilip yüzdürüldü. Dora'ya Bear Flag'ı açabileceği haberi geldi. Earl Wakfield, iki başlı bir balık tutarak bunu sekiz dolara müzeye okuttu. Kötülük ve sabır duvarı çatlayıp yıkılmıştı. Derken delik deşik oldu, paramparça kırılıp unufak oldu. Laboratuvarda geceleri perdeler çekiliyor, saat ikilere kadar gramofonda o kilise müziği çalınıyor ve dışarı kimse çıkmıyordu. Bilinmez bir kuvvet Lee Chong'un kalbine işlemiş, doğulu yanı ağır basıp bir anda Mack ile oğlanları affederek ta baştan beri can sıkıcı kurbağa hesabını bir kalemde silip atmıştı. Çocukları affettiğini kanıtlamak için Sefalet Palas'a kadar çıkıp, onlara çeyreklik bir "Eski Tenis Ayakkabısı"nı hediye götürdü. Yokuşun başındaki ucuzluk pazarından alışveriş etmeleri onurlarını incitiyordu ama şimdi hepsi kapanmıştı artık. Lee'nin ziyareti Darling'in kırıp dökme huyunun hastalığından beri ilk kez ortaya çıktığı zamana rastlamıştı. Şimdi artık iyice şımarmıştı ve ortalığı dağıtmaması gerektiğini öğretmek kimsenin aklından geçmiyordu. Lee Chong hediyesiyle beraber geldiği zaman Darling, milletin kahkahalarla kendisini yüreklendirip şımartması karşısında Hazel'in o bitek lastik ayakkabılarını parçalamakla meşguldü.

Mack, Bear Flag'a iş için hiç gitmemişti. Bu ona bir dereceye kadar akrabasıyla zina etmek gibi

gelirdi. Beyzbol sahasının ötesinde bir ev daha vardı; oraya giderdi. Bu nedenle ön salona girdiği zaman, herkes onu bir bardak bira içmeye gelmiş sandı. Doğruca Alfred'in yanına gitti. "Dora buralarda mı?" diye sordu.

"Ne yapacaksın?"

"Konuşacaktım. Bir işimiz var da.

"Ne işi?"

"Orası seni ilgilendirmez.

"Peki yahu, öyle olsun. Soralım bakalım, seni görmek isteyecek mi?"

Biraz sonra Mack'ı, içeri özel odaya aldılar. Dora üstü kapaklı yazıhanesinin başındaydı. Turuncu saçları bukle bukle başının tepesine toplanmış, alnına yeşil bir viziyer oturtmuştu. Elindeki kalın uçlu kalemiyle son hesapları bir deftere işliyordu. Pembe ipekten, kolları, yakası süslü dehşet bir elbise giymişti. Mack içeri girdiği zaman, sandalyesini çevirip ona döndü. Alfred kapıda durmuş bekliyordu. Bekçi dışarı çıkıp kapıyı örtünceye kadar Mack sesini çıkarmadı.

Dora kuşkulu bakışlarla ziyaretçisini süzüyordu. Sonunda, "Eee, ne istiyorsun bakalım?" diye söylendi.

"Şey, diye kekeledi Mack. "Bir zamanlar Doc'un orada neler yaptığımızı duymuşsunuzdur herhalde.

Dora alnındaki viziyeri arkaya doğru itti; elindeki kalemi eski usul kalemliğe soktu: "Evet," dedi. "Duydum.

"Şey, bu işi Doc için yapmıştık. Belki inanmazsınız ama onun onuruna bir eğlence düzenlemiştik. Ama ne var ki eve zamanında dönmedi, işler de bir defa çığrından çıkmıştı zaten.

"Hepsini biliyorum, dedi Dora. "Benim ne yapmamı istiyorsun yani?"

"Şey, dedi Mack, "ben çocuklarla düşündüm de size danışmaya karar verdik. Doc için ne düşündüğümüzü bilirsiniz. İşte bu düşüncelerimizi ona nasıl gösterebileceğimizi, nasıl ispat edeceğimizi sizden sormaya geldim.

Dora, "Hımmm, diye düşünceye daldı. Döner sandalyesinde arkasına yaslanmış, bacak bacak üstüne atmıştı. Elbisesinin eteklerini düzelterek bir sigara çıkarıp yaktı; düşünüyordu. "Doc'un onuruna kendisinin bulunmadığı bir eğlence düzenlediniz, dedi. "Niye şimdi de onun bulunacağı bir ziyafet vermiyorsunuz?"

Daha sonra Mack, arkadaşlarına anlatırken, "Allah inandırsın ki, diyordu, "bu kadar kolaymış mesele. Bitirim, eşi bir daha bulunmaz bir kadın bu. Zaten insan durup dururken mama olmaz a. Karı bitirim canım, bitirim.

24

Mary Talbot, ya da Mrs. Tom Talbot alımlı, çok güzel bir kadındı. Yeşil yeşil parlayan kızıl saçları vardı. Altın renginde bir teni, yeşil gözlerinin altın sarısı benekleri vardı. Yüzü; geniş elmacık kemikleri, iri gözleri ve sivrice çenesiyle üçgen şeklindeydi. Uzun dansöz bacakları, dansöz ayakları vardı ve yürürken hiç yere basmıyormuş gibi olurdu. Heyecanlandığı zaman –ki çoğu kez heyecanlı olurdu– bir altın kızıllığıdır basardı yanaklarını. Büyükannesi ve büyükannesinin annesi büyücülük yaptığı için diri diri yakılmışmış.

Eğlenceden çok hoşlanan Mary Talbot, sık sık partilere, ziyafetlere giderdi. Eğlenceler düzenlemeye bayıldığı gibi başkasının eğlencelerine gitmekten

de pek hoşlanırdı. Tom Talbot çok para kazanamadığından kendisi sık sık parti veremiyordu. Bunun için başkalarını eğlence düzenlemeye kışkırtırdı. Bazen bir arkadaşına telefon eder, "Artık bir eğlence yapmanın zamanı gelmedi mi?" diye sorardı.

Mary normal olarak yılda altı doğum günü kutlar; kostümlü balolar, sürpriz partileri, tatil eğlenceleri düzenlerdi. Noel gecesi onun evinde büyük bir olaydı. Mary bu tür eğlencelerle ışıl ışıldır. Heyecanın dalgası arasında kocası Tom'u da sürükler götürürdü.

Öğleden sonraları Tom işindeyken, Mary arasıra mahallenin kedilerine çay ziyafeti verirdi. Alçak bir taburenin üstünde oyuncak tabak ve fincancıklar hazırlardı. Sonra kedileri toplardı. Epeyce kalabalık olunca, ayrıntıya kaçan, uzun boylu hazırlanmış konuşmalara girişirdi. Bu onun çok hoşlandığı, alaylı, iğneli bir oyundu. Mary'nin güzel elbiseleri olmadığı, Talbot'ların paraları bulunmadığı gerçeğini örtbas eder, gizlerdi de. Çoğu zaman cepleri tamtakır olurdu; bir ara bir kenara bir şey ayırabilirse, Mary hemen bir parti hazırlardı.

Bunu da kusursuz bir biçimde yapardı. Bütün evi neşeye boğar; bu yeteneğini kapının hemen dışında gizlenip Tom'u pençesine almak için bekleyen ümitsizliğe karşı bir silah olarak kullanırdı. Tom'u üzüntüden, ümitsizlikten uzak tutmayı görev sayıyordu. Herkesin bildiği gibi Tom, günün birinde büyük bir adam olacaktı. Genellikle kötü şeyleri evden uzak tutmayı başarırdı ama, bunlar bazen nasılsa Tom'un içine girer, onu yere sererlerdi. O zaman Tom bir kenara oturur, Mary neşe ateşini körüklemeye çalışırken, o kara kara düşünür dururdu.

Bir seferinde aybaşıydı; su şirketinden borç bildirimleri gelmiş, kira ödenmemişti. **Colliers'e** dergisine gönderilen yazı geri çevrilmiş, **New Yorker**

karikatürleri kullanmamıştı. Tom zatülcemp de geçiriyordu. İşte böyle bir sırada, yatak odasına çekilip, yatağın üstüne uzandı.

Kocasının gri mavi hüznü, kapının altından ve anahtar deliğinden dışarı taşıyordu, Mary, elinde oymalı kâğıda sarılmış bir demet çiçekle yavaşça içeri girdi.

"Kokla bak, diyerek çiçeği kocasının burnuna uzattı. Tom çiçeği kokladı ama, bir şey demedi. Kadın, "Bugün günlerden ne biliyor musun?" diye sordu. Ve onu parlak bir gün haline sokacak bir vesile aramaya çaba gösterdi.

Tom, "Bitkin, perişan halde olduğumuzu hiç olmazsa bir defacık olsun kabul etsik a, diyordu. "Sıfırı tükettik, borç içindeyiz, kendimizi aldatmaya ne gerek var

Mary, "Niye öyle olalım, diye karşı çıktı. "Biz sihirli insanlarız. Hep öyle olmuşuzdur Bir kutuda bulduğun on doları hatırlasana, kuzeninin yolladığı beş doları hatırlasana. Bize bir şeycik olmaz.

"Bu kez oldu, dedi Tom. "Kusura bakma, artık kendimi kolay kolay kurtaramam. Olduğumuzdan başka türlü görünmeye çalışmaktan bıktım. Hiç olmazsa bir defacık gerçeği kabul edelim, bir defacık olsun.

Mary, "Bu akşam küçük bir toplantı düzenlemeyi düşünüyordum, diye söylendi.

"Neyle? Herhalde dergilerden yiyecek resimleri kesip tabaklara koymayı düşünmüyorsundur inşallah. Bu tür şakalardan bıktım usandım. Artık hiç hoşuma gitmiyor Tersine, canımı sıkmaya başladı."

"Küçük bir toplantı yapabilirim, diye ısrar etti kadın. "Ufacık, samimi bir şey olacak. Resmi kıyafete falan gerek yok. Bugün Bloomer League'in kuruluş yıldönümü. Onu bile unutmuşsun bak.

"Hiç faydası yok. Oyunbozanlık ettiğimin far-

kındayım, ama ne yapayım ki içimden gelmiyor Ne diye kapıyı kapayıp gitmiyorsun? Beni niçin yalnız başıma bırakmıyorsun? Sen çıkmazsan ben başımı alıp bir yerlere gideceğim.

Mary kocasını dikkatle süzdü. Bu söylediklerinde ciddi olduğunu anlamıştı. Yavaşça dışarı çıkıp kapıyı kapattı. Tom, yatağın üstüne yüzükoyun kapanıp başını kollarının arasına sıkıştırmıştı. Öteki odada karısının bir şeyler yaptığını duyuyordu.

Mary kapıyı eski Noel süsleriyle süsledi; cam toplar, teller astı. Üstüne, "Hoş geldin kahraman Tom" yazılı bir kart iliştirdi. Sonra kulak verip kapıyı dinledi, hiçbir ses gelmiyordu. Biraz kederli olarak alçak tabureyi çıkarıp ortaya koydu, üzerine bir peçete serdi. Elindeki çiçek demetini bir bardağın içine yerleştirdi. Sonra dört küçük tabakla çay fincanını getirdi. Mutfağa girdi, çaydanlığı ateşin üstüne koydu. Sonra bahçeye çıktı.

Randolph adlı kedi, ön parmaklığın dibinde güneşliyordu. Mary, "Miss Randolph," dedi, "birkaç arkadaşı çaya davet ediyorum, siz de buyurmaz mısınız?" Kedi, sırtüstü dönüp sıcak güneşin altında tembel tembel gerindi. "Saat dörtten sonraya kalmayın, diye devam etti Mary. "Kocamla Bloomer League'in yıldönümü dolayısıyla oteldeki baloya gideceğiz de.

Mary kediyle konuştuktan sonra evin etrafını dolaştı, böğürtlenlerin parmaklığı sardığı arka bahçeye gitti. Cassini adlı kedi yere çökmüş, kendi kendine homurdanıp, kuyruğunu oynatıyordu. Mary, "Mrs. Cassini," diye başladıysa da kedinin ne yaptığını görerek sustu. Kedi bir fare yakalamıştı. Tırnaklarını içeri çekip göstermeden, yumuşak pençesiyle fareyi hafif hafif okşarken; dehşetten her tarafı titreyen fare, felce uğramış arka bacaklarını sürükleyerek. kıvrıla büküle kediden kurtulmaya çaba-

lıyordu. Fare bir ara böğürtlenlere kadar uzanabildi ama, kedi patisini yavaşçacık uzatıverdi, pençesinin ucunda beyaz dikenler belirdi; zarif bir hareketle fareyi arkasından tuttu, kıvranıp duran avını önüne çekti. Kedinin kuyruğu hazdan dalga dalga titredi.

Tom adının üst üste çağrıldığını duyduğu zaman yarı uykulu haldeydi. Bağırarak yerinden fırladı. "Ne var?" dedi. "Nerdesin?" Mary'nin ağladığı duyuluyordu. Arka bahçeye koşup, olup bitenleri gördü. Fareyi öldürmek için koşarken, "Başını çevir" diye bağırdı karısına. Cassini kedi, parmaklığın üstüne sıçramış, kızgın kızgın ona bakıyordu. Tom yakaladığı bir taşı fırlatarak, kediyi karnından vurup, parmaklıktan aşağı düşürdü.

Eve döndükleri zaman Mary, hâlâ, hafiften hıçkırıyordu. Çayı demleyerek masaya getirdi. Tom'a "Şuraya otur" diyerek yerdeki alçak iskemleyi gösterdi.

"Daha büyük bir fincan vermez misin?"

Mary, "Cassini'ye hiç kabahat bulmuyorum, diye söylendi. "Kedilerin ne mal olduklarını bilirim. Bu onun suçu değil ki. Ama Tom, ne kadar istesem de bir süre için onu sevemeyeceğim. Dikkatle kocasını süzmeye başladı. Tom'un alnındaki kırışıklıklar kaybolmuş, gözlerinin kötü kırpılması geçmişti. "Bu günlerde Bloomer League'i beni öyle meşgul ediyor ki, diye devam etti. "Her işi bir arada nasıl yapacağımı aklım almıyor.

Mary Talbot, o yıl bir gebelik eğlentisi düzenlemişti. Ağız birliği etmiş gibi herkes, "Doğacak çocuk Allah için çok iyi vakit geçirecek" diyordu.

25

Bütün Sardalye Sokağı, hatta bütün Monterey

bir değişiklik olduğunun farkındaydı. Kader ve kısmete inanmakla bir şey çıkmaz. Zaten kimse bunlara inanmaz. Ama bunları ihmal etmek de bir fayda vermez, hem ihmal eden de yoktur. Sardalye Sokağında başka yerlerde olduğu gibi boş inançlara saplanılmamıştır ama bir merdivenin altından geçmeyi, evde şemsiye açmayı uğurlu saymaz. Doc, saf bir bilim adamı olduğu, böyle şeylere hiç inanmadığı halde, bir gece eve geç döndüğünde kapının önünde beyaz çiçekler bulunca, gerçekten fena olurdu. Sardalye Sokağındakilerin çoğu böyle şeylere kulak asmazdı ama yine de bunlara göre yaşamlarını sürdürüp giderlerdi.

Sefalet Palas'a bir keder bulutunun çöktüğüne Mack'ın hiç şüphesi yoktu. Felaketle sonuçlanan eğlencenin muhasebesini yaptığında her tarafa talihsizliğin sinmiş olduğunu, uğursuzluğun, akşamları kovanına üşüşen arılar gibi, her yanı istila etmiş olduğu sonucuna vardı. Düşünce bu yola saptıktan sonra yapılacak en doğru iş; yatağa girip yorganı kafaya çekerek unutulmasını, işlerin düzelmesini beklemektir. Mack böyle batıl şeylere inananlardan değildir ama, yapılacak başka şey yoktur da ondan.

Sokağa yavaştan bir neşe havası sızmış, her yana yayılmaya başlamıştı. Kadın konuk bakımından Doc'un şansı çok açılmıştı. Hem pek üstlerine düştüğü de yoktu. Palas'taki yavru sırık fasulyesi gibi boy atıyor; binlerce kuşaktan aldığı bir içgüdüyle kendini yetiştiriyordu. Yerleri pisletmekten nefret etmeye, bu iş için dışarı çıkmaya başlamıştı. Darling'in pek güzel ve cici bir köpek olacağı belliydi. Geçirdiği hastalık da hiçbir iz bırakmamıştı.

Tatlı bir şey, gaz gibi bütün sokağa yayılmıştı. Herman'ın köfteci dükkânına, oradan San Carlos Oteline uzandı. Jimmy Brucia, şarkıcı barmeni Johnny de hissetti bunu. Sparky Evea da bunun

farkına vardıktan sonra, başka şehirden gelen üç polisle seve seve kapıştı. Sorun, ta Salinas hapishanesine kadar yansıdığından, şerifin kendisini damada yenmesine göz yumarak rahat bir hayat yaşayan Gay, birdenbire kendini toparlayarak tek bir oyun bile kaybetmez oldu. Böylelikle kazandığı ayrıcalıkların çoğunu yitirmiş oluyordu, ama kendini yeni baştan sapına kadar erkek olarak hissetmek vardı işin içinde.

Deniz ayıları bile bunu hissettiklerinden St.Francis'in bile gönlünü hoş edecek bir perdeden bağrışmaya başladılar. Din derslerine çalışan kızlar, hiç sebep yokken birdenbire başlarını kaldırıp, durdukları yerde fıkırdıyorlardı. Çok duyarlı bir elektrik aleti keşfedilmiş olsaydı, belki bu yayılan neşe ve şansın kaynağını keşfedebilirdi. Yolu yordamıyla bir saha ölçümüne çıkılsaydı, odak noktası olarak Sefalet Palas'ın yeri saptanabilirdi. Palas, dolup dolup taşıyordu. Mack ile bütün oğlanlar elektriklenmişler gibiydi. Jones yerinden kalkıp bir iki ustaca ayak numarası yaptıktan sonra, yine sandalyesine oturuyordu. Hazel hiçbir şey yokken gülüyordu. Neşe öylesine yaygın ve taşkındı ki; Mack bunu bir yerde tutmak, asıl hedefine yöneltmekte güçlük çekiyordu. La İda'da düzenli olarak çalışmaya başlayan Eddie şöyle hatırı sayılır bir içki deposu meydana getirmekteydi. Artık içki şişesine bira karıştırmaktan da vazgeçmişti. Kokteylin tadını bozduğunu söylüyordu.

Sam Malloy, büyüyüp kazanın etrafını sarsın diye bir yanına kahkaha çiçekleri dikmişti. Ön tarafa bir tente de germişti, akşamları çoğunlukla karısıyla orada oturuyorlardı. Kadın bir yatak örtüsü işliyordu.

Neşe, Bear Flag'ı bile etkilemişti. İşler iyi gidiyordu. Phyllis Mae'nin bacağı gittikçe düzeliyor, neredeyse işe başlayacak hale geliyordu. Eva Flane-

gan, Doğu St.Louis'den dönmüş ve buna pek sevinmişti. Orada havalar iyice sıcaktı ve her şey hatırladığından çok başka bir haldeydi. Ama o zaman da daha gençti ve her şeyde eğlenilecek bir yan bulabiliyordu.

Doc için bir parti verileceği haberi ya da inancı pek yeni bir şey değildi. Birden patlayıp ortaya çıkıvermedi. Herkes bundan haberliydi, ama bıraktılar, bilinçlerinde kozasından çıkmayı bekleyen bir kelebek gibi gelişmesini beklediler...

Mack bu işte pek gerçekçi davranıyordu. Çocuklara, "Geçen sefer aceleye getirdik, zorladık, diyordu. "Bu şekilde hiçbir zaman iyi bir parti verilemez. Bu işin içinizde büyüyüp her yanı bürümesini beklemeniz gerek.

Jones sabırsız bir tavırla, "Peki ama ne zaman olacak bu?" diye sordu.

"Bilmiyorum.

Hazel, "Sürpriz partisi mi olacak yani?" diye söylendi.

"Öyle olması gerek, dedi Mack. "En iyisi de odur

Darling'in bir yerden bulup getirdiği tenis topu vardı elinde, bunu kapıdan dışarı otların arasına fırlattı. Köpek topun arkasından seğirtmişti.

Hazel, "Doc'un doğum gününü bilseydik bu işi o zaman yapardık" diye mırıldandı.

Mack'ın ağzı açık kalmıştı. Hazel birbiri ardından onu hayretler içinde bırakıyordu: "Yaşa be Hazel!" diye bağırdı. "İşte tam üstüne bastın! Tabii doğum gününde yapılırsa bu iş, hediyeler de gelir. Tam aradığımız şey. Hepimiz dağılıp bu işi araştırmaya, onun doğum gününü öğrenmeye çalışalım.

Hughie, "Bundan kolay ne var, diye söylendi. "Ne diye kendine sormuyoruz?"

"Hadi oradan be!" diye tersledi Mack. "Kendine soralım da anlasın değil mi? Bir adama doğum gününü sordun mu, bu onun için bir şeyler yapmaya niyetlisin demektir. O zaman her şeyi anlar. Belki ben kendim gider, etrafı şöyle çaktırmadan bir koklarım.

Hazel, "Ben de seninle geleyim, diye atıldı.

"Olmaz. İkimiz beraber gidecek olursak, bunlar yine bir şeyler kuruyor, diye düşünebilir

"İyi ama bu benim fikrimdi. Önce ben akıl ettim.

Mack, "Biliyoruz, diye açıklamaya girişti. "Sırası gelince bunu senin akıl ettiğini Doc'a da söyleyeceğim. Ama şimdi yalnız gitmem daha doğru olacak."

Eddie, "Doc nasıl?" diye sordu. "Yani bize karşı olan tutumu demek istiyorum. Yüzü gülüyor mu?"

"İyi. Hiç fena değil.

Mack, Doc'u aşağıda laboratuvarın arkasında bir yerlerde buldu. Uzun bir lastik önlük kuşanmış, ellerini formaldehitten korumak için yine lastik eldivenler giymişti. Küçük bir köpek balığının damarlarına renkli su sıkmakla meşguldü. Küçük mikser döne döne mavi maddeyi karıştırıyordu. Kırmızı madde çoktan basınçlı şırıngaya konmuştu. Doc'un usta, alışkın elleri büyük bir kendine güvenle çalışıyor; iğneyi en uygun yere batırdıktan sonra hava kompresörüne basıyor, renkli sıvıyı istediği yere dolduruyordu. Biten balıkları da yanına düzgün bir sıra halinde yığıyordu. Sonra bunların üstünden bir daha geçip, mavi sıvıyı da şırınga edecekti. Köpek balıkları, bilimsel araştırma için en elverişli olanlarıydı.

Mack, "Merhaba Doc, diye girdi içeri. "Bugünlerde iş çok galiba?"

"Tam benim istediğim gibi. Köpek nasıl?"

"Demir gibi oldu kâfir. Siz olmasaydınız çoktan ölüp gitmişti."

Bir an için Doc'un içinden bir şüphe bulutu gelip geçti. Fakat çok sürmedi. Genellikle övgüden hoşlanmazdı. Mack'ı çok uzun zamandan beri tanırdı. Sesindeki edada gönül borcundan başka bir şey yoktu. Mack'ın köpeğe ne kadar düşkün olduğunu biliyordu. "Palas'ta ne var ne yok?" diye sordu.

"Sağ olasın. Her şey mükemmel, iki yeni sandalye daha edindik. Bir gün gelip bizim orayı bir görsen diyoruz. Ev adamakıllı yoluna girdi artık.

"Bir gün gelirim. Eddie hâlâ testiyi getiriyor mu?"

"Tabii. Hem artık bira da karıştırmaz oldu içine. Böylesi daha iyi oluyor İçki içtiğini anlayabilir insan."

"Daha önce de anlıyordu, adama dokunuyordu, diye karşılık verdi Doc.

Mack sabırla bekledi. Doc er geç o yola sapacak, kucağına düşecekti. Eğer bu konuyu Doc kendi açacak olursa, şüphe uyandırmak olasılığı çok daha azdı. Mack'ın yöntemi böyleydi.

"Epeydir Hazel'in göründüğü yok. Hasta masta değil a?"

Mack, "Hayır" diyerek lafı ucundan açtı. "Bir şeysi yok, iyi. Hughie ile geçen gün az kalsın kapışıyorlardı. Bir haftadır hâlâ söylenip duruyorlar a. İşin asıl garip tarafı, mesele ikisinin de bilmediği bir şey. Ben de bilmiyorum ama sesimi çıkarmıyorum. Ama onların akıllarının erdiği yok: Neredeyse araları açılacak.

"Neymiş bu mesele?"

"Hiç canım. Hazel'in işi gücü yok, birtakım ölçülü kâğıtlar, haritamsı şeyler, yıldız işaretleri, uğur-

lu şekiller falan alıyor. Hughie de bunların aslı esası yok, hepsi tıraş diyor. Hazel bir insanın ne zaman doğduğunu bilirse, onun hakkında bir sürü laf edebileceğini, öteki de bunların boş olduğunu iddia edip durmakta. Bana kalırsa, benim böyle şeylere aklım ermez. Sen ne dersin bu işlere, Doc?"

"Bana sorarsan, ben biraz Hughie'nin tarafını tutarım derim. Karıştırıcı aleti durdurdu. Şırıngayı yıkayarak sıvı ile doldurdu.

"Geçen gece adamakıllı kızışıyordu iş, diye devam etti Mack. "Bana ne zaman doğduğumu sordular. Nisanın on ikisinde, dedim. Hazel o şekilli kâğıtlardan birini alarak benim için bir araba laf etti. Bazen iyiden iyiye uyar tarafları oluyordu. Ama ne var ki, hepsi iyi şeylerdi, adam da kendisi için söylenen iyi şeylere inanmamazlık edemiyor. Bilmem çok cesurmuşum, çok akıllıymışım, arkadaşlarıma, dostlarıma iyilik etmekten hoşlanırmışım, falan filan. Hazel'e bakılırsa bunlar hep doğru sözlermiş. Senin doğum günün ne zaman be Doc?" Bu uzun açıklamanın sonunda böyle bir sorunun gelmesi olağandı. İnsanın aklına başka şeyler gelmezdi. Yalnız Doc'un Mack'ı uzun zamandan beri tanıdığını unutmamak gerek. Öyle olmasaydı 18 Aralık yerine yanlış olarak 27 Ekim demezdi. "27 Ekim" dedi. "Hazel'e sor bakalım benim için ne demişler

Mack, "Bunların hepsi saçma belki ama, diyordu, "Hazel pek ciddiye alıyor. Senin için de bakmasını söylerim, Doc.

Mack gittikten sonra Doc, bunların altından nelerin çıkabileceğini kestirmeye çalıştı. Bunun bir başlangıç olduğunu anlamıştı. Mack'ın tekniğini, kullandığı yöntemleri bilirdi. Onun üslubunu hemen anlayıverirdi. Mack'ın bu bilgiyi edinmekteki amacının ne olabileceğini keşfe çalıştı. Daha sonra hafifften kulağına çalınan dedikoduları birleştirerek Doc,

işin içyüzünü çıkarmayı başardı. Şimdi ferahlamıştı bir nebze, çünkü Mack'ın kendisini oltaya takacağından çekinmişti.

26

İki çocuk, bir kedi, tahta perdeyi tırmanıncaya kadar kayıkhanede oynadılar. Kediyi görünce birdenbire peşine takılarak tren yoluna kadar kovaladılar Oraya varınca durdular; ceplerini yol yatağındaki küçük granit parçalarıyla doldurmaya başladılar. Kedi yüksek otların arasında ellerinden kurtulduğu halde, taşları atmadılar Ağırlıkları, biçimleri, büyüklükleri tam atmaya elverişli parçalardı bunlar Böyle bir taşa insanın ne zaman ihtiyacı olacağı bilinemezdi ki. Sardalye Sokağına saptılar; biri Morden'in Sardalye Yapımevinin demir kapısına bir taş salladı. Telaşlı bir adam pencereden yetişebilir miydi? Adam daha kapıya yanaşmadan çocuklar boş arsadaki bir kalasın arkasına sinmişlerdi. Adam yüz yıl arasa bulamazdı onları.

Joey, "Var mısın bahse?" diye söylendi. "Ömrünün sonuna kadar arasa bizi bulamaz.

Az sonra, kendilerini arayan olmadığı halde böyle saklı durmaktan usandılar. Dışarı çıkıp Sardalye Sokağından aşağı doğru yürümeye başladılar. Uzun süre Lee'nin vitrinindeki kerpetenleri, testereleri, makinist kasketlerini ve muzları seyrettiler. Sonra sokağın karşı tarafına geçip, laboratuvarın ikinci katına çıkan merdivenlerin alt basamağına oturdular.

Joey, "Biliyor musun, dedi. "Bu adamda şişe içinde bebeler varmış.

Willard, "Ne biçim bebeler?" diye sordu.

"Basbayağı bebeler. Yalnız doğmadan evvelmiş.

"Kesiyorsun, dedi Willard.

"Vallahi kesmiyorum, doğru. Sprague'lerin oğlu görmüş. Nah bu kadarcıktan büyük değilmiş. Küçücük elleri, ayakları varmış.

Willard, "Saçları da var mıymış?" diye sordu.

"Bilmiyorum. Sprague'lerin oğlu öyle bir şey söylemedi."

"Sorsaydın. O zaten yalancının biridir

Joey, "Böyle söylediğini duymasın ama, diye söylendi.

"Git istersen söyle. Ondan kim korkar Senden de korkmam ben. Ben kimseden korkmam. Bundan bir şey çıkarmak istiyorsun yani?" Joey cevap vermedi. "Söyle bakalım, bir şey mi olmuş yani?"

Joey, "Yoo, dedi. "Niye yukarı çıkıp bu adama şişe içindeki bebeklerin sahibi olup olmadığını sormuyoruz diye düşünüyordum. Varsa bize de gösterirdi belki.

Willard, "Şimdi burada değil, diye cevap verdi."Burada olduğu zaman arabası da burada olur. Bir yere gitmiş. Bence bu yalan. Sprague'lerin oğlu yalan söylüyor. Sen de yalan söylüyorsun. Bundan bir şey mi çıkarmak istiyorsun?"

Sıkıcı, uyuşuk bir gündü. Yerinden kımıldamak, heyecanlanmak için Willard'ın epey uğraşması gerekiyordu: "Sen hem korkaksın da, dedi. "Bundan bir iş çıkarmak istiyorsun demek?" Joey cevap vermemişti. Willard taktik değiştirdi. Her zamanki konuşma edasıyla, "Baban nerede?" diye sordu.

Joey, "Öldü," diye cevap verdi.

"Ya, anlamadım. Neden ölmüş bakalım?"

Joey sustu, cevap vermedi. Willard'ın bildiğini biliyordu, ama bir dövüşü göze almadan bu bildiğini itiraf ettiremezdi; üstelik Willard'dan korkardı da.

Az sonra, "İntihar etti, kendini öldürdü, dedi.

"Ya, nasıl yapmış bu işi?"

"Fare zehiri yedi."

Willard'ın sesi kahkahayla çatladı: "Kendini ne sanmış, fare mi?"

Joey bu nükteye birazcık güldü; sadece birazcık, o kadar.

Willard, "Kendini fare sanmıştır!" diye bağırıyordu. "Etrafta şöyle debelendi mi, hey Joey bak, şöyle? Burnunu şöyle buruşturur muydu? Şöyle kocaman bir kuyruğu var mıydı?" Willard gülmekten katılacak gibiydi. "Ne diye bir fare kapanı alıp başını içine sokuvermedi?" Bu şakaya ikisi de güle güle bir oldular, hele Willard, öyle tadını çıkarıyordu ki. Sonra yeni bir nükte bulmayı denedi: "Zehiri aldığı zaman şöyle mi oldu, nah, şöyle mi?" Gözlerini şaşı etmiş, ağzını açıp dilini bir karış dışarı düşürmüştü.

Joey, "Bütün gün hasta yattı, diye anlattı. "Gece yarısına kadar can vermedi. Çok acı çekiyordu.

Willard, "Bu işi ne diye yaptı?" diye sordu.

"İşsiz kalmıştı da ondan. Bir yıldır iş bulamıyordu. İşin komik tarafı ne, biliyor musun? Öldüğünün ertesi günü bir adam ona iş vermek için geldi."

Willard yaptığı şakayı tazelemek istercesine, "Kendini fare sanmıştır, diye söylendi. Ama bu sefer kendi de beğenmemişti.

Joey ayağa kalkmış, ellerini cebine sokmuştu. Su yolunda bir bakır parıltısı gördüğünden, o yana doğru yürüdü, tam eğilip alacağı sırada Willard atılıp, onu bir kenara iterek meteliği kaptı.

Joey, "Önce ben gördüm!" diye bağırdı. "O para benim."

"Ya, mesele mi çıkarmak istiyorsun bundan? Sıkıysa dövüşelim, var mısın? Ne diye sen de gidip kendine bir avuç fare zehiri almazsın.!"

27

Mack ile çocuklar... baştanbaşa erdem, mutluluk ve güzelliktiler. Sefalet Palas'a yerleşmiş: bir taşın havuza düşüşü gibi, Sardalye Sokağı ve ondan öte Pacific Grove, Monterey ve hatta Carmel'e kadar halkacıklar gönderiyorlardı.

Mack, "Bu sefer, diyordu. "Doc'un partide bulunmasını garanti altına almalıyız. Şayet o, orada bulunmazsa vazgeçeriz, olur biter.

Jones, "Bu sefer nerede yapılacak eğlence?" diye sordu.

Mack sandalyesini arkaya, duvara yaslayarak, bacaklarını sandalyenin ön ayaklarına sardı: "Bu işi çok düşündüm, dedi. "Burada da verebilirdik, ama bu onun için sürpriz olmaktan çıkar, yani ilginç bir tarafı kalmaz. Hem Doc, kendi evini pek sever Gramofonu, sevdiği plakları oradadır " Bakışlarını etrafta gezdirdi. "Geçen sefer gramofonu kim kırdıydı bilmiyorum, diye devam etti, "ama bu sefer ona elini sürecek olan çıkarsa, onu bir tekmede kapı dışarı etmeye ahdettim.

Hughie, "Bana kalırsa en iyisi bunu onun yerinde yapmaktır, diye söylendi.

Eğlence haberi kimseye verilmedi; bu bir çeşit his olarak zamanla herkesin içinde belirip, boy gösterdi. Davet edilen de olmadı. Herkes kendiliğinden katılıyordu. 27 Ekim etrafında manevi bir kırmızı halka çizilmişti. Ve bu doğum günü partisi olduğuna göre, hediyeleri de hesaba katmak gerekiyordu.

Örneğin, Dora'nın kızlarını ele alalım: Hepsi şu ya da bu vesileyle akıl danışmak, ilaç almak ya da mesleklerinin dışında dostluk için laboratuvara gidip gelmişlerdi. Bu vesileyle, Doc'un yatağını da görmüşlerdi. Yatağın üstü eski, solmuş, kırmızı bir battaniye ile örtülüydü. Hayvan toplamak için yap-

tığı gezilerde, her zaman bunu da yanına aldığından, üstüne tilki kuyruğu kılları, tüyler ve kumlar yapışmıştı. Eline para geçecek olursa laboratuvar için aletler alırdı. Kendine yeni bir battaniye almak hiç aklına gelmemişti. Dora'nın kızları ona renkli ipek parçaları bir araya dikerek bir yatak örtüsü yapıyorlardı. Bu parçaların çoğu iç çamaşırlarından, gece tuvaletlerinden artmış olduğundan, ten pembesinden, turuncuya, kırmızı ve vişne rengine kadar ışıl ışıl, rengârenkti. Sabahları ve öğleden sonra sardalye avından dönen müşteriler sökün edip gelinceye kadar bu işle meşgul oluyorlardı. Bu işbirliği, genellikle genelevlerde görülen geçimsizlik, kavga, dövüş ve hırlaşmayı ortadan kaldırmıştı.

Lee Chong, yirmi beş ayak boyunda bir çıtır pıtır dizisini ve koca bir çuval dolusu Çin lalesi soğanını ortaya çıkarıp gözden geçirdi. Bunlar onun kavlince bir eğlenceye götürülecek en uygun hediyeydiler.

Sam Malloy'un antikalar hakkında kendine özgü fikirleri vardı. Eski ev eşyalarından, kristal ve porselen işlerinden çok iyi anlardı. Bu gibi şeylerin zamanla işe yaradıkları veya güzellikleriyle hiç oranı olmayan bir değer kazandıklarını anlamıştı. Bir sandalyenin beş yüz dolara satıldığını bilirdi. Sam, tarihi otomobillerden parçalar toplar ve günün birinde bu koleksiyonunun onu zengin ettikten sonra en iyi müzenin siyah kadifeleri arasına yerleşeceğine inanırdı. Sam da bu eğlence etrafında epey düşünmüş ve kazanın arkasında büyük bir sandıkta duran hazinesinin başına gitmişti. Doc'a en iyi parçalarından biri olan, 1916 Chalmers'inden piston ile, piston kolunu hediye etmeye karar vermişti. Bu nadide parçayı tarihi bir zırh gibi pırıl pırıl parlayana kadar iyice ovup parlatmıştı. Bir de tahta kutu yapıp, içine siyah bez döşemişti.

Mack ile öteki oğlanlar meseleyi dört bir yanından ele alıp uzun uzun düşündüler. Doc'un en çok kediye ihtiyacı vardı. Bunu temin etmekte de güçlükle karşılaştığını biliyorlardı. Mack çifte kapanını ortaya çıkardı. Ödünç olarak çok güzel bir dişi kedi buldular Bunu içine oturtarak kapanı boş arsanın tepesindeki servi ağacının altına kurdular. Sefalet Palas'ın köşesine yaptıkları tel kafes, her akşam kızgın erkek kedilerle biraz daha kalabalıklaşıyordu. Jones, balık başı ve diğer artıklar için sardalye yapımevlerine günde iki sefer yapmak zorunda kalıyordu. Mack ölçüp biçmiş, yirmi beş erkek kedinin oldukça iyi bir hediye olabileceğine karar vermişti.

"Bu sefer, süs müs istemez" diyordu Mack, "Bol içilen, temiz bir parti olacak bu.

Salinas cezaevindeki Gay, partinin haberini alınca o gece dışarı çıkabilmek için şerifle bir anlaşma yapmış ve gidiş geliş otobüs parası olarak iki kâğıt borç almıştı. Kolay kolay unutulan bir adam olmadığından Gay, şerifle çok iyi geçiniyordu. Hele seçimler yaklaşırken, Gay da onun için epey oy sağlayacak durumda olur, ya da sağlayabileceğini söylerse... Hem isteseydi Gay, Salinas cezaevinin adını kötüye çıkarabilirdi.

Henri, birdenbire 1890 yıllarında doruğuna erişip de sonra birdenbire unutulan, iğnelerden yastık yapma sanatının gerçek bir sanat olduğuna aklı iyice yatmıştı. Bu tarzı yeniden canlandırdı. Renkli iğnelerle neler yapılabileceğini görmekten hoşnut oluyordu. Resim hiçbir zaman tamamlanamadı, çünkü iğnelerin yerini değiştirmekle her şey baştan başa değişiyordu. Tek başına bir sergi açmak için bu yastıklardan bir düzine kadar hazırlıyordu. Ziyafet haberini alınca, hepsini bir kenara bırakarak Doc için kocaman bir yastık yapmaya başladı. Bu: yeşil, sarı ve pembe iğnelerle ve insanı kışkırtan bir

ustalıkla yapılmıştı. Hepsi de uçuk renklerdi ve tablosuna "Paleozoik Devir Hatırası" adını vermişti.

Henri'nin dostu Eric, eserlerinin ikinci baskısı yapılmayan ve ikinci bir eseri olmayan yazarların kitaplarının ilk baskılarını toplamaya meraklı, bilgin bir berberdi. Doc'a, üç yıl kendisine veresiye tıraş olduktan sonra iflas eden bir müşterisinden edindiği bir kürek çekme aletini hediye etmeye karar vermişti. Alet çok iyi durumdaydı, az kullanılmıştı. Zaten kimse kürek çekme makinesi kullanmazdı ki.

Gizli işler gittikçe arttı. Sayısız karşılıklı ziyaretler oluyor; hediyelere, içkilere, ziyafetin ne zaman başlayıp ne zaman biteceğine, kimsenin Doc'a bir şey açmamasına dair tartışmalar yapılıyordu.

Doc bir şeyler olup bittiğinin farkına vardığı zaman önce kendisini ilgilendiren bir şey olduğunu bilmiyordu. İçeri girdiği zaman Lee Chong'daki konuşmalar bıçakla kesilmiş gibi duruyordu. Önceleri millet kendisine soğuk davranmaya başladı gibi geldi. En azından bir düzine adam, birbiri ardından 27 Ekimde ne yaptığını sorunca hayret ediyordu. Çünkü, bu günü Mack'a doğum günü olarak söylediğini çoktan unutmuştu. Uydurma bir doğum günü için falda ne dendiğini merak etmişti ama Mack'ın bir daha bu meseleye temas ettiğini görmedi. Aradan bir süre geçince bunu kendi de unutup gitmişti.

Bir akşam, Halfway House'a uğramıştı. Burada çok sevdiği ve daima aynı soğuklukta muhafaza edilen bira satılırdı. Birinci dubleyi bitirdikten sonra ikincinin zevkine varmaya başlamıştı ki, sarhoşun barmenle konuşmasına, kulak misafiri oldu:

"Partiye gidiyor musun?"

"Ne partisine?"

Sarhoş kendinden emin bir tavırla, "Aman canım, sen de, dedi, "Sardalye Sokağındaki Doc'u bilmez misin?"

Barmen, bir sarhoşa, bir de Doc'un bulunduğu tarafa baktı.

"Şey, diye ekledi sarhoş, "doğum gününde onun şerefine bitirim bir ziyafet vereceklermiş.

"Kim verecekmiş?"

"Herkes.

Doc, duyduklarına mim koydu. Sarhoşu hiç tanımıyordu.

Bu fikre karşı içinde uyanan tepki pek basit değildi. Kendisi için bir ziyafet düzenlemek isteyişlerine pek sevinmiş, içi sıcacık bir şeyle dolmuştu. Aynı zamanda geçen seferki ziyafeti anımsayarak içten içe ürpermedi de değil.

Şimdi her şey yerli yerini bulmuştu. Mack'ın soruları, susuşu bir anlam taşımaya başlamıştı şimdi. O gece masasının başında uzun uzun bu meseleyi düşündü. Neleri ortadan kaldırıp kilitleyeceğini hesap etti. Bu ziyafetin ona oldukça pahalıya mal olacağını biliyordu.

Ertesi günü kendi de ziyafet için hazırlıklara başlamıştı. En iyi plaklarını ortadan kaldırıp arka odaya taşıdı. Kırılabilecek bütün aletleri de oraya sakladı. Neler olabileceğini, konuklarının bir şey getirmedikleri halde nasıl acıkacaklarını kestirebiliyordu. Her zaman olduğu gibi, içki de çok çabuk tükenecekti. İçinde bezginliğe, kırgınlığa benzer bir hisle, yukarı ucuzluk pazarına gitti. Buranın anlayışlı bir kasabı vardı. Onunla bir süre etten konuştular Doc sekiz kilo pirzola, beş kilo domates, on iki baş kıvırcık salata, altı somun ekmek, bir kavanoz çilek reçeli, bir paket tereyağı, beş galon şarap ve dört çeyrek şişe de pek iyi cinsten olmayan, ama halis viski ısmarladı. Önündeki taksit ayında banka ile arasının açılacağını biliyordu. Bunun gibi iki üç parti daha olursa laboratuvar elden gideceğe benzer, diye düşündü.

Bu arada sokakta, hazırlıklar doruğuna erişmişti. Doc'un hakkı vardı, kimsenin yiyeceği düşündüğü yoktu, ama her yerde yarım kiloluk, çeyreklik içki şişeleri depo edilmeye başlanmıştı. Hediye listeleri gittikçe kabarıyordu; misafirlere gelince, şayet bir liste yapılsaydı bu mahallenin nüfus sayımı gibi bir şey olurdu. Ne giyeceklerine dair Bear Flag'da sonu gelmez bir tartışma başlamıştı. Çalışmaya gitmeyeceklerine göre, kızlar bir nevi üniformaları olan güzel, cicili bicili, uzun tuvaletler giymek istemiyorlardı. Sokak giysileriyle gitmeye karar vermişlerdi. Fakat bu öyle sanıldığı kadar kolay olmadı. Dora, hiç olmazsa birkaç kişinin, gidip gelen müşterileri idare etmek için evde kalmasında diretiyordu. Kızlar, birkaç postaya ayrıldı; bir kısmı nöbet beklerken, bir kısmı gidip eğlenecek, sonra onlar dönünce, öteki posta gidecekti. Hangi grubun daha evvel gideceğini belirlemek için de kura çektiler. İlk parti, o güzelim yatak örtüsünü verdikleri zaman Doc'un yüzünün ne hale gireceğini görebilecekti. Yatak örtüsünü yemek odasında bir kasnağa germişler, hemen hemen tamamlanmış gibiydi. Mrs. Malloy işlemekte olduğu yatak örtüsünü bir süre için bir kenara bıraktı. Doc'un bira bardakları için altı tane bardakaltı örüyordu. Sardalye Sokağındaki ilk heyecan dalgası geçmiş, yerini gittikçe artan, yoğunluk kazanan amansız bir gayrete bırakmıştı. Sefalet Palas'taki kafeste erkek kedilerin sayısı on beşi bulmuştu. Bunların miyavlamaları Darling'i geceleri rahatsız etmeye, sinirlerini bozmaya başlamıştı.

28

Ziyafet haberini Frankie'nin er geç duyması kaçınılmazdı. Çünkü, Frankie küçük bir bulut gibi, et-

rafta dolaşır dururdu. Her zaman için küçük grupların bir ucunda o da hazırdı. Kimse ona aldırış edip önem vermez. Dinleyip dinlemediğini bile bilemezsiniz. Ama Frankie, eğlence haberini işitmişti. Hem hediyelerin lafını da duymuş, içi ezici bir özlem duygusuyla dolup taşmıştı.

Dünyanın en güzel şeyi Jacobs'un kuyumcu dükkânının vitrininde dururdu. Uzun zamandan beri de buradaydı. Bu, siyah oriksten, sarı kadranlı bir masa saatiydi ama asıl güzelliği o üstünde duran şeydeydi. Üstünde St.George'un canavarı öldürüşünü temsil eden bir bronz heykel vardı. Canavar pençeleri havaya dikili olarak sırtüstü yere yıkılmış, Azizin kılıcı da göğsüne saplanmıştı. Aziz, baştanbaşa zırhlar giyinmiş, başlığının önü yukarı kalkmış; şişman, iri kalçalı bir ata binmişti. Canavarı kılıcıyla yere çivileyivermişti. Fakat işin en hoş tarafı onun da Doc'unkine benzer bir sakalı oluşuydu.

Camekânın önünde durup, bu güzelim şeyi seyretmek için Frankie haftada birkaç kere Alvarado Caddesinin yolunu boylardı. Rüyasına da girerdi bu; eliyle bu parlak madeni okşuyor görürdü kendini. Eğlence ve hediyelerin haberini aldığı zaman bu saati çoktan biliyordu.

Frankie içeri girmeden evvel bir saate yakın kaldırımda dikildi. "Ne o?" diye söylendi Mr Jacobs. Frankie içeri girerken onu şöyle bir süzmüş, cebinde 75 sent bile olmadığını anlamıştı.

Frankie belli belirsiz bir sesle, "Şu kaç para?" diye sordu.

"Hangisi?"

"Şu.

"Saati mi demek istiyorsun? Elli dolar, heykellerle birlikte yetmiş beş dolar

Frankie cevap vermeden dışarı çıktı. Doğruca, sahile inip ters çevrilmiş bir sandalın altına sığına-

rak dalgacıkları gözlemeye koyuldu. Kafasındaki bronz heykelin güzelliği öylesine içine işlemişti ki, gözlerinin önünde durur gibi oluyordu. İçinde bir kapana sıkışmanın telaş ve heyecanı vardı. Bu güzel şeyi elde etmeliydi mutlaka. Aklına geldikçe gözleri ışıl ışıl yanıyordu.

Bütün gün sandalın altında durdu; gece olunca yavaşça saklandığı yerden süzüldü. Alvarado Caddesinin yolunu tuttu. Millet, sinemaya girer, oradan çıkınca Altın Kelebeğe giderken o, bir aşağı bir yukarı dükkânın önünde dolaşıyordu. Yorulmuyor, uykusu da gelmiyordu; o aklını alan güzellik içinde bir kor gibi yanıyordu.

Sonunda, sokaklardaki insanlar azaldı, bir zaman geldi ki, hiç kimse kalmadı, yolun kenarına çekilmiş otomobiller de uzaklaşmış; şehir uykuya dalmıştı.

Polisin biri Frankie'ye sokuldu: "Ne yapıyorsun?" diye sordu.

Frankie tabanları yağlayıp köşeyi döndü, oracıkta duran bir fıçının arkasına sindi. Saat iki otuza doğru, yerinden çıkarak Jacobs'un kapısının tokmağını yokladı. Kilitliydi. Frankie biraz önce saklandığı fıçının yanına dönerek, kaldırımın üstüne oturup düşünceye daldı. Fıçının yanında bir yerden kopmuş bir beton parçası gözüne ilişti; bunu hırsla avuçladı.

Polis, ifadesinde bir şangırtı duyarak, o tarafa doğru seğirttiğini söylüyordu. Jacobs'un vitrini kırılmıştı. Suçlunun hızlı hızlı uzaklaştığını görerek peşine takılmış. Bir çocuğun kucağında on beş, yirmi kilo ağırlığında bir heykel olduğu halde, bu kadar hızlı ve devamlı koşuşuna aklı ermiyormuş; hani neredeyse kaçıp kurtuluyormuş da. Dalgınlıkla çıkmaz bir sokağa sapmamış olsaymış, yakalanamayacakmış.

Şef ertesi günü Doc'u çağırttı. "Bir ara bize uğrayın, zahmet olmazsa, dedi. "Sizinle biraz konuşmak istiyorum.

Frankie'yi içeri aldıklarında kir, pislik içindeydi. Gözleri kıpkırmızı olduğu halde, yüzündeki azmi kaybetmemeye çalışıyordu. Doc'u görünce hoş geldin gibilerinden gülümsedi.

Doc, "Ne oldu böyle, Frankie?" diye sordu.

Şef, "Dün gece Jacobs'un dükkânına girmiş, diye açıklamada bulundu. "Ufak tefek bir şeyler çalmış. Annesiyle temasa geçtik. Kendi suçu olmadığını, son zamanlarda hep sizin yanınızda kaldığını söyledi.

"Frankie, ne yaptın böyle? Niye yaptın bunu?" diye söylendi Doc. Ağır taş bütün şiddetiyle göğsüne bastırıyordu sanki. "Benim kefaletimle serbest bırakabilir misiniz?" diye sordu.

Komiser, "Bilmem, hâkim kabul eder mi?" diye söylendi. "Bir akıl raporu çıkarttımalıyız. Bunun hastalığını siz bilirsiniz herhalde.

"'Evet biliyorum.

"Büluğ çağına erdiği zaman ne olacağını da biliyorsunuz tabii.

"Evet, diye içini çekti Doc. "Biliyorum. Göğsündeki taş daha ağırlaşmıştı.

"Doktorlar onun bir yere kapatılmasını daha uygun buluyorlar Daha önce böyle bir şey yapamazdık ama, şimdi bir de sabıkası var... Hem böylesi daha iyi olacak.

Frankie bunları dinlerken, gözlerindeki hoş geldin parıltısı sönmüştü.

Doc, "Ne almış?" diye sordu.

"Büyük bir masa saati ile üstündeki bronz heykelleri.

"Kaç paraysa ben öderim.

"Lüzum yok, nasıl olsa geri aldık. Hâkimin sizin sözünüze kulak asacağına pek ihtimal vermem. Yine yapabilir Bunu siz de biliyorsunuz.

Doc, belli belirsiz, "Evet, diye söylendi. "Biliyorum. Belki bir sebebi vardı. Frankie," diye oğlana seslendi. "Niye aldın bu saati?"

Frankie uzun süre yüzüne baktı: "Seni çok seviyorum. dedi.

Doc hızla dışarı fırladı; arabasına atlayıp St. Lobos'un aşağısındaki mağaralarda hayvan toplamak için uzaklaştı.

29

Ekimin yirmi yedinci günü saat dörtte, Doc, denizanalarının sonuncusunu da şişleyip bitirmişti. Formalin küvetini yıkadı, pensleri temizledi, lastik eldivenlerini çıkarıp pudraladı. Yukarı çıkıp farelerin yemini verdi; sonra plakların en iyileriyle mikroskobunu arka odaya taşıyıp, kapıyı kilitledi. Bazen münasebetsiz misafirin biri çıngıraklı yılanlarla oynamaya kalkıverirdi. Evvelden hazırlıklı bulunup, olasılıkları hesaba katarak Doc, tadını kaçırmadan eğlencesinin tehlikesini azaltmayı düşünüyordu.

Ocağa kahve ibriğini koydu; gramofona **Great Fugue**'u yerleştirip bir duş aldı. Bu işi o kadar çabuk yapmıştı ki, daha plak bitmeden temiz elbiselerini giymiş, kahvesini içiyordu.

Pencereden dışarı arsaya. oradan yukarı Palas'a bir göz attı, ama görünürlerde kimsecikler yoktu. Doc, partisine kimlerin ve ne kadar insanın geleceğini bilmiyordu. Bütün gün bunun farkındaydı. Ortalıkta kimseler görünmüyordu, ama bir ya da

birkaç kişinin kendisini gözden kaçırmadıklarından emindi. Demek bu tam bir sürpriz partisi olacaktı. Bir şey olmamış gibi, olağan davranmaya devam etmeliydi. Karşıya, Lee Chong'un dükkânına gidip iki sandık bira aldı. Lee ailesinin yüzünde şarklılara özgü, o baskı altında tutulan heyecanı fark etmekte gecikmemişti. Demek onlar da geliyordu. Doc, laboratuvara dönerek biranın birini bardağına boşalttı. Birinci bardağı susuzluğunu gidermek için bir yudumda içerek bardağa ikincisini doldurdu. Arsa ve sokak hâlâ boştu.

Mack ile oğlanlar Palas'taydılar Sokak kapısını kapatmışlardı. Bütün gün soba gürül gürül yanmış, üzerinde su ısıtmıştı. Hatta Darling'i bile yıkayarak boynuna kırmızı bir fiyonk bağlamışlardı.

Hazel, "Kaçta gitmeliyiz dersiniz?" diye sordu.

Mack, "Sekizden evvel olmaz, diye cevap verdi. "Ama gitmeden önce ısınmak için biraz bir şeyler alsak fena olmaz.

Hughie, "Doc'u da biraz kızıştırmak gerekmez mi?" diye atıldı. "Sanki bir şey yokmuş gibi ona da bir şişe götürsem ne dersiniz?"

"Öyle şey olmaz, diye kesip attı Mack. "Zaten biraz evvel Lee'ye bira almaya gitti.

Jones, "Bir şeyden şüphelendi mi acaba?" diye sordu.

Mack buna "Neden şüphelenecek ki, diye cevap verdi. "Şüphelenecek ne var?"

Bir köşedeki kafeste iki erkek kedi, aralarında hırlaşmaya başlamıştı. Buna öteki kediler sırtlarını kabartmakla karşılık verdiler Sayıları sadece yirmi bir taneydi. Oğlanlar hedefi tam tutturamamışlardı.

Hazel, "Bu kedileri oraya nasıl taşıyacağız?" diye başladı. "Koca kafesleri kapılardan geçiremeyiz ki.

Mack, "Taşımayacağız ki, diye karşılık verdi.

"Kurbağaları n'aptığımızı hatırlasana. Sadece Doc'a böyle bir iş yaptığımızı haber vereceğiz. Kendisi gelip buradan alabilir Mack ayağa kalkıp Eddie'nin zula şişelerinden birine uzandı: "Biraz içimizi ısıtıp, keyfimizi bulalım, diye söylendi.

Saat beşte ihtiyar Çinli sokağı döverekten tepeyi inip Palas'ı geçti. Arsayı aşıp sokağı yürüyerek Hediondo ve Batı Biyoloji'nin arasından gözden kayboldu.

Bear Flag'da da kızlar hazırlanıyordu. Bekleme nöbetini kura ile aralarında paylaşmışlardı. Evde kalanlar, saatte bir değiştirilecekti.

Dora olağanüstüydü. Yeni boyanmış, turuncu saçları bukle bukle tepesinde toplanmıştı. Parmağına nişan yüzüğünü, boynuna büyük elmas gerdanlığını takmıştı. Siyah bambu yaprağı desenli beyaz bir tuvalet giyinmişti. Yatak odalarında da her zamanki günlük hayatın tersi bir şeyler olup bitiyordu.

Evde oturanlar uzun tuvalet, gidecek olanlar da kısa emprimeler giymişti ve hepsine de çok yakışmıştı. Yatak örtüsü bitmiş, karton bir kutunun içine yerleştirilerek iyice sarılıp sarmalanmış, bir kenara konmuştu. Eğlenceye gidemeyeceği bildirilince, bekçi Alfred bir süre suratını astı. Evde birinin kalıp, etrafa göz kulak olması gerekti. Bütün bu uyarılara karşın kızlar, hiç olmazsa bir çeyreklik bir içki şişesi saklamıştı. Ve her kız kendini eğlenceye birazcık hazırlamak için verilecek işareti bekliyordu.

Dora bütün görkemiyle çalışma odasına girip, kapısını kapadı. Üstü kapalı yazıhanesinin üst gözünü açarak bir şişe ile bir bardak çıkardı; kendine bir tek doldurdu. Bunu yaparken şişenin ağzı bardağa hafifçe dokunuvermişti. Dışarıda kapıyı dinleyen kızlardan biri bu sesi duyarak herkese haber verdi. Artık Dora'nın nefesleri koklayacak hali kalmamıştı. Kızlar odalarına koşarak şişelerini kaptılar Sardalye

Sokağına akşam karanlığı çökmek üzereydi. Gün ışığıyla, sokak lambalarının yanışı arasındaki griliğe ulaşılmıştı. Phyllis Mae, ön odanın penceresinde, perdenin aralığından dışarısını kolluyordu.

Doris, "Görebiliyor musun?" diye sordu.

"Ha! Elektrikleri yakmış. Okuyormuş gibi oturuyor. Allahım, bu adam nasıl okur böyle. Gözlerini berbat edecek. Elinde de bir bardak bira var.

"Şey, diye fısıldadı Doris, "hani biz de içebiliriz birazcık.

Phyllis Mae, hâlâ biraz ayak sürtüyordu ama sanki çarktan yeni çıkmış gibi sapasağlamdı. Dediğine bakılırsa, Belediye Meclisi üyelerinden, kendi ağırlığındakilerin sırtını yere getirebilirmiş. "Tuhaf değil mi?" diye söylendi. "Ne olup biteceğini bilmeden orada oturmuş, okuyup duruyor.

Doris biraz mahzun bir tavırla, "Bize de hiç gelmez, diye mırıldandı.

"Erkeklerin çoğu böyle şeyler için para vermek istemezler. Öbürleri daha pahalıya mal olur ama, onların hesapları başka.

"Kim bilir, belki onlar daha çok hoşuna gidiyordur

"Kimler?"

"İşte oraya gelip giden kızlar

"Ha, belki, kim bilir Ben de oraya gittim ama hiç oralı bile olmadı.

"Olmaz tabii, dedi Doris. "Ama bu evde olmasaydın belki elinden güç kurtulurdun.

"Yani bizim mesleği beğenmiyor mu demek istiyorsun?"

"Yo, böyle bir şey demedim. Ama belki bir kız bu işte çalışınca biraz başkalaşır diye düşünüyordur "

Birer küçük yudum daha aldılar

Dora yazıhanesinde bardağı bir daha doldura-

rak gözü kilitledi. Duvardaki aynada saçlarını yeniden düzeltti; pırıl pırıl yanan tırnaklarını gözden geçirdi ve dışarı çıktı. Bekçi Alfred barda asık suratla oturuyordu. "Bir şey yok" deyip yüzünün asık olmadığını iddia ettiyse de yüzü hâlâ asıktı. Dora soğuk soğuk onu süzdü: "Bütün angarya işleri sen yapıyorsun gibi geliyor ha?" diye söylendi.

"Yo, diye karşı çıktı Alfred. "Yo, bir şey dediğim yok.

Bu kadarı bile Dora'yı çileden çıkarmaya yetti: "Bir şey dediğin yokmuş ha, öyle mi? Elindeki işi tutmak istiyor musun, istemiyor musun aslanım, önce onu söyle bakalım?"

Alfred yine, "Bir şey dediğimiz yok, diye söylendi. "Kimseden bir şey istediğim yok." Dirseklerini tezgâhın üstüne dayayıp aynadaki aksini seyretmeye başladı. "Gidin eğlenin. diye devam etti. "Ben buradaki işlere bakarım. Merak etmeyin.

Bekçinin bu hali Dora'nın yüreğini eritti. "Bana bak, dedi. "Evi erkeksiz bırakmak istemiyorum. Belli olmaz, aklını yitiren biri gösterişe kalkar da kızlar durumu iyi idare edemezler Ama bir ara sen de gelirsin. Yalnız hiç olmazsa pencereden evi kollamayı unutma. Nasıl, bu işine geliyor mu? Bir şey çıkacak olursa gözden kaçırmamış olursun.

"Tabii, dedi Alfred. "Tabii, gitmek isterim. İzin çıkınca birden yumuşadı. "Hele siz gidip eğlenin de sonra bir ara uğrar, birkaç dakika kalırım. Dün gece sarhoş itin biri geldi. Bilemiyorum Dora, bir şeyler oldu bana. O herifin belini kıralı beri kendimi iyi idare edemiyorum. Bir gün birini yamyassı edip deliği boylayacağım gibi geliyor

Dora, "Senin bir süre dinlenmeye ihtiyacın var, dedi. "Sen bir iki hafta izinli gidersin, belki yerini doldurmak için Mack'ı bile getiririm. Dora bulunmaz bir hanımdı.

Laboratuvarda Doc, birasının ardından biraz viski çekti. Üstüne bir gevşeklik, mıymıntılık çökmüştü. Onun şerefine bir parti vermeleri gerçekten hoş bir şeydi. Gramofonda **Pavante to a Dead Princess**'i çaldı; içini romantik duygular ve hüzün bürümüştü. Bu duyguların etkisiyle **Daphnis and Chloe**'ye varıp, biraz da onu dinledi. Bu parçanın arasında ona başka duygular anımsatan bir bölüm vardı. Maraton savaşından önce gözlemciler, ovada büyük bir toz dalgasının yükseldiğini gördüklerini, silah sesleri ve Eleusis ilahileri duyduklarını söylemişlerdi. Müziğin bu bölümünde Doc, işte bu tabloyu görür gibi oluyordu.

Bu da çalınıp bittikten sonra bir viski daha içerek **Brandenburg**'u düşünmeye başladı. Bu parça, içine düşmeye başladığı tatlı ve marazi ruhsal durumdan çekip çıkarabilirdi onu. Ama bu tatlı, uyuşuk halin ne zararı vardı? Pekâlâ iyi, güzel, hoştu işte. Kendi kendine yüksek sesle, "İstediğim parçayı çalabilirim, diye söylendi. İstersem **Clair de Lune**'ü, yahut **The Maiden with Flaxen Hair**'i çalabilirim. Hür adamım ben.

Bardağına biraz daha viski döküp içti. Sonunda **Ay Işığı Sonatı**'nda karar kılmıştı. Ta ileride, La İda'nın neon ışıklarının göz kırptığını görebiliyordu. Çok geçmeden Bear Flag'ın önündeki sokak lambası da yandı.

Kocaman, esmer renkli bir böcek sürüsü hızla lambaya çarpıp yere yığıldı. Bacaklarını oynatıp, boynuzcuklarıyla etrafı yokladılar. Dişi bir kedi sokakta yalnız başına dolaşarak serüven arıyordu. Hayatın tadını veren, ama geceleri de berbat eden erkek kedilere ne olmuştu böyle.

Mr.Malloy, emekleyerek dışarı süzülüp, partiye gidenler var mı, diye baktı. Palas'ta oğlanlar saatin kara ellerini seyrederek sabırsızlanıyorlardı.

30

Eğlence partilerinin içyüzü iyice incelenmemiştir Genellikle partilerin de bir patolojisi olduğuna inanılır. Onların da kendilerine özgü bir kişilikleri, hem de hayli sapık bir kişilikleri vardır. Ayrıca, partilerin önceden tasarlandığı, düşünüldüğü yolda gelişmediği de herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir Yalnız bu sonuncularının arasına ev sahibeliğini meslek edinmişlerin düzenleyip planladığı, baskıları altına aldığı o sıkıntılı köle eğlencelerini katmamak gerek. İşin aslına bakılırsa, bunlar eğlence değil, baştanbaşa; bağırsaklarımızın hareketleri kadar canlı olurlar ve ancak bu hareketlerin son ürünleri kadar eğlencelidirler.

Sardalye Sokağında hemen herkes kendi kafasının içinde partinin nasıl olacağına dair bir şeyler kurmuş; selamlaşmak için nasıl bağrışacaklarını, tebrik naralarını, iyi dilek belirtilerini düşünmüştür Oysa, hiç de böyle başlamadı. Saat tam sekizde Mack ile arkadaşları saçı başı pırıl pırıl taranmış, üstü başı tertemiz, ellerinde birer içki testisi olduğu hade dışarı çıktılar. Tavuk gezintisinden inip, demiryolunu aştılar Boş arsayı ve caddeyi de geçtikten sonra Batı Biyolojinin merdivenlerini tırmandılar. Herkesin üstüne bir utangaçlık, çekingenlik çökmüştü. Doc kapıyı açınca Mack kısa bir giriş yaptı: "Sizin doğum gününüz olan şu günde, biz oğlanlarla birlikte iyi günler dilemeye ve hediye olarak hazırladığımız yirmi beş kediyi sunmaya geldik, dedi.

Lafını bitirince sustu. Bütün kafile, boyunları bükük merdivenin başında bekleşiyordu.

Doc, "İçeri girsenize, dedi. "Doğrusu bu, bu benim için pek beklenmedik bir şey oldu. Bugünün benim doğum günüm olduğunu bildiğinizden bile haberim yoktu."

"Hepsi de erkek kedi, dedi Hazel. "Ama buraya getirmedik.

Resmi bir tavırla soldaki odaya girip oturdular. Arada uzunca süren bir sessizlik oldu. "Şey, diye mırıldandı Doc, "hazır buraya kadar gelmişken, birer kadeh içsek ha, nasıl olur?"

Mack, "Biz tedarikli geldik, diyerek Eddie'nin biriktirdiği testileri gösterdi. Eddie de, "Bu sefer bira karıştırmadım, diye ekledi.

Doc az önceki isteksizliğini örtbas eden bir tavırla, "Öyle şey yok, dedi. "Benim içkimden birer yudum alacağız. Bende biraz viski var bu ara, talihinize.

Dora ile kızları geldikleri zaman, Mack ve arkadaşları zevkle viskilerini yudumluyor; efendi efendi oturuyorlardı. Kızlar yatak örtüsünü sundular. Doc örtüyü yatağının üstüne serdi. Gerçekten güzel bir şey olmuştu. Birer kadeh de Dora ile kızlarına ikram edildi. Onları, ellerinde hediyeleri olduğu halde Mr. ve Mrs. Malloy izledi.

1916 Chalmers arabasından çıkarılmış piston ile piston kolundan oluşan hediyesini çıkarırken Mr. Malloy, "Bunun değerinin ileride ne olacağını takdir edemeyen insan o kadar çok ki, diyordu. "Dünyada bundan üç tane daha kalmamıştır belki.

Millet sökün etmeye başlamıştı: Henri üçe dört ayak boyundaki topluiğne işiyle geldi. Bu yeni sanat anlayışı üzerinde bir konuşma yapmak istiyordu ama o zamana kadar partinin ciddiyeti çoktan bozulmuştu. Mr ve Mrs. Gay içeri girdi. Lee Chong uzun çıtırpıtır dizisini ve Çin lalesi soğanıyla dolu çuvalı takdim etti. Saat on bire doğru konuklardan biri lale soğanlarını yemeye başladı, ama çıtırpıtırlar biraz daha uzunca dayandı. La İda'dan yabancı sayılan bir grup da gelmişti. Toplantının o ilk soğuklu-

ğu pek çabuk dağıldı. Dora, turuncu saçları alev alev yanarak bir tahtta oturuyordu sanki. Küçük parmağını havada tutarak viski bardağını kavrayışı pek zarifti. Akıllı uslu hareket edip etmediklerini denetlemek için kızları gözden kaybetmiyordu. Doc gramofona dans müziği koymuştu; sonra mutfağa geçerek pirzolaları hazırlamaya başladı.

Birinci kavga pek fena olmadı. La İda'dan gelenlerden biri Dora'nın kızlarından birine usulsüz bir teklifte bulunmuştu. Kız karşı çıktı. Bunu duyan Mack ile arkadaşları hiçbir şeyi kırıp dökmeden, adamı tez elden kapı dışarı ettiler O zaman içleri şöyle bir rahat etti; işe yaradıklarını hissetmek hoşlarına gitmişti.

Doc mutfakta üç tavada pirzola kızartıyordu. Domatesleri de dilimleyerek, ekmekleri kesti. Keyfi yerindeydi. Gramofonla Mack meşgul oluyordu. Benny Goodman Triosu'nun bir plak albümünü bulmuştu. Dans edilmeye başlanmış, eğlenti canlanıp derinleşmişti. Eddie, çalışma odasına geçip, şöyle bir step dansı gösterisi yaptı. Doc da yanına aldığı bir çeyreklikten yavaş yavaş demleniyordu. Keyfi gittikçe düzeliyor, neşesi arttıkça artıyordu. Pirzolaları ikram ettiği zaman herkes hayret etti. Kimse aç olmadığı halde, çabucak silip süpürdüler Karınlarının doymuş olması ortalığa durgun ve dokunaklı bir hava vermişti. Viski bittiğinden Doc, şarap şişelerini ortaya çıkardı.

Dora oturduğu yerden, "Doc, biraz iyi müzik çalsana, diye seslendi. "Evdeki pikap canıma tak dedi artık.

Doc, Montaverdi'nin albümünden Ardo'yu, arkasından Amor'u çaldı. Konuklar gözleri kendi içlerine dönük, sessizce dinliyorlardı. Dora baştanbaşa güzellik teneffüs ediyordu. İki yeni konuk, merdivenlerden yukarı tırmanıp sessizce içeri süzüldü.

Doc pırıl pırıl tatlı bir hüzün içindeydi. Müzik sustuğu zaman konuklar sessizce bekledi. Doc raftan bir kitap çekerek, derin, berrak bir sesle okumaya başladı:

Şimdi bile,
Ne zaman girse düşüme, o turunç memeli yârim,
Hâlâ o turunçlarla, yıldız yüzü ne zaman görünse
Ve alev alev vücudu
Sevda ateşiyle delik deşik
O tazecik hali için seçtiğim güzel ne zaman girse [düşüme
Karlar altında kanar yüreğim, vurur vurur.

Şimdi bile,
Lotus gözlü yârim bana dönse
Sevdayla baygın,
Yeniden uzatırdım özlemli kollarımı ona
Baldan sarhoş olmuş arıya dönerdim
Bir nilüferin özünü içerek dudağından

Şimdi bile,
Onu uzanmış görsem, gözleri açık,
Yanakları alev alev, solgun yanma dönüp
Beni çağıran,
Sevgim bir çelenk olurdu,
Gece bizi sarardı
Günün göğsünü öpen kara saçlı bir âşık gibi.

Şimdi bile,
Boş gözlerim göstersin bana, alı göstersin bana
Yitik sevgilimin bütün yüzlerini. Ey altın halkalar,
Manolya çiçeklerinin yanaklarını okşayan

Ve siz beyazlıklar, tatlı beyazlıklar,
Üstünüze dudaklarım ne güzel yazardı
Bir daha yazmayacakları öpüşten dizeler.

Şimdi bile,
Ki ölüm, kaymış gözler üstünde kırpışan
Kirpiklerinin ve aşktan harabolmuş
Sebu endamının acısını sunar,
ve tüller arasında titreşen
Memelerinin pembe çiçeklerini, beni mestede-
[rek.
Ateşten dudaklar ki, bir gün dudaklarımla mü
[hürlenmiş
Beni harabedip

Şimdi bile,
Ki pazarlarda, çarşılarda anıldı derdi,
Beni candan sevmek derdi,
Altın ve gümüş için alıp satan adamcıklar,
Gözlerini uğuştururlar, ama hiçbir deniz prensi
Götürmedi iğrenç yatağına onu. Bir tanem benim,
Setrenin omza asılışı gibi sarılırdın bana. Yavru-
[cuğum.

Şimdi bile,
Hâlâ hayranım o siyah gözlere, ipekli ve okşayıcı,
Hep öyle mahzun, mahzun büsbütün, ve kapan-
[mış kirpikleri
Tatlı bir gölge salan gülümser gözlere,
Ne başka bir bakıştı o.
Taptaze dudaklar deli eder beni hâlâ, o dudakla-
[rın kokusu
O büklüm büklüm saçlar, dumanların en incesi,

Narin parmaklar ve zümrüt gözlerin yeşil gülüşü.

Şimdi bile,
Hatırlıyorum nasıl usulca cevap verirdin bana,
Ellerin saçlarımda, tek can olurduk ikimiz,
Ve sunardı dudakların ateşli bir hatıra bana:
Görmüştüm mehtaplı gecelerde sevişmesini Rati [rahibelerinin
Altın bir lambayla tapınağa girdiklerini
Gelişigüzel yere serilip uyuduklarını görmüş [tüm.*

Doc, sustuğu zaman Phyllis Mae açıktan açığa ağlıyor, Dora da gözlerini kuruluyordu. Hazel, kelimelerin uyumuna öylesine kapılmıştı ki, anlamlarına bile dikkat etmemişti. Fakat hepsinin üstüne küçük bir hüzün dünyası yıkılmıştı. Herkes kaybolan bir aşkı, bir çağrışı hatırlıyordu.

Mack, "Allahım, bu çok esaslı bir şey. diye söylendi. "Bana bir karıyı hatır... Lafın sonunu getirmedi. Bardaklarını şarapla doldurarak sustular Eğlenti tatlı bir hüzün içinde akıp gidiyordu. Eddie çalışma odasına geçerek, bir ayak numarası daha yaptı; sonra gelip yerine oturdu. Merdivenlerde ayak sesleri duyulduğu zaman eğlenti şöyle bir yaslanıp, uykuya dalmak üzereydi. Gür bir ses, "Kızlar nerede?" diye bağırdı.

Mack sevinçle yerinden fırlayarak kapıya seğirtti. Hughie ile Jones'un yüzü de hazla yanmıştı. Mack, yavaşça, "Hangi kızları soruyorsun?" diye sordu.

---

* **Kara Nilüfer** isimli bu şiirin aslı Sanskritçe'dir. İngilizce çevirisini E.Ponys Mathers yapmıştır.

"Burası kerhane değil mi? Şoför, bu sokakta bir tane olduğunu söylemişti de.

"Yanlışınız var beyim, derken Mack'ın sesinden neşe akıyordu.

"Peki ama içerdeki bu karılar ne?"

İşte o zaman giriştiler. San Pedro'daki bir tuna balığı gemisinden geliyorlardı. İyi, sağlam, dövüş bilir adamlardı. İlk hücumda içeri dalıverdiler. Dora'nın kızlarının her biri ayakkabısının tekini çıkarmış, topuğunu çevirmişti. Dövüş arasında fırsat buldukça sivri tarafıyla adamların kafalarına yapıştırıyorlardı. Dora da mutfağa seğirtmiş bir et makinesi kavramıştı. Doc bile keyiflenmişti bu işe. 1916 Chalmers'in piston ve piston koluyla işe girişmişti.

Kavga tam kıvamındaydı. Hazel ayağa kalkıp yere yuvarlandı; yeniden doğrulup kalkıncaya kadar suratına iki üç tekme yemişti. Franklin sobası gümbür gümbür yere yıkıldı. Yeni gelenler sıkıştırıldıkları köşede kendilerini kütüphane raflarından çektikleri büyük ciltlerle savunuyorlardı. Çok geçmeden buradan sürülüp çıkarıldılar İki ön pencere parça parça dışarı düşmüştü. Sokağın karşı tarafından gürültüyü duyan Alfred, en sevdiği silahı, tahta raketle dışarı fırlamış, saldıranların arkasını kesmişti. Kavga merdivenlerden aşağı inip caddenin ortasından boş arsaya kaydı. Ön kapı yine menteşelerin tekine asılı kalmıştı. Doc'un gömleği parçalanmıştı. Kuvvetli omuzlarındaki bir çizikten kan sızıyordu. Canavar düdükleri duyulduğu zaman, düşman boş arsanın yarısına kadar sürülmüştü. Doc'un doğum günü misafirleri, laboratuvardan içeri dolarak tek menteşeli kapıyı kapayıp, elketrikleri söndürmeye ancak vakit bulmuşlardı ki: polis devriyesi yetişti. Aynasızlar bir şey ele geçirememişlerdi. Ama konuklar karanlıkta oturmuş, şaraplarını içerek, aralarında kıkır kıkır

gülüyorlardı. Bear Flag'daki posta nöbet değiştirdi. Nöbetten kurtulanlar büyük bir iştahla geldiler; parti tam kıvamını bulmuştu artık. Aynasızlar geri dönmüşlerdi, içeri girip de durumu görünce ağızlarını şapırdatıp onlar da eğlenceye katıldılar Jimmy'nin dükkânına gidip biraz daha şarap getirmek için Mack ile oğlanlar polis arabasını kullandı. Onlarla beraber Jimmy Brucia da eğlenceye gelmişti. Gürültü Sardalye Sokağında bir baştan öbür başa duyuluyordu. Sokak kargaşalıklarının, barikatlarda geçen gecelerin en iyi tarafları bu eğlencede de vardı. San Pedro'nun mürettebatı süklüm püklüm geri dönmüş, eğlenen insanların arasına onlar da katılmıştı. Sarmaş dolaş olundu, birbirlerine gönül okşayıcı laflar edildi. Beş blok ötede oturan bir kadın gürültüyü polise şikâyet etmeye geldi, ama kimseyi bulamadı. Polisler kendi arabalarının çalındığını bildirdiler ve neden sonra onu sahilde buldular Doc bir masanın üstüne bağdaş kurup oturmuş, parmaklarıyla dizinde tempo tutuyor, tatlı tatlı tebessüm ediyordu. Mack ile Phyllis Mae, yerde Hint güreşi yapıyorlardı. Kırık pencerelerden içeri serin bir deniz meltemi doluyordu. İşte tam o sırada birisi yirmi beş ayaklık çıtırpıtır dizisine ateş verdi.

31

İriyarı, yetişkin bir erkek sincap* Sardalye Sokağındaki boş arsada yetişen ebegümeçlerinin en sık yerine bir yuva kurmuştu. Burası kusursuz bir yerdi doğrusu. Koyu yeşil, lezzetli dalları tepesinde boy atıyor, olgunlaşan tohumları da önüne sarkı-

* Gopher adı verilen sincaba benzer, yuvasını yer altında yapan küçük bi hayvan.

yordu. Yer de kendine bir in açmak için çok elverişliydi. Siyah, yumuşak ve oyulan tünellerin çabucak çökmesine engel olacak kadar hafiften killiydi. Sincap, tombul, kaygan vücutluydu; avurtlarındaki keselerde her zaman bol yiyecek bulunurdu. Biçimli küçücük kulakları tertemiz; gözleri eski usul büyük taşlı topluiğnelerin topuzları boyunda ve onlar kadar siyahtı. Toprağı kazıyan elleri kuvvetli, sırtının tüyleri parlak kahverengi, geyik yavrusu renginde göğsü de sık ve öylesine yumuşaktı. Uzun kıvrık sarı dişleri ve kısacık kuyruğu vardı. Kısaca güzel, yakışıklı, tam olgun çağda bir sincaptı.

Buraya ta içerilerden gelmiş, toprağı beğenince kalmaya karar vermişti. Sık ebegümeçlerin arasında sokaktan gelip geçen kamyonları görebileceği bir noktada yuvasını hazırlamaya başlamıştı. Sefalet Palas'a gidip gelirken Mack ile oğlanların ayaklarını seyrederdi. Kömür karası toprağı kazdıkça keyifleniyor, toprağın ne kadar elverişli olduğunu anlıyordu. Toprağın atında iri iri kayalar vardı. Yiyeceğini depo ettiği büyük odayı bu kayaların altında açmıştı; ne kadar çok yağmur yağarsa yağsın, toprağın çöküp her şeyi altına almak ihtimalini böylece yok etmiş oluyordu. Kocaman bir aileyi yerleştirmek için her yönde geliştirebileceği bir yerdi burası.

Sabah erken, kafasını topraktan çıkardığı zaman çevre pek güzel olurdu. Ebegümeçlerinden aşağı yeşilimsi bir ışık süzülür, güneşin ilk ışıkları içeri kadar girerek yuvasını ısıtırdı.

Büyük odasını, dört yedek çıkış yolunu ve su sızmaz hücreyi bitirdikten sonra, sincap yiyecek biriktirmeye başladı. En iyi, en körpe ebegümeci dallarını kesiyor, istediği boyda parçalara bölerek, aşağı taşıyor, düzenli bir sıra halinde odaya yığıyordu. Yaşanacak en iyi yeri bulmuştu. Etrafta bahçe olmadığından kimse kapan kurmaya falan kalkmıyor-

du. Bir sürü kedi vardı, ama sardalyelerden arta kalan balık başları ve öteki yiyeceklerle öylesine doyuyorlardı ki, avlanmayı çoktan unutmuşlardı. Toprak yeterli derecede tuzluydu. Yağan yağmuru çekmiyor, nem içine kadar sinmiyordu. Sincap, odası tıka basa yiyecek doluncaya kadar çalıştı. Sonra yavrularını yerleştirebilecek yan odaları yaptı. Kim bilir bir iki yıla varmaz bu ilk odadan etrafa kendi kanından binlerce sincap yayılabilirdi.

Zaman geçtikçe sincap sabırsızlanmaya başladı; ortalıkta bir dişinin göründüğü yoktu. Sabahları yuvanın ağzında oturuyor, insanların kulağına ulaşmayan fakat ta derinlerdeki öteki sincapların kulağına kadar giden içten gelme ince feryatlar koparıyordu. Buna karşın, görünürlerde bir dişi yoktu. Sonunda bir sabırsızlık bunalımı içinde öteki arsaya geçip, başka bir sincap yuvası aradı. Kapısında durup içeri kulak verdi. Duyulan hışırtılar arasında bir dişi kokusu aldı. Tam o sırada vücudu dövüş yaralarıyla dolu, boğa gibi yağlı bir erkek sincap göründü kapıda. Bizimkinin üstüne saldırıp öylesine pataklayıp ısırdı ki; sürüne sürüne eve döndü; üç gün büyük odada yatmak zorunda kaldı. Ön ayaklarından birinin iki tırnağını da bu kavgada bırakmıştı.

Sincap kendine geldikten sonra, yine yana yakıla, ince sesler çıkararak o güzelim yuvasında bir dişinin gelmesini bekledi. Ama kimseler ona görünmedi. Baktı ki olmayacak, bir süre sonra başka yere gitmek gereğini duydu. Yokuşun iki blok yukarısında, her akşam kapanların kurulduğu yıldız çiçeği bahçesine göç etti.

32

Doc, yavaş yavaş, şişman bir adamın havuzdan

çıkışı gibi güçlükle uyandı. Birkaç kez kendine gelip sonra tekrar daldı. Sakalında ruj lekeleri vardı. Bir gözünü araladı; yeni yatak örtüsünün ışıl ışıl rengiyle karşılaşınca hemen kapattı. Az sonra bir daha baktı. Gözleri örtüyü aşarak yere, döşemeye indi. Bardaklar masanın üstünde yan yatmış, ters dönmüştü. Şarap dökülen döşemede kitaplar ölü kelebekler gibi oraya buraya saçılmıştı. Dört bir tarafa buruşuk kırmızı kâğıt parçaları yayılmış, havayı sert bir çıtırpıtır kokusu doldurmuştu. Mutfak kapısından üst üste yığılmış pirzola tabaklarını, yağlı tavaları görebiliyordu. Yerde yüzlerce sigara izmariti ezilmişti. Çıtırpıtır kokusu hissediliyordu. Gözleri bir an orta yerde duran bir yığın saç tokasına takıldı kaldı.

Yavaşça bir yana döndü, dirseği üstünde doğrularak pencereden dışarı baktı. Sardalye Sokağı güneşli ve öylesine sessizdi. Kazanın kapısı açıktı. Sefalet Palas'ınki kapalıydı. Boş arsada otların arasında biri tatlı bir uykuya dalmıştı. Bear Flag da sıkı sıkıya kapalıydı.

Doc ayağa kalktı. Apteshaneye gitmeden önce su ısıtmak için mutfağa gitti, ocağı yaktı. Sonra geri dönerek yatağının kenarına oturdu. Kırılıp dökülenleri süzerken ayak parmaklarını birbirine sürtüyordu.

Yukarı tepeden bir kilisenin çan sesleri duyuluyordu. Su cızırdamaya başlayınca banyoya girdi, bir duş aldı. Fanila gömlekle mavi çadır bezi pantolonunu giydi. Lee Chong daha dükkânı açmamıştı ama kapının önündekini görünce açtı. Buzdolabına giderek, o istemeden çeyreklik bir şişe bira [illegible] verdi. Doc parasını ödedi.

Lee Chong, "Nasıl, eğlendiniz mi?" diye sordu. Şiş kahverengi gözleri birazcık kızarmıştı.

"Çok," diye cevap verdi Doc. Sonra elindeki soğuk birasıyla laboratuvara döndü. Birasını içerken yemek için tereyağlı bir sandviç yaptı. Sokaklar

sessizdi. Gelip geçen kimse yoktu. Doc'un kafasının içinde kemanlar, çellolar çalınıyordu. Serin, yumuşak, dinlendirici belli belirsiz bir müzik sesiydi bu. Birasını içip, sandviçini yerken bu müziği dinliyordu. Birasını içip bitirdikten sonra Doc mutfağa gitti. Bulaşıkları delikli taşın içinden dışarı çıkardı. Sıcak suyu açtı, altına toz sabun döktü, bembeyaz köpükler kabarıp yükseldi. Sonra kırılmayan bardakları topladı. Bunları köpüklü sıcak suyun içine bıraktı. Yemek tabakları, esmer renkli suyu, donmuş beyaz yağı ile yapış yapış olan yemek sobasının üstüne yığılmıştı. Doc yıkadığı bardakları koymak için masanın üstünde bir yer açtı. Sonra arkadaki kilitli odayı açtı; gregoryan müziği albümlerinden birini getirdi. Dönen diskin üstüne Pater Noster ile Agnus Dei'yi koydu; düğmeye bastı. Laboratuvarı meleklere özgü, vücutsuz sesler sardı. Bunlar inanılmayacak derecede saf ve temiz seslerdi. Doc bardakları yıkarken, birbirlerine çarpıp müziğin tadını bozmasın diye dikkat gösteriyordu. Çocuk sesleri melodiyi hiçbir müzikte bulunmayan bir zenginlikle alt ve üst perdeler arasında getirip götürüyordu. Plak bittiği zaman Doc, ellerini silerek makineyi durdurdu. Gözüne yatağının altında duran bir kitap ilişti, uzanıp kitabı aldı, yatağının kenarına oturdu. Bir süre kendi kendine okudu. Sonra yavaş yavaş dudakları kımıldamaya başladı; derken her dizenin sonunda azıcık durarak, yüksek sesle okumaya başladı:

Şimdi bile,
Ki hep gençliklerini düşünen Kule hâkimlerinin
Dinlediğim sözlerinden usanmışım.
Yârimin iççekişlerinin tadını arıyorum boşuna,
Üzerinde uyuduğumuz karışık renklerin fısıltısını,
Doğru sözcükler, tuhaf sözcükler,
Bir derenin gümüş çağıltısını andıran.

Delikli taştaki kabarık beyaz köpükler söndü, habbecikler patladıkça alçaldı. Direklerin altında deniz çoktan beri görülmeyen şekilde yükselmiş, küçük dalgaları okşuyordu.

Şimdi bile,
Selvilerle güllerden bezgin,
Mavi dağlardan, esmer tepelerden,
Denizin şarkısından bezgin sihirli gözlerin parıl-
[dadığı,
Kelebekler gibi ellerin üstüme konduğu, tarla ku
[şu öterken
Çocukların gülüşerek derede çimdiği günleri dü-
[şünüyorum.

Doc kitabı kapadı. İskelenin altında çırpınan dalgaları, beyaz farelerin tel kafesin içinde koşuşunu duyuyordu. Mutfağa gidip çanaktaki soğumaya yüz tutan suya soktu elini. Sonra sıcak suyu açtı. Delikli taşa, farelere ve kendine seslenerek okudu:

Şimdi bile,
Bu hayatın doyulmaz tadına varmışım, biliyorum,
Büyük şölende yeşil kadehten içmişim,
Bir ömür boyu ancak,
Yârimi görmüşüm bir an, akmış gözlerime vücu-
[dunun açtığı
Ebedi ışık seli.

Elinin tersiyle gözlerini sildi. Beyaz fareler kafeslerinde oradan oraya durmadan koşuşuyorlardı. Camın arkasında ise çıngıraklı yılanlar sessizce çöreklenmiş; tozlu, dargın bakışlarla boşluğu gözetliyorlardı.

NOBEL ÖDÜLÜ

steinbeck

BÜTÜN ESERLERİ / 2

Amerikalı ünlü yazar John Steinbeck 1902'de Kaliforniya'da doğdu. Stanford Üniversitesinde okuyabilmek için ırgatlık, duvarcılık, laborantlık, gazetecilik gibi işlerde çalıştı. Daha sonra üniversiteyi bırakarak kendisini edebiyata verdi. İlk romanı, korsan Henry Morgan'ın yaşamını anlatan Altın Kupa'dır (1929). Yoğun bir duygusallığın egemen olduğu bu kitabından sonra Kaliforniya kentlerinin çarpıcı, acımasız ve başdöndürücü yaşam serüvenlerini anlatan romanlarıyla büyük ün yaptı (1935 - Yukarı Mahalle). 1939'da Pulitzer, 1962'de Nobel edebiyat ödüllerini alan Steinbeck'in hemen bütün eserlerinde zorlamasız, yapmacıksız bir yücelik görülür. Yalın gerçeğin lirizmle, şiirselliğin ince bir güldürüyle içiçe bulunması, romanlarına etkisini yitirmeyen bir canlılık kazandırdı.

Başlıca eserleri: Yukarı Mahalle, Sardalye Sokağı, Tatlı Perşembe, Alev, Al Midilli, İnci, Fareler ve İnsanlar, Mutsuzluğumuzun Kışı, Cennet Çayırları, Ay Battı, Gazap Üzümleri, Bilinmeyen Bir Tanrıya, Bitmeyen Kavga, Altın Kupa, Kısa Süren Saltanat, Aşk Otobüsü, Cennetin Doğusu.

Birçok eseri filme alınan Steinbeck, 1968'de öldü.

Özgün olay dokusu ve bütün içeriğe damgasını vuran sarsıcı atmosferiyle SARDALYE SOKAĞI, Steinbeck denilince akla ilk gelen romanlardan biridir. Erdemle suç arasında savrulan, yazgıları rastlantılardan oluşan birtakım insanların değişik açılardan sergilendiği, gerçekçiliğin ince bir duyarlıkla atbaşı gittiği SARDALYE SOKAĞI, ne yönden bakılırsa bakılsın, kalıcı etkiler bırakacak bir romandır.

ISBN 975 - 494 - 493 - 8
95 . 06 . Y . 0105 . 0766